okmd
กับสิ่งที่ OKMD อยากเห็น

อยาก เห็น

อยากรู้-อยากเห็น:
19 ปีแห่งการสร้างสรรค์ความรู้
ให้สังคมไทยของ OKMD

Foreword

คำนำ

ในฐานะองค์กรที่มีพันธกิจในการ “กระตุกต่อมคิด” เพื่อพัฒนาความคิด เพิ่มความรู้ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาให้คนไทย การดำเนินงานตลอด 19 ปีของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) หรือ OKMD จึงข้องเกี่ยวกับการเรียนรู้ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ การขับเคลื่อนนวัตกรรมทางความคิด รวมถึงการเพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ของคนทุกช่วงวัยผ่านกระบวนการเรียนรู้สาธารณะ

หากอธิบายให้ง่ายขึ้น สิ่งที่ OKMD ทำ ก็คือการสร้างความ “อยากรู้” ให้คนไทยไปพร้อมๆ กับการสร้างสิ่งที่ “อยากเห็น” ให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะหากไม่สามารถตั้งต้นกระตุกต่อมความอยากรู้ให้เกิดขึ้นกับคนไทย สิ่งต่างๆ ที่สร้างมาเพื่อรองรับการเรียนรู้นั้นๆ ก็ไม่อาจสัมฤทธิ์ผล และสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เราอยากเห็น ก็ย่อมไม่มีทางเกิดขึ้นจริง

การทำงานคู่ขนานและไม่หยุดนิ่ง คือที่มาของหนังสือเล่มนี้

อยากรู้-อยากเห็น: 19 ปีแห่งการสร้างสรรค์ความรู้ให้สังคมไทยของ OKMD คือหนังสือสองปกที่สื่อสารงานสองฟากฝั่งที่สำคัญ ฝั่ง “อยากรู้” เป็นเหมือนคู่มือให้ได้ทบทวนและปลุกความอยากรู้อยากเห็นขึ้นมาอีกครั้ง ผ่านเรื่องราวและแบบฝึกหัดให้ได้ทดลองทำจริง ส่วนในฝั่ง “อยากเห็น” ได้รวบรวมความคิดจากการทำงานของบุคลากรในองค์กรหลากหลายช่วงเวลา เห็นทั้งผลลัพธ์ อุปสรรค การเดินหน้า ความเปลี่ยนแปลง และภาพในอนาคตที่ OKMD ตั้งไว้

แน่นอน OKMD หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะกระตุกต่อมคิดให้คุณไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ไม่ว่าคุณจะเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ เป็นคนทำงานในแวดวงการเรียนรู้ เป็นภาคเอกชน เป็นภาคสังคม เป็นคนทั่วไป หรือเป็นใครก็ตามที่เชื่อว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญ

Contents

สารบัญ

อยาก เห็น

เราอยากเห็นอะไรในอนาคต?	8
แผนของภาพที่อยากเห็นใน พ.ศ. 2570	13
บทสนทนาของนักขับเคลื่อนให้คนไทยอยากรู้อยากเห็น	16
พล.อ.อ. ประจิน จั่นตอง	18
ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี	24
คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	30
ดร.คณิศ แสงสุพรรณ	36
ดร.ปรเมธี วิมลศิริ	40
พล.ร.อ. ฐนิธ กิตติอำพน	44
ดร.อธิปัตย์ บำรุง	48
ดร.ทัศนัย วงศ์พิเศษกุล	54
คุณจิระนันท์ พิตรปรีชา	60
ดร.ทวารัฐ สูตะบุตร	66
ทิศทางขององค์ความรู้ในอนาคต กับ OKMD	72
จากความรู้สู่การเรียนรู้บนถนนสายชั่วชีวิต	88

Imagining the Future is *Creating* the Future

เราอยากเห็นอะไรในอนาคต?

- อยากเห็นคนไทยเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม
- อยากเห็นคนไทยสนใจ และอยากเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา
- อยากเห็นการพัฒนาศักยภาพของคนไทยในทุกช่วงวัย
- อยากเห็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก
- อยากเห็นสังคมไทยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้
- อยากเห็นประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ หรือ OKMD มีภารกิจหลักในการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงองค์ความรู้ให้กับประชาชน ให้มีโอกาสพัฒนาความคิด ต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา โดยสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ ใช้ความรู้เพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ผ่านการเรียนรู้สาธารณะที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตลอดการทำงาน 19 ปี OKMD และหน่วยงานภายในทั้ง 2 หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันอุทยานการเรียนรู้ หรือ TK Park และสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือ Museum Siam ขับเคลื่อนการเรียนรู้สาธารณะให้เข้าใกล้สิ่งที่อยากเห็นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้รูปแบบใหม่ที่ทันสมัย มีชีวิตชีวา สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและคุณภาพชีวิต และเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนองค์ความรู้ด้านต่างๆ ให้เดินหน้าไปพร้อมๆ กัน

OKMD ยังคงเดินหน้าอย่างไม่หยุดนิ่ง ด้วยแผนงานที่วางไว้ต่อเนื่องถึง พ.ศ. 2570 สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศที่มีคนเป็นจุดศูนย์กลาง โดยไม่ลืมบริบทความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก

Taking Steps towards the Knowledge Society

Overview:
บริบทโลก VS บริบทเรา

ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่องานพัฒนาองค์ความรู้ของ OKMD

บริบทโลก

การเปลี่ยนแปลงเชิงประชากร

- มนุษย์มีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น
- อัตราการเจริญพันธุ์ต่ำลง
- หลายประเทศก้าวสู่สังคมผู้สูงวัย
- โอกาสและความท้าทายในการขยายตลาดสินค้าและบริการเฉพาะกลุ่ม และการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของผู้สูงอายุ

การขยายและเติบโตของเมือง

- ประชากรวัยทำงานย้ายถิ่นฐานมายังเมืองใหญ่เป็นจำนวนมาก
- ความไม่สมดุลระหว่างชุมชนเมืองกับสังคมชนบท

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

- เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Social Media และ AI มีแนวโน้มหลอมรวม ผสมผสานหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน
- สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้และการทำงานจะเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล

บริบทเรา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแรงงาน

- แรงงานภาคอุตสาหกรรมและบริการถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
- ความต้องการแรงงานรูปแบบใหม่ที่มีความรู้และทักษะสูงขึ้น

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีชีวิต

- พฤติกรรมในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การทำธุรกิจ และการเรียนรู้ของคนไทย เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยียุคดิจิทัล
- คนไทยมีความต้องการข้อมูลและข่าวสารสนเทศในชีวิตประจำวันเพิ่มสูงขึ้น
- คนไทยมีทางเลือกในการเรียนรู้จากสื่อดิจิทัลมากขึ้น

เป้าหมายร่วมในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

- แผนยุทธศาสตร์ชาติ ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ และสังคมให้ความสำคัญกับการเรียนรู้มากขึ้น
- การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนอีกต่อไป
- ไทยมีแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์เป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

11

ด้วยบริบทโลก ทั้งสังคมผู้สูงวัย การขยายตัวของเมืองอย่างมากจนเกิดความเหลื่อมล้ำ รวมไปถึงความก้าวหน้าและการหลอมรวมทางเทคโนโลยี (Technological Advancement and Integration) ได้เข้ามาเปลี่ยนสภาพแวดล้อม กระบวนการทำงาน หรือแม้แต่การศึกษาหาความรู้ของคนทั่วโลกไปอย่างสิ้นเชิง การพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกต้องเร่งปรับตัวให้ทันโลก ด้วยการพัฒนาทักษะให้ประชากรของตัวเองมีความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี หรือมีทักษะที่ไม่สามารถถูกทดแทนด้วยเครื่องจักรได้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดเชิงวิพากษ์ หรือความคิดสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันก็ไม่อาจมองข้ามความเหลื่อมล้ำระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ของผู้คนที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้ ด้วยเหตุนี้การเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ในอนาคต จึงต้องครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัยและทุกพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเรียนรู้

มากไปกว่านั้น บริบทในประเทศไทยเองมีทั้งโอกาสและความท้าทาย เห็นได้ชัดว่าการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก หากมองเชิงบวกคนไทยก็เข้าถึงความรู้และข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีทางเลือกมากมายในการเสพเนื้อหา แต่ความล้นทะลักก็อาจสร้างความสับสนหรือลดทอนการเรียนรู้อย่างที่ควรจะเป็นเช่นกัน

ทว่าแรงบวกสำคัญที่เป็นผลดีต่องานขับเคลื่อนคือสังคมไทยในทุกภาคส่วนให้ความสำคัญเรื่องการศึกษา/การเรียนรู้ และเห็นความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นรัฐ สถาบันการศึกษา หน่วยงานท้องถิ่น หรือเอกชน จะเป็นแรงส่งสำคัญให้การทำงานของ OKMD สามารถพัฒนาความร่วมมือเป็นพันธมิตรการทำงานร่วมกัน และมุ่งสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่แค่เพียงในห้องเรียน

Forward -focused:

ภาพ ที่อยากเห็น ใน พ.ศ. 2570

แผนการทำงาน 5 ด้าน ของ OKMD

1 Develop & Expand

พัฒนาและขยายต้นแบบการเรียนรู้สู่ภูมิภาค

นอกจากงานพัฒนาต้นแบบแหล่งเรียนรู้ให้เต็มศักยภาพ OKMD ตั้งเป้าในการนำต้นแบบแหล่งเรียนรู้ไปขยายผลและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เครือข่ายในพื้นที่ภูมิภาคและจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการการให้ความรู้ (Knowledge Access) รวมทั้งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะหลากหลาย (Multi-skilled) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของคนและประเทศ

- พัฒนาแหล่งเรียนรู้สาธารณะขนาดใหญ่ในพื้นที่ศักยภาพสูง เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ บริเวณถนนราชดำเนิน และโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (OKMD Sustainable Development Learning Center) ณ สวนป่าเบญจกิติ
- เพิ่มพันธมิตรในการขยายผลแหล่งเรียนรู้นอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สู่เอกชนและสถาบันการศึกษา
- ให้ความสำคัญกับศูนย์กลางการพัฒนาและกระจายความเจริญของภูมิภาค เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น อุดรธานี กาญจนบุรี และ 3 จังหวัดเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก EEC
- พัฒนาและขยายผลแหล่งเรียนรู้ในโลกเสมือน เช่น Digital Museum และ Digital Library & E-Library

2 KM-as-a-Service

พัฒนาระบบให้บริการทางวิชาการ ด้านการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาประเทศ

ยกระดับการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่ OKMD มีความเชี่ยวชาญ สู่การเป็นธุรกิจใหม่ที่พร้อมให้บริการ และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

- ให้คำปรึกษาด้านการจัดการความรู้แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเน้นหน่วยงานระดับชาติ เช่น สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ หรือรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่
- เชื่อมโยงและจัดทำฐานข้อมูลสำคัญในระดับประเทศ เช่น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- พัฒนากลไก Knowledge Outlook/Foresight ชี้ให้สังคมเห็นองค์ความรู้ที่สำคัญกับเทรนด์อนาคต
- จัดการองค์ความรู้เพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจฐานราก ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความรู้ทางพิพิธภัณฑ์วิทยา และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกช่วงวัย

3 Co-Create “Knowledge-X” Campaign

กระตุ้นให้คนไทยอยากเรียนรู้ สนใจใฝ่รู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยการกระตุ้นให้คนไทยอยากเรียนรู้ (Knowledge Demand) เพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ทั้งในเชิงนโยบายที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และส่งเสริมการเรียนรู้รูปแบบใหม่

- เชื่อมโยงพันธมิตรด้านนโยบายเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น กลไกภาษี หรือกองทุนเพื่อความรู้แห่งชาติ (Creative Knowledge Fund) เพื่อกระตุ้นการอยากเรียนรู้
- ปลุกปั้นกระแสการท่องเที่ยวเชิงความรู้ หรือ Knowledge-based Tourism ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวบนฐานความรู้
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเรียนรู้เชิงเกษตรและอาหาร Agro & Food-based Learning Trips
- พัฒนาพื้นที่ย่านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ส่งเสริมให้เกิดการนำเนื้อหาที่มีคุณค่าในย่านไปต่อยอดความรู้ให้ชุมชน

4 New Digital Service

พัฒนาและส่งเสริม
การให้บริการการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล

เร่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในรูปแบบดิจิทัล (Digitalization in Learning Process) ให้เข้าถึงง่าย เท่าเทียม ต้นทุนต่ำ และกว้างขวาง

- พัฒนาโครงการ OKMD Knowledge Portal TK READ เว็บไซต์ Digital TK ที่เป็นคลังความรู้ บริการดิจิทัลคอนเทนต์ที่หลากหลาย รวมทั้งพัฒนาระบบ Digital Museum และนิทรรศการเสมือนจริง และสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านวิดีโอเกม ฯลฯ และพัฒนาโครงการใหม่ด้านดิจิทัล เช่น Podcast Space และ National Digital Archive
- พัฒนาหลักสูตรออนไลน์เกี่ยวกับ Up-skilling & Re-skilling ผ่านพันธมิตรด้านการศึกษาและสถาบันวิชาการ

5 High Performing + Social Impact Organization

พัฒนาและยกระดับให้ OKMD
เป็นองค์กรที่ก่อประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

สู่องค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ปรับตัวทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีความโปร่งใส มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ สร้างประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

- ปรับตัวสู่องค์กรทันสมัย มีประสิทธิภาพ แบบ Talent Intensive Organization
- มีอิสระด้านการบริหารงบประมาณด้วยกลยุทธ์ 6-C Revenue Model
- พัฒนากลไกและทีมงานเฉพาะกิจในการหาแหล่งรายได้ใหม่ให้องค์กร
- เร่งพัฒนาบุคลากรให้เชี่ยวชาญและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ OKMD ให้บรรลุผลเป็นรูปธรรม

แผนงานเหล่านี้ กำลังปะติดปะต่อภาพสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เราทุกคนอยากเห็น ให้กลายเป็นภาพที่สมบูรณ์

What we talk *about*, When we *talk* about learning

บทสนทนาของ นักขับเคลื่อนให้คนไทย อยากรู้อยากเห็น

—

หากพันธกิจขององค์กรคือแผนที่นำทางสู่เป้าหมาย 10 บทสนทนาของนักขับเคลื่อนที่ร่วมผลักดันสังคมแห่งการเรียนรู้กับ OKMD มาตั้งแต่ปีแรกจนถึงปัจจุบัน คงเป็นบทเรียนที่ถอดออกมาจากการลงมือทำ ไล่ไปตั้งแต่การริเริ่มสิ่งใหม่ให้สังคมในวันที่การเรียนรู้สาธารณะยังเป็นสิ่งแปลกหน้า ความพยายามในการสร้างความรู้ไปสู่โอกาสและขยับขยายออกไปให้กว้างขวางกว่าเก่า หรือแม้แต่การก้าวผ่านอุปสรรค พิสูจน์ตัวเองต่อสาธารณะถึงการสร้างความเปลี่ยนแปลง

แต่สิ่งที่น่าสนใจ บทเรียนเหล่านี้ไม่เพียงพูดกับคนทำงานในองค์กรให้เรียนรู้และเดินหน้าต่อเท่านั้น แต่ยังเหมาะกับคนที่กำลังขับเคลื่อนเรื่องการศึกษา การเรียนรู้ รวมไปถึงงานขับเคลื่อนเชิงสังคมให้นำไปปรับใช้ เพราะการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วยการเรียนรู้ คือหัวใจสำคัญของการสร้างความเปลี่ยนแปลง

Never too Late to Learn

–

การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในมิติที่มากกว่าวัย

พล.อ.อ. ประจิน จั่นตอง
สมาชิกวุฒิสภา และอดีตรองนายกรัฐมนตรี ผู้เป็นประธานคณะกรรมการบูรณาการด้านพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ ที่เข้าใจบทบาท เนื้องาน และร่วมผลักดันให้ OKMD เดินหน้าทำแผนยุทธศาสตร์งานขับเคลื่อนองค์ความรู้สาธารณะไทยอย่างต่อเนื่อง

–

คำว่า "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ครอบคลุมกว้างขวางแค่ไหน

ในยุคนี้ การศึกษาไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมาศึกษาในห้องเรียน ไม่ใช่ต้องกำหนดว่า 6 ขวบต้องเข้า ป.1 หรือ 2 ขวบครึ่งต้องเข้าอนุบาล เพราะฉะนั้น สามารถเริ่มต้นเมื่อไหร่ก็ได้ การเรียนตั้งแต่เด็ก การเรียนรู้โดยธรรมชาติ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ก็ถือว่าเป็นการเรียนรู้ทั้งนั้น และการเรียนรู้นั้นไม่ควรจะหยุดแค่รับปริญญา รับประกาศนียบัตรแล้วก็จบการเรียนรู้ การเรียนรู้ทำได้ตลอดชีวิต มีคำว่า Life Long Learning ขึ้นมาก็คือการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ถ้าลองย้อนกลับไป เราจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนจากคำว่า Education เป็นคำว่า Education & Training ที่จะช่วยให้เกิดสมรรถนะและนำไปสู่ Learning คำว่า Learning กลายเป็นคำที่ใหญ่กว้าง และจะยิ่งครอบคลุมมากขึ้น หลายท่านบอกว่าการเรียนรู้ เป็นการที่เราจะได้สิ่งที่เราพอใจ สิ่งที่เราอยากรู้และสิ่งที่คนที่อยากจะจ้างเรา อยากให้เรารู้และเอาไปใช้งาน มีเรื่องของการสร้างการเรียนรู้และทำได้จริง เมื่อทำได้จริงแล้วก็พัฒนามาเป็นทักษะ แต่ละคนจึงต้องกลับมามองตัวเอง มองความชอบ ความถนัด ไลฟ์สไตล์ ดังนั้นคำว่าการเรียนรู้จึงกว้างขึ้นเรื่อยๆ และด้วยเทคโนโลยี มันจึงทำให้การเรียนรู้กว้างไกลไปได้ทั่วโลก

เวลาพูดถึงการเรียนรู้ คนทั่วไปมักจะคิดถึงเด็ก นักเรียน นักศึกษา คนที่กำลังมองหาโอกาส หาอาชีพ ในขณะที่ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแล้ว จะกระตุ้นให้คนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างไร โดยเฉพาะกลุ่มสูงวัย

เรื่องนี้ผมมีมุมมองที่แตกต่างนะ เรื่องผู้สูงอายุต้องมีการแยกแยะให้ดี แล้วจะเห็นว่าในช่วงวัย 60-69 ปี ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ เพิ่งจะเกษียณจากงานประจำมา มีสุขภาพแข็งแรง และตั้งใจเลยว่าจะใช้ความรู้และประสบการณ์ไปทำอะไรต่อ ยังต่อยอดสมรรถนะทั้งกายภาพ สมอง และจิตใจตัวเองได้ มีรายได้ ไม่ต้องให้ใครมาดูแล ไม่ต้องห่วงว่าเขาจะไม่สนใจการเรียนรู้ และเขาจะเอาความรู้ ประสบการณ์ของเขาไปช่วยสร้างประโยชน์ได้ด้วย

อีกกลุ่มคือส่วนที่พร้อมจะเรียนรู้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิต สร้างรายได้มากขึ้น เราจะทำอย่างไรให้การเรียนรู้ไปถึงเขาได้ หลายจังหวัดก็เริ่มมีโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นคนดูแล เขาได้มีเพื่อน โรงเรียนหนึ่ง 200-300 คน ที่ไม่ได้มาเรียนอย่างเดียว พวกเขามีหน้าที่มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

อีกกลุ่มหนึ่งที่อาจจะสุขภาพไม่ดี รายได้น้อย สิ่งที่เป็นความต้องการในชีวิตยังไม่พอเพียง หรือเข้าไม่ถึงความเจริญและการบริการภาครัฐ กลุ่มนี้เราต้องจับข้อเท็จจริงเชิงตัวเลขทั้งปริมาณและคุณภาพ เรามีกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข ที่ควรต้องร่วมกันเข้าไปหาข้อเท็จจริง กลุ่มนี้ต้องดูแลและติดตามอย่างจริงจัง

ต่อมาที่อายุ 70-79 ปี สิ่งสำคัญคือสุขภาพทั้งร่างกายและสมอง ตรงนี้ต้องการการดูแลคุณภาพชีวิต ด้านสาธารณสุข อาหารการกิน การเดินทาง แม้จะมีงานทำ มีอะไรต่างๆ ก็ต้องมีคนดูแล แต่ 1 ใน 3 ไม่ต้องใช้เงินจากภาครัฐหรือส่วนราชการ สามารถจ้างคนดูแลได้ด้วยเงินที่เขามี แต่ก็มีบางส่วนที่ติดเตียง บางคนอยู่สถานสงเคราะห์ด้วยเช่นกัน

และอีกกลุ่มก็คือกลุ่มที่ไม่ว่าจะอายุ 60 ปี หรือ 80 ปีก็ตาม แต่อยู่กับลูกหลาน มีคนดูแล อยากท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตของเขา ตัดสินใจเองได้ เพราะฉะนั้น เรื่องผู้สูงอายุต้องมีการแยกแยะให้ดี ผมเป็นห่วงว่า หลายคนไปมองเอง คิดเอง เรื่องประเทศเข้าสู่ยุคผู้สูงอายุ ถ้าไม่เข้าใจบริบทที่แท้จริง ก็จะวิตกกังวลว่า เราจะเอาเงินที่ไหนมาดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมันไม่ใช่สิ่งที่ต้องกังวลแบบนั้นทั้ง 100% มันอาจจะเป็นแค่ 20% 30% หรือ 50%

ขณะเดียวกันก็ต้องดูว่าคนที่เป็นผู้สูงวัย มีความรู้ ประสบการณ์ สามารถช่วยทั้งในแง่ของรายได้ ความเจริญ การพัฒนาสังคม สร้างกำลังใจให้ผู้คน จึงต้องเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพตั้งแต่เขายังไม่สูงวัย แล้วก็รีบส่งเสริมให้เขาเห็นว่าตัวเองคือกลุ่มที่ประเทศฝากความหวังไว้ เป็นกลุ่มที่ประเทศพร้อมเข้ามาดูแล

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะตอบโจทย์เรื่องยุคผู้สูงวัย ต้องอย่าไปวิตกกังวลโดยไม่รู้ข้อเท็จจริง ต้องพยายามทำให้เห็นภาพชัดเจน วางยุทธศาสตร์เชิงกลยุทธ์ได้อย่างถูกต้อง ทุ่มเทงบประมาณเพื่อตอบโจทย์ตรงนี้ได้อย่างเหมาะสม

Knowledge Management คือคำตอบของโจทย์นี้หรือไม่

ช่วง พ.ศ. 2530 Knowledge และ Knowledge Management เป็นกระแสสำคัญในโลกตะวันตก เมื่อเห็นความสำคัญในเรื่ององค์ความรู้ และการบริหารจัดการองค์ความรู้ จึงต้องมีการสร้างหน่วยหรือแหล่งสำคัญในการสะสมองค์ความรู้ไว้ ถ้าเราย้อนกลับไป เรามีโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ ส่วนการบริหารองค์ความรู้ คือการนำมาสืบทอดต่อ เป็นส่วนหนึ่งของคำว่าภูมิปัญญา และเป็นส่วนหนึ่งของ Soft Power

กับบางเรื่อง ของเดิมแท้ๆ พอเรียกชื่อใหม่ คนก็ตกใจว่ามันคืออะไร อย่าง Soft Power ก็คือของเดิมนี่แหละ ก่อนหน้านั้นคือ Thainess คือขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม แปลงไปจนบางคนนึกว่าเป็นของใหม่ จริงๆ มันคือเหล้าเก่าในขวดใหม่ ดังนั้น เราต้องมีแผน มีกลยุทธ์ในการจัดการ

เมื่อเรารับเรื่อง Knowledge Management เข้ามา ก็ต้องมีการดำเนินการเพื่อให้ทุกคนในชาติมีโอกาสเข้าถึงความรู้ มีคนรับผิดชอบในการบริหารจัดการความรู้ OKMD ถือเป็นองค์กรที่ตอบโจทย์คำว่าอยากรู้ คำว่าเรียนรู้ เพียงแต่ว่าเราอาจจะมีขีดจำกัดในเรื่องของการใช้งบประมาณ และในช่วงแรกมีผู้เข้ามาใช้บริการไม่มาก จึงอาจถูกประเมินผลในลักษณะที่ไม่ค่อยมั่นใจว่าจะบรรลุตามเป้าหมายไหม ก็เป็นช่วงที่มีแนวโน้มว่าจะไม่ได้รับการผลักดันต่อ แต่สุดท้ายก็ได้รับการพิสูจน์ว่า งานนี้มีความสำคัญจริงอย่างที่เราได้ตั้งเป้าหมายไว้ เริ่มมีการประชาสัมพันธ์ การใช้งานแพร่หลายมากขึ้น นำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น สื่อสารให้ผู้คนนิยมเข้ามาใช้บริการมากขึ้น ทำให้ทั้ง TK Park และ Museum Siam เป็นแม่เหล็กที่คนทุกคน ทุกวัย ได้ใช้ประโยชน์

“ถ้าเราจะตอบโจทย์เรื่องยุคผู้สูงวัย ต้องอย่าไปวิตกกังวลโดยไม่รู้ข้อเท็จจริง พยายามทำให้เห็นภาพชัดเจน วางยุทธศาสตร์เชิงกลยุทธ์ได้อย่างถูกต้อง ทุ่มเทงบประมาณได้อย่างเหมาะสม”

โจทย์ของ OKMD ณ วันนี้ควรเป็นอย่างไร

ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าจะทำประโยชน์ได้ตามเจตนาที่ตั้งไว้ ก็ต้องกลับมาดูว่าแล้วเดิมตั้งไว้อย่างไร นั่นคือเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่จะสร้างสิ่งที่ตอบข้อสงสัย เป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะต้องเป็นสิ่งที่มีของเดิมบ้าง ของใหม่บ้าง ของที่ทันสมัย เป็นประโยชน์ มีการปรับปรุงทั้งส่วนของผู้บริหาร ปรับปรุงยุทธศาสตร์ และต้องเพิ่มศักยภาพของตัวเอง เราต้องมีความเข้มแข็ง มีความเป็นแม่เหล็กมากขึ้น มีความเป็นที่ต้องตาต้องใจของคนทุกวัยมากขึ้น ทั้งเด็ก ครอบครัว คนที่อยู่ในวัยแรงงาน หรือผู้สูงอายุ

เราคงเข้าใจคำว่า หยุดนิ่งเท่ากับถอยหลังเข้าคลอง เทคโนโลยีมันเดินหน้า ถ้าเราไม่ตามเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องไม้ต่างๆ ไม่ทันสมัย คนก็จะไม่ใช้ ดังนั้น การที่เราจะต้องปรับตัวจาก 2 เสาหลักของ OKMD คือ TK Park และ Museum Siam ให้เป็น Learning Center นอกจากจะคงศักยภาพของ 2 เสาหลักไว้ เมื่อจะขยายให้ตอบกระแสปัจจุบัน ก็ต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาเสริม และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ก็ต้องมีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค National Learning Center เป็นลักษณะของส่วนกลาง แต่ก็ต้องมีที่อื่นๆ ในส่วนภูมิภาคให้เห็นทั้งในเชิงกายภาพที่จับต้องได้

ขณะเดียวกันก็ต้องเข้าถึงทุกโอกาส ทุกสถานที่ ทุกเวลา ผ่าน Digital Technology ให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น สร้างเครือข่ายมากขึ้น ถ้ามีการใช้ประโยชน์ตรงตามเป้าหมาย นอกจากจะตอบโจทย์ความต้องการของคนทุกวัย ผลลัพธ์คือมีแฟนคลับติดตาม คนทำงานก็มีกำลังใจ คนประเมินก็เห็นว่ามีประโยชน์ ให้งบประมาณ คนที่ใช้บริการก็ดีใจที่ได้รับสิ่งที่ตัวเองต้องการ

"ทุกอย่างต้องสมดุล ทั้งการส่งเสริม การสนับสนุน และมาตรการดูแล บางครั้งต้องเยอะ บางครั้งต้องน้อย บางโอกาสต้องเท่ากัน ต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ วางองค์ประกอบของสิ่งที่จะทำให้ สังคมอยู่ด้วยกันได้"

ปัจจัยสำคัญที่คนทำงานควรมี เพื่อที่จะขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย "สังคมแห่งการเรียนรู้" คืออะไร

ต้องมีความชาญฉลาดรอบด้าน บางคนใช้คำว่า 360 องศา คำว่ารอบด้านคือทุกมิติ ทุกความรู้ที่คนต้องการ ทุกกลุ่มคนที่มีความต้องการ ทุกเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ อะไรทำแล้วจะเกิดประโยชน์ คนมีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะที่จะสร้างอาชีพสุจริตได้ มีความสุขที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาบทบาทต่างๆ เพื่อพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ ไม่ได้หมายความว่าวางระบบแล้วคือจบ ต้องพร้อมปรับเปลี่ยนตลอดเวลา

ในยุคที่ความรู้เปิดกว้างอย่างนี้ มีข้อควรระวังไหม

ทำอย่างไรให้การเข้าถึงความรู้เหมาะสม หรือไม่เกินแก่วัย ก็ต้องมีการดูแลพอสมควร ไม่ได้หมายถึงการจัดเรตที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือความรุนแรงอย่างเดียว ต้องดูทุกมิติว่าสร้างสรรค์ไหม ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีไหม ความรู้ที่ไปทำลายกันก็มี พวกนี้ต้องให้เหมาะกับวัย ต้องมีการควบคุมที่สมดุล

แน่นอนว่าความรู้จำเป็นต้องมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของคน เพียงแต่ก็ต้องดูว่าอะไรที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมไม่เหมาะสม ก็ขอให้มีมาตรการรองรับไว้บ้าง แต่ก็ไม่ใช่การเอาเปรียบหรือจัดการอย่างไม่เกิดความยุติธรรม จึงจะเรียกว่าเป็นการควบคุมอย่างสมดุล ไม่อย่างนั้นก็จะกลายเป็นว่า อะไรก็มาห้ามกัน

ทุกอย่างต้องสมดุล ทั้งการส่งเสริม สนับสนุน และมาตรการดูแลความเสี่ยง บางครั้งต้องเยอะ บางครั้งต้องน้อย บางโอกาสต้องเท่ากัน สิ่งนี้บอกเป็นกำปั้นทุบดินไม่ได้ ต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ วางองค์ประกอบของสิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่ด้วยกันได้ แต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน จะเป็นกฎหมาย เป็นเรื่องการสร้างสังคมอุดมคติ อะไรก็แล้วแต่ อย่าให้มีอะไรมากเกินไป น้อยเกินไป หรือทำให้เกิดการปฏิเสธ ตอบโต้ หรือไม่ยอมรับเกิดขึ้น

ถ้า "อยากรู้" แล้ว ต้องทำอย่างไรต่อ

ความอยากรู้อยากเห็นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เมื่ออยากรู้แล้ว การที่เราจะทำให้สิ่งมีชีวิตได้รู้ข้อเท็จจริง ได้รู้สิ่งที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ จะต้องมีกระบวนการคัดกรอง คัดสรร และจัดการ เพื่อให้เกิดทักษะขึ้นมา

"อยากเห็น" ผลลัพธ์ของสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นแบบไหน

ผมอยากเห็นสังคมอุดมสุข คือสังคมที่ทุกคนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ แล้วก็มาช่วยกันสร้างอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนคนอื่น ภายใต้สิ่งที่มาจากการเรียนรู้ต่างๆ แล้วนำไปตอบโจทย์ สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณค่า มีความพึงพอใจ เมื่อสิ่งนี้เกิด มันจะเป็นสังคมอุดมสุข

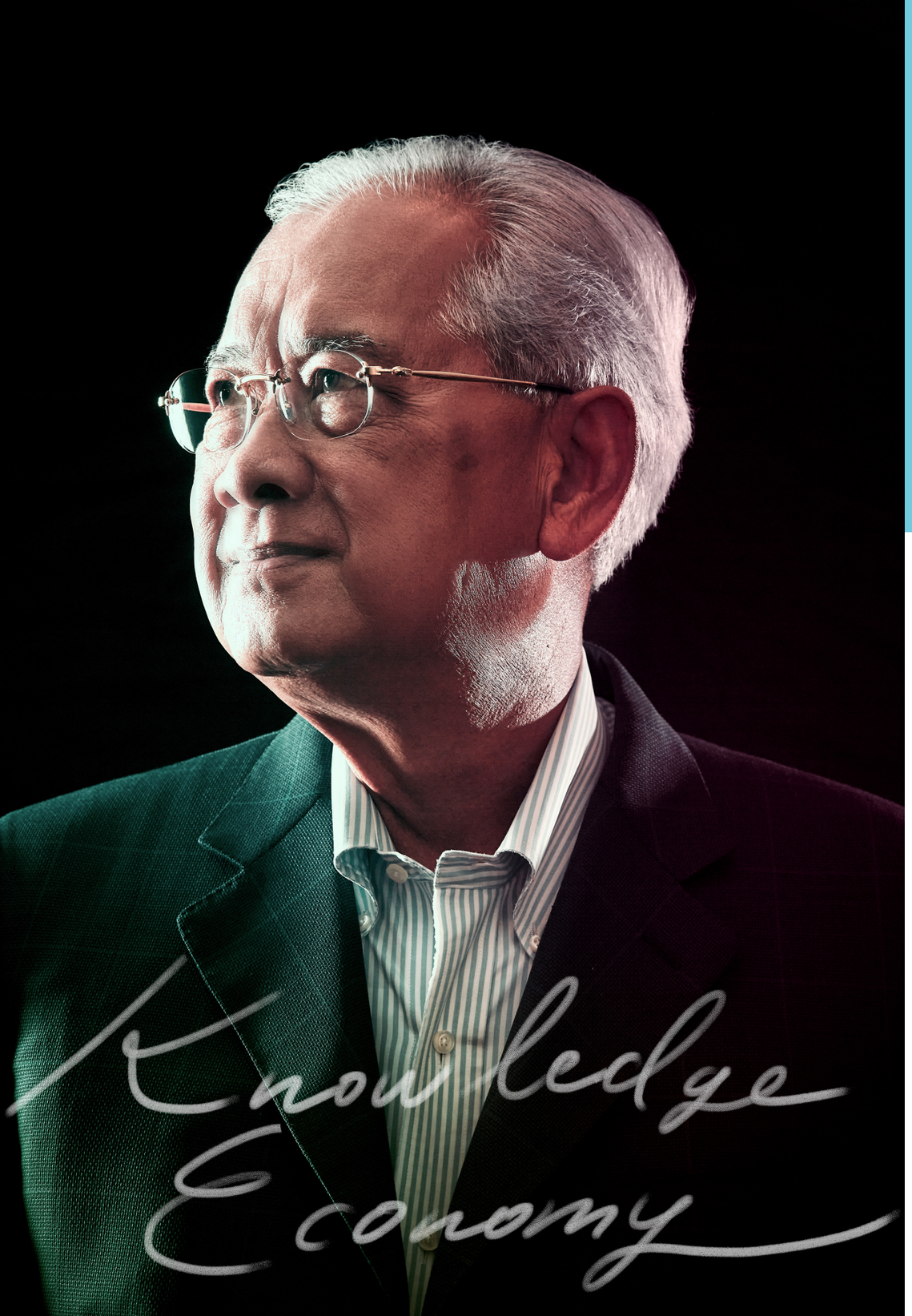

Knowing the Knowledge Economy

–

กระจายอำนาจ คือการกระจายความรู้

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา นักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศ รวมทั้งวางรากฐานงานพัฒนาองค์ความรู้ ในฐานะอดีตประธานกรรมการ OKMD ที่มุ่งมั่นทำเรื่อง Knowledge Economy อย่างจริงจัง

–

Knowledge Economy หมายถึงอะไร

Knowledge Economy หรือ เศรษฐกิจฐานความรู้ คือ การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากความรู้และความเชี่ยวชาญ Knowledge Economy เป็นเพียงคำสั้นๆ ซึ่งประกอบด้วย Knowledge ที่เป็นความจริง เป็น Science ส่วน Know-what เป็น Technology คือสิ่งที่เราจะทำ มีเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่จะทำให้มันเกิดขึ้นได้อย่างไร ใช้เทคโนโลยีอะไร เช่น ต้องใช้ความร้อนกี่องศา ความเย็นกี่องศา และ Know-how ก็คือวิธีการที่จะทำ ภาษาทางวิชาการเรียกว่า Innovation คือการเอาอะไรมาประกอบกันเพื่อให้เกิดสิ่งที่ต้องการ อย่างคนที่ทำหลอดไฟฟ้า เขารู้แล้วว่าไฟฟ้ามาจากไหน ทำอย่างไรให้เกิดเป็นแสงไฟฟ้า แล้วจะออกแบบหลอดไฟฟ้าที่สะดวกในการทำให้เกิดแสงได้อย่างไร

อีกสิ่งหนึ่งที่ผมขอเติมซึ่งในวงการไม่ค่อยใช้กัน ผมเรียกว่า Know-skill ก็คือความเชี่ยวชาญในระดับการผลิต ถ้ามีทุกสิ่งที่ผมว่ามาครบ เราก็จะสร้างมูลค่าได้ อีกอันคือ Know-when จะทำเมื่อไหร่ จังหวะเวลาไหนเหมาะสมที่จะทำ เช่น ขณะนี้ เวลานี้ ตลาดการท่องเที่ยวกำลังบูมก็เปิดโรงแรมกัน

โดยสรุป มันคือการสร้างมูลค่าจากความรู้และความเชี่ยวชาญ คือการสร้างเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้

Knowledge Economy ขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างไร

ในประวัติศาสตร์โลกมีมานานแล้ว ใครที่สามารถใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญก็สามารถสร้างความเจริญได้ แต่ละพื้นที่บนโลกวิวัฒนาการได้ด้วยองค์ความรู้ของชุมชน รู้ว่าจะสร้างมูลค่าจากทรัพยากรใกล้ชุมชนนั้นๆ อย่างไร มีผลตอบแทนแล้วทำให้ผู้สร้างหรือชุมชนนั้นๆ มีชีวิตที่ดีขึ้น สังคมที่มี Civilization มีฐานอยู่ในแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แม่น้ำสินธุ อินเดีย แม่น้ำฮวงโหของจีน แม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ตุรกี อิหร่าน อิรัก จะเห็นได้ว่าตามประวัติศาสตร์ คนในแถบที่ผมพูดมามีคุณภาพชีวิตดีกว่าที่อื่นๆ

การแปลงความรู้เป็นของที่ขายได้ สร้างความเจริญ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะเกิดขึ้นแถบยุโรปมากกว่า แล้วก็มีความรู้ทางศาสนามาขัดขวาง เช่น บอกว่าพระเจ้าสร้างโลก แต่กาลิเลโอบอกไม่ใช่ ก็ถูกจับไปขัง พอถึงยุคที่ความจริงไม่อาจต้านทานได้ มนุษย์ก็เอาความรู้มาสร้างนวัตกรรมจนเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงให้โลกเห็นว่า Knowledge Economy มีพลังงานสร้างความก้าวหน้าให้ระบบนั้นอย่างมาก

ปี 1800 เป็นต้นมา ผู้ชนะคือผู้ที่มี Knowledge Economy การผลิตรถยนต์ที่อเมริกันเป็นผู้ผลิตได้เก่งที่สุดในโลกตอนนั้น เพราะคิดถึงเรื่องนวัตกรรม เฮนรี่ ฟอร์ด คิดว่าจะทำได้เร็ว ต้องทำตามสายพานเครื่องยนต์มีน้ำมันเข้าไปทำให้มอเตอร์หมุน ล้อก็วิ่งได้ นี่คือเทคโนโลยี คุณจะเห็นว่าประเทศที่ใช้ Knowledge Economy กับ ไม่ใช้ แตกต่างกันอย่างมาก

ประเทศที่ใช้ และ ไม่ใช้ Knowledge Economy แตกต่างกันอย่างไร

ถ้าเอาภาพประเทศไทยสมัยอยุธยาปี 1700 เป็นต้นไป มาเปรียบเทียบกับชีวิตความเป็นอยู่ของที่อื่น จะเห็นว่าหลายแห่งเหนือกว่ามาก ยิ่งหลังปฏิวัติอุตสาหกรรม ลองไปดูอังกฤษ ไปดูเยอรมนี ตามบ้านตามเมืองเจริญรุ่งเรือง เรายังล้าหลังอยู่มาก แม้สมัยรัชกาลที่ 5 เราไปนำองค์ความรู้มา แต่ก็ยังไม่ได้เป็น Knowledge Economy สมัยนั้นเรายังมีเศรษฐกิจแบบใช้ทุนทรัพยากรเป็นหลัก ป่าไม้ เหมืองแร่ ที่ดิน ซึ่งเราอาศัยสิ่งพวกนี้มานานแล้ว เราขายไม้ แร่ ดีบุก ยางพารา ซึ่งนี่คือทุนทรัพยากรดิบๆ ข้าวก็คือข้าว ยางก็คือยาง ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรเลยเป็นเวลานาน

การเปลี่ยนทรัพยากรให้เป็นสิ่งมีมูลค่า เราต้องใช้ความรู้ของมนุษย์ความสำคัญของ Knowledge Economy คือทำให้ประเทศเจริญ

ประเทศไทยเริ่มใช้ Knowledge Economy ตั้งแต่เมื่อไหร่

เราเพิ่งเริ่มไม่นาน ที่อื่นเริ่มมา 200-400 ปี แต่ไทยเราเริ่มเมื่อประมาณปี 1980 สมัยนายกฯ เปรม ติณสูลานนท์ มีการส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาตั้งโรงงานในเมืองไทย ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีการใช้แรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนมาก แต่เราก็เป็นแค่แรงงาน ไม่ได้มีความรู้ของเรา หรือแม้แต่การสร้างทางด่วนตึกระฟ้า ก็เป็นความรู้ของต่างชาติทั้งนั้น

ไทยเริ่มเห็นความสำคัญของการต้องใช้ความรู้มาสร้างมูลค่าด้วยตัวของเราเอง ผมจำได้ สมัยนายกฯ ทักษิณ ชินวัตร ทำเรื่องนี้เยอะ ในช่วงปี 2000-2001 ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาให้ความรู้และแนะแนวทางให้เราใช้ Knowledge Economy ในภาคธุรกิจ มีการสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม หน่วยงานทางด้านวิทยาศาสตร์ ฯลฯ หน่วยงานพวกนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เราเหมาะกับการเป็นสังคม Knowledge Economy คนไทยก็ได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกับต่างชาติ มีการผลิตสินค้าด้วยกัน การสร้างสะพาน การสร้างทางด่วนด้วยกัน จึงทำให้ภาคเอกชนของไทยทำเป็นในที่สุด ณ เวลานี้พูดได้เลยว่าไทยเราเข้าสู่ Knowledge Economy แล้ว แต่ยังอยู่ในสเกลเล็ก เพราะส่วนใหญ่ยังพึ่งแรงงานราคาถูกอยู่

คำว่าทุนมนุษย์หมายถึงอะไร

ทุนมนุษย์ ต้องมีความรู้ถึงจะสร้างมูลค่าได้ เราเริ่มสร้างสิ่งที่เรียกว่าทุนมนุษย์เมื่อ 40 ปีที่แล้ว โดยการส่งเสริมอาชีวะอย่างเต็มที่ จบชั้นมัธยมศึกษาเข้าอาชีวศึกษา แล้วก็ไปทำงานตามโรงงานต่างๆ ไทยเราก็มีคนงานที่มีทักษะระดับหนึ่ง แต่ถ้าจะให้นิยามทุนมนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งต้องไปถึงการมีเทคโนโลยีกับนวัตกรรม อะไรที่คนไทยคิดเองยังน้อย การจะไปอวดโลกว่าเราคิดเองสร้างมูลค่าจนมั่งคั่ง ผมยังไม่เห็นมากนัก เรื่องอุตสาหกรรมรถยนต์เราก็ไม่ได้คิดเองแต่ต้น คิดระหว่างทาง ปรับปรุงส่วนที่ทำให้ลดต้นทุนลง

จะส่งเสริมทุนมนุษย์ให้มีความรู้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างไร

อะไรที่จะเกิดขึ้นต้องมีทั้ง Demand & Supply หมายความว่า มนุษย์เองต้องอยากรู้ ต้องเชื่อว่ารู้แล้วได้ประโยชน์ รู้แล้วคุ้ม สมความอยาก ไม่อย่างนั้นเราไปให้ความรู้อะไร เขาก็ไม่ไปทำให้เกิดประโยชน์

“สังคมความรู้ต้องปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ความรู้เป็นของฟรี”

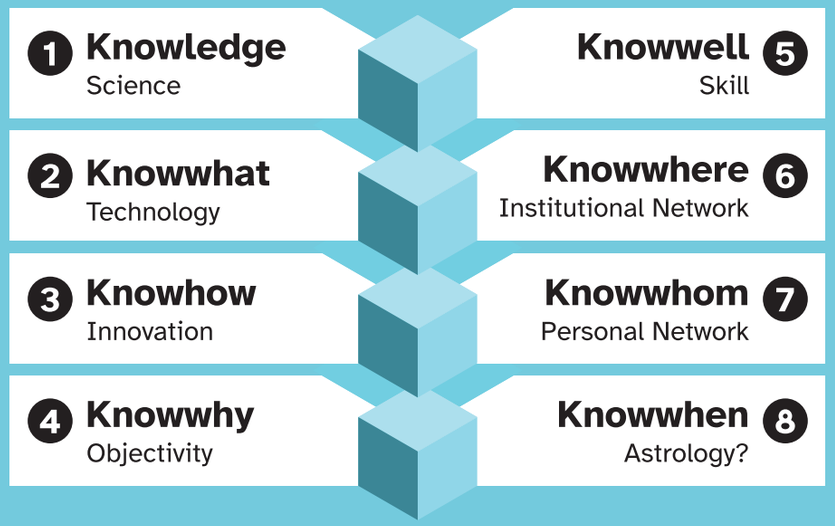

จะให้ชาวนาชาวสวนเปลี่ยนการปลูกพืชโดยใช้ความรู้ แต่พวกเขาก็คิดว่า ปลูกอะไรก็ได้ เดี๋ยวรัฐบาลก็มาอุดหนุนเอง ตัวอย่างคือรัฐบาลชวนให้ปลูกมะม่วงหิมพานต์กันดีกว่า ก็ปลูกกันใหญ่ แต่ไม่มีความรู้ว่าทำอย่างไรจะทำให้เม็ดมะม่วงหิมพานต์อยู่ในสภาพเข้าโรงงานได้ ความสุกและรูปร่างต้องพอดี ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทั้งนั้น เพราะฉะนั้น มันต้องสร้างความรู้สึกที่ว่ารู้แล้วคุ้ม ยกเว้นเกษตรกรที่เชื่อมกับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่รู้ว่าใส่ความรู้ลงไป แล้วเขาจะสามารถขายได้ราคาแพงขึ้น การสร้างสังคมความรู้ต้องมีรัฐบาลที่ใจแข็ง หยุดสนับสนุนอย่างที่ผมบอก จะให้เอกชนไปส่งเสริมความรู้เป็นการทั่วไปก็ไม่ได้ มันจึงสร้าง Knowledge Economy ได้ยาก

ถ้าเรากระจายอำนาจและงบประมาณไปสู่ท้องถิ่น จะสามารถสร้างความรู้ได้ไหม

ท้องถิ่นย่อมรู้ดีว่าคนของพวกเขาเป็นอย่างไรมากกว่าส่วนกลาง แต่การกระจายอำนาจในประเทศไทยเกิดยาก โครงสร้างฐานอำนาจของเรามันรวมศูนย์ และฐานรวมศูนย์คือรากฐานข้าราชการ ถ้ารื้อฐาน รื้อโครงสร้างได้ก็จะมีประโยชน์ ผมส่งเสริมแนวนี้มาแล้วหลายปี เมื่อก่อนการจะหาความรู้คุณต้องเรียนหนังสือ ต้องเข้ามหาวิทยาลัย ต้องทำวิจัย ต้องทดลอง ต้องเข้าไปอยู่ในศูนย์ฝึกอบรมสารพัดอย่าง แต่ทุกวันนี้มีการกระจายความรู้ด้วยเทคโนโลยีทั้งหลาย ความรู้กำลังกลายเป็นสินค้าฟรี สามารถหาได้จากอินเทอร์เน็ต สามารถถาม Google สามารถถาม ChatGPT แค่เล่นมือถือก็มีความรู้แล้ว ผมซื้ออุปกรณ์กอล์ฟทางไลน์บ่อยๆ มันก็สอนวิธีตีให้ผมแล้ว ยังไม่ทันถามเลย

สิ่งเหล่านี้ทำให้การเป็น Knowledge Economy และ Knowledge Society ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นความหวัง ทุกคนสามารถทำให้สินค้ามีมูลค่าได้ ถ้าทุกคนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ไหนก็ได้ แต่จะเข้าถึงอย่างไรก็ต้องมีสมาร์ทโฟน ปัญหาคือบ้านเรา Wi-Fi ยังไม่ทั่วถึง ค่าอินเทอร์เน็ตยังสูง ถ้าทั่วถึง ความรู้เป็นของฟรีแน่นอน

แสดงว่า Wi-Fi เข้าถึงทุกบ้าน จะสามารถสร้าง Knowledge Economy ได้

แน่นอน ตัวอย่างก็มีมาแล้ว อย่างประเทศจีนก็ทำแบบนี้ ระบบความรู้ทั่วหมด อีกตัวอย่างที่แสดงชัดเจนคือที่อินเดีย ตอนนี้เศรษฐกิจที่นั่นโตขึ้นทุกวัน สมาร์ทโฟนที่อินเดียเครื่องหนึ่ง 7,000-8,000 บาท เราไม่จำเป็นต้องโหลดสารพัดแอปฯ ค่าใช้ก็ถูก Wi-Fi เข้าบ้าน เข้าชุมชน แต่ของเราเดินคนละทาง ต้องประมูลคลื่น ใครให้เงินรัฐแพงๆ ถึงจะได้คลื่น คุณจะใช้อินเทอร์เน็ตก็ต้องเสียเงิน เราติดกระดุมเม็ดแรกผิด บ้านเขาคิดว่าทำให้ถูกที่สุดทำอย่างไร ต้องทำให้เข้าถึงบ้านคน อยากรู้อยากทำอะไรก็ใช้โทรศัพท์มือถือได้ เป็นดิจิทัลหมด มันต้องไปทางนี้ ไม่มีทางอื่น สังคมความรู้ต้องปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ความรู้เป็นของฟรี

มองไปในอนาคต การเรียนรู้สาธารณะของบ้านเราจะเป็นอย่างไร

อย่างที่ผมบอก ความรู้มันมาเอง เราเรียนรู้เองได้ ณ ปัจจุบันเรามี 5G แล้ว ไทยเราไม่ได้มืดมน เราอยู่ในฐานะที่ใช้ความรู้ฟรีได้ เพียงแต่ต้องจัดการให้ทั่วถึง ตอนที่ผมมีโอกาสได้เข้าไปช่วยรัฐบาล ผมพยายามทำสิ่งที่เรียกว่า Digital Economy ซึ่งก็คือ Knowledge Economy นั่นแหละ เราต้องสนองตอบแบบกระจายอำนาจ เสาเอกคือรัฐราชการ วิธีการคือคุณต้องค่อยๆ เสริมหลายๆ เสา ลดภาระของเสาเอก ปัญหาสำคัญที่สุดคือการไม่กระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบ เพราะการกระจายอำนาจคือการกระจายความรู้

มนุษย์ "อยากรู้" ไปเพื่ออะไร

รู้แล้วได้เงินเพิ่มขึ้น มนุษย์ต้องมีความรู้ถึงจะสร้างมูลค่าได้

"อยากเห็น" การเรียนรู้ไทย เปลี่ยนไปอย่างไร

สถาบันการศึกษาอาจต้องเปลี่ยนเป็นการให้คำปรึกษาในสิ่งที่ตนเองรู้มากกว่าให้คนมานั่งฟังเลกเชอร์ มากกว่าให้มารับการบ้านไปเขียนบทความ การเรียนการสอนต้องให้รู้จักคิด เอาประโยชน์จากความรู้มาใช้ได้

Brain-based Learning is Active Learning

–

ปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจกลไกของสมอง

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อดีตอธิบดีกรมสามัญศึกษา และอดีตกรรมการ OKMD ผู้เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง Brain-based Learning หรือ BBL ทั้งในและนอกระบบการศึกษา

–

Brain-based Learning คืออะไร มีความสำคัญอย่างไรต่อการเรียนรู้

เราต่างทราบดีว่าสมองมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ องค์ความรู้เรื่อง Brain-based Learning หรือ BBL ซึ่งคือความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกการทำงานของสมองจึงสามารถส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้งของตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

การที่ OKMD ได้เปิดประเด็นเรื่อง BBL นำเสนอองค์ความรู้จากประสาทวิทยาศาสตร์มาสู่แวดวงการศึกษาและประชาชนทั่วไป ด้วยเนื้อหาสาระที่ง่ายต่อความเข้าใจ พร้อมตัวอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ได้ช่วยปรับกรอบความคิดและเปิดมิติใหม่ๆ ที่ช่วยขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ในช่วงเวลาเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมา

ความรู้เรื่องสมองช่วยให้เราได้ตระหนักถึงความสำคัญของพัฒนาการทางสมองในแต่ละช่วงวัย ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวและการกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยที่ถือว่าเป็นโอกาสทองของการเรียนรู้ และจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านอื่นๆ ในระยะต่อมา และยังทำให้เกิดความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ เช่น สุขภาพ อารมณ์ แรงจูงใจ ความจำ

การนำไปประยุกต์ใช้ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งยังส่งผลให้เกิดการทำงานข้ามศาสตร์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ

มีหลายๆ ตัวอย่างที่ดิฉันเกิดความประทับใจจากผลของการนำ BBL ไปสู่การปฏิบัติ เช่น งานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าเด็กที่มีพัฒนาการทางภาษาสูงเมื่อเข้าเรียน มักจะมาจากสภาพแวดล้อมที่มีผู้ใหญ่ดูแล พูดคุยด้วย อ่านหนังสือให้ฟัง ได้ฟังเพลงหรือได้รับสิ่งกระตุ้นเร้าทางภาษาอย่างพร้อมพรั่งมาก่อนล่วงหน้าหลายปีก่อนเข้าเรียน

ความตระหนักเช่นว่าทำให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก แพทย์ และนักการศึกษาที่ได้ให้ความสำคัญต่อการผลิตสื่อและหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กในช่วงปฐมวัย ส่งเสริมให้พ่อแม่ให้ความสำคัญแก่การเล่น การพูดคุย การร้องเพลง การอ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่วัยไม่กี่เดือนและนำไปสู่การริเริ่มโครงการดีๆ เช่น โครงการหนังสือเล่มแรกหรือ Bookstart การฟื้นฟูเพลงกล่อมเด็ก และสื่อพื้นบ้าน การพัฒนามุมหนังสือสำหรับเด็กเล็กในห้องสมุด เป็นต้น

โครงการสนามเด็กเล่นตามหลักการพัฒนาสมอง: เล่นตามรอยพระยุคลบาท ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่าง OKMD และสถาปนิกผู้มีความเข้าใจในหลักการของ BBL อย่างคุณดิสสกร กุนธร และทีมงานที่ได้นำไปพลิกโฉมการออกแบบสนามเด็กเล่นให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่นอย่างมีความสุข ตื่นเต้น ท้าทาย เป็นแหล่งเรียนรู้ได้สารพัดศาสตร์ และสามารถปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามควบคู่กันไป

โดยสรุป ดิฉันเห็นว่าองค์ความรู้เรื่อง BBL มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับคนทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้คนในทุกวิชาชีพ หากมีความเข้าใจจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง

ในฐานะที่อยู่ในวงการศึกษามานาน คิดว่าโลกการศึกษาจะนำแนวคิด BBL ไปใช้ได้อย่างไร

เท่าที่ผ่านมา ได้มีความพยายามทำงานเชื่อมต่อกันอยู่ สักสิบห้าปีมาแล้ว สมัยที่ยังทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับความร่วมมือจาก OKMD และคุณพรพิไล เลิศปรีชา พร้อมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่ง พัฒนาครูเพื่อนำหลักการของ BBL สู่ห้องเรียน ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในโรงเรียนให้มีสีสัน มีสื่อที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีกิจกรรมทั้งโรงเรียนและในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างครบวงจร

ในช่วงนั้น คำว่า BBL ดูจะฮิตติดปากมาก ในปัจจุบัน แม้จะไม่ค่อยได้ยินเรื่อง BBL มากนัก แต่หลักการของ BBL ก็ยังคงฝังรากลึกและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนปัจจุบัน เพียงแต่จะมีคำใหม่ๆ รูปแบบใหม่ๆ ที่โรงเรียนเขตพื้นที่พัฒนาขึ้นเอง หรือเป็นการทำงานตามนโยบาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ เพราะทุกรูปแบบเชื่อว่าล้วนแต่วางอยู่บนพื้นฐานของ BBL ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น Active Learning, Problem-based Learning, Project-based Learning หรือ Experiential Learning และเราคงต้องยอมรับว่าครูและโรงเรียนมักมีข้อจำกัด ทั้งไม่มีเวลา ไม่มีทรัพยากรที่จะออกแบบให้ต่างไปจากรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นกระแสหลักและมีให้เลือกอย่างหลากหลาย

แต่เรา โดยเฉพาะ OKMD สามารถผลักดันให้ BBL มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้ ด้วยการร่วมกับสถาบันผลิตครูและต้นสังกัดของสถานศึกษา พัฒนาครู นักการศึกษา และผู้บริหารให้มีความเข้าใจและได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในกลไกของสมอง OKMD อาจช่วยวางแนวทางวิเคราะห์ให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่มีการนำมาใช้และคงจะเกิดขึ้นมาใหม่อีกมาก ว่าได้วางอยู่บนหลักการของ BBL มากน้อยเพียงใด ตลอดจนเสนอแนะและสนับสนุนว่าถ้าจะทำให้สมบูรณ์ตามหลักการของ BBL ควรต้องเพิ่มเติมในส่วนใดบ้าง

ดิฉันได้ทราบว่า OKMD ได้ทำ MOU กับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา นับเป็นแนวทางที่เหมาะควรอย่างยิ่ง ที่จะนำแนวคิดของ BBL ไปเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ และอาจเชื่อมโยงไปสู่หน่วยงานอื่น รวมทั้งชมรมครูจำนวนมากที่มีการรวมตัวเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้

เมื่อ BBL เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ มองเห็นพัฒนาการของการใช้แนวคิดนี้อย่างไร

เท่าที่พอนึกได้ คงมีประเด็นหลักๆ สักสามประเด็น ประเด็นแรก หวังจะได้เห็น OKMD ดำรงความเป็นเจ้าภาพ ติดตาม ต่อยอด และเผยแพร่องค์ความรู้เรื่อง BBL สู่สังคมต่อไป เชื่อว่างานวิจัยในเรื่องเหล่านี้คงก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะเมื่อระบบดิจิทัลได้พลิกโฉมการเรียนรู้ไปมากแล้ว หน่วยปฏิบัติมักไม่มีเวลา ความลุ่มลึก และไม่มีทรัพยากรที่จะทำเรื่องนี้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตั้งแต่การรวบรวมองค์ความรู้ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่ให้จูงใจ เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับผู้ที่จะได้รับประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้เรียนโดยตรง หรือผู้ที่จะนำไปต่อยอดประยุกต์ใช้ ตลอดจนการนำไปสู่การปฏิบัติ ทราบว่าต่างประเทศมีการผลิตวิดีโอให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย โดยเรื่องความสำคัญของสมองและความจำเป็นที่จะต้องดูแลรักษาสมองของตนเอง ทราบว่าได้ผลกับวัยรุ่นมาก ดูแล้วเกิดความตระหนักว่าต้องสวมหมวกกันน็อก ไม่ดื่มของมึนเมาหรือใช้สารเสพติดที่จะทำลายสมองและบั่นทอนอนาคตของตนเอง เป็นต้น

ประเด็นที่สอง OKMD ได้ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในระบบ โดยเฉพาะการสนับสนุนให้มีการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาอย่างมาก ในอนาคตอาจให้ความสำคัญแก่การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการทางสมองสำหรับวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความท้าทายสูงสุดในระบบการศึกษาปัจจุบัน มั่นใจว่าหากผู้เกี่ยวข้องได้มีองค์ความรู้เรื่องกลไกสมองของวัยรุ่นจะสามารถพลิกโฉมทั้งการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนและครอบครัว ครูและทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ องค์ความรู้เรื่อง BBL ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาฝีมือของผู้อยู่ในวัยแรงงานและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องในแต่ละช่วงชีวิตของผู้สูงวัย ได้ทราบว่า OKMD มีความริเริ่มที่จะนำหลักการ BBL ไปพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนที่หลุดออกจากระบบโรงเรียน หรือช่วยในการออกแบบหลักสูตรที่จะ Reskill/Upskill ผู้อยู่ในวัยแรงงาน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงวัยบ้างแล้ว หากสามารถสื่อสารองค์ความรู้และแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติให้กว้างขวางทั่วประเทศเหมือนที่เคยทำในระดับปฐมวัยและประถมศึกษา จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ประเด็นที่สาม ในระยะยาว หวังจะเห็น OKMD ร่วมกับมหาวิทยาลัย สร้างความเชี่ยวชาญของประเทศไทยเรื่อง BBL และทำงานวิจัย สร้างองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาเรื่องการเรียนรู้และปรีชาญาณอื่นๆ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย ตลอดจนเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่นักวิชาการด้านต่างๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง BBL และสามารถนำไปใช้ได้ในงานของตน

แหล่งเรียนรู้สาธารณะควรมีบทบาทในการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ไหม

ดิฉันเป็นผู้หนึ่งที่สนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ และเชื่อมั่นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาว่าจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะแสวงหาความรู้ การทดลองปฏิบัติ และการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ต่อเนื่องด้วยตนเอง ทั้งนี้ แหล่งเรียนรู้ควรมีหลายลักษณะ

"ดิฉันสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ และเชื่อมั่นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาว่าจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะแสวงหาความรู้ การทดลองปฏิบัติ และการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ต่อเนื่องด้วยตนเอง"

เริ่มจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติในชุมชน ประสบการณ์ที่ประทับใจที่สุดคือการที่โรงเรียนส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากนาข้าว สายน้ำ ป่าชุมชน อาชีพท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งมีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและทราบว่า OKMD เคยเสาะแสวงหาเป็นตัวอย่างและเผยแพร่ไว้บ้างแล้ว ควรมีการแนะนำว่าจะพัฒนาต่อยอดได้อย่างไร นอกจากนี้ ยังเคยได้รับความร่วมมือจากกรมทรัพยากรธรณีไปสนับสนุนโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา พาครูและนักเรียนไปทัศนศึกษาในแหล่งธรณีวิทยา สร้างความตื่นตัวให้แก่ครูและนักเรียน สิบกว่าปีให้หลังได้มีโอกาสกลับไปเยี่ยมโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสตูลพบว่า นักเรียนได้เกิดความตระหนักว่าก้อนหินที่เขาเคยเก็บมาเล่นทิ้งๆ ขว้างๆ ล้วนเป็นฟอสซิลที่มีคุณค่า จึงร่วมกันในโรงเรียนจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ที่พัฒนาเป็นสถานที่ดูงานของสถานศึกษาทั่วประเทศ เมื่อจังหวัดสตูลได้รับการเสนอชื่อเป็น GEO Park แห่งแรกของประเทศไทย โครงการนี้ ท่าน ผอ. OKMD คนปัจจุบัน ดร.ทวารัฐ สูตะบุตร มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มและผลักดัน หากสามารถนำรูปแบบมาขยายผลจะมีแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ และสถานศึกษาเกิดขึ้นอีกมาก

แหล่งเรียนรู้เฉพาะทางในภูมิภาค ในแต่ละภูมิภาคมีแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และนิเวศวิทยา แต่ครูและนักเรียนไม่ค่อยได้มีโอกาสไปเยี่ยมชม เช่น เมื่อสิบกว่าปีมาแล้วได้สำรวจพบว่าครูสอนประวัติศาสตร์จำนวนมากไม่เคยมีโอกาสไปอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ในขณะที่โรงเรียนนานาชาติจากประเทศใกล้เคียง เช่น สิงคโปร์ ฮ่องกง จะพานักเรียนมาทัศนศึกษาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในระยะหลังได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทัศนศึกษาของนักเรียน และได้ทราบว่า OKMD เคยจัดทำคู่มือทัศนศึกษาที่จะช่วยให้การไปศึกษานอกสถานที่มีคุณค่ายิ่งขึ้น หากมีความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบอุทยานเฉพาะทางเหล่านี้ องค์กรปกครองท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยในแต่ละภูมิภาคเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางจะเป็นประโยชน์มหาศาลต่อการสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้

ส่วนแหล่งเรียนรู้ระดับชาติที่สร้างขึ้นใหม่โดยใช้งบประมาณลงทุนสูงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ต้องวางแผนเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน เช่น ได้งบลงทุนสูงแต่งบปรับปรุงนิทรรศการให้ทันสมัยและงบซ่อมแซมไม่เพียงพอ ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลไม่สามารถเข้ารับบริการได้ มีข้อสังเกตว่าในต่างประเทศสามารถจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ระดับประเทศที่น่าสนใจ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรมีความร่วมมือที่จะแลกเปลี่ยนหมุนเวียนนิทรรศการกันในราคามิตรภาพ ทั้งนี้แหล่งเรียนรู้ที่จะจัดสร้างขึ้น ควรเป็นต้นแบบเพื่อให้เอกชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นนำไปขยายผลด้วย ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 13 ได้มีข้อเสนอให้รัฐสนับสนุนค่าเข้ารับบริการของแหล่งเรียนรู้ของเอกชนสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคนด้วย

อยากเห็นสังคมการเรียนรู้ของไทยเป็นแบบไหน

คงไม่รอบรู้พอที่จะมีคำตอบสำเร็จรูป แต่จากการประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน คิดว่าประเทศไทยมีความพร้อมในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้พอสมควร เริ่มจากประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะติดตามข่าวสารข้อมูล มีโครงสร้างและระบบเทคโนโลยีที่กว้างขวางครอบคลุม ในราคาที่ประชาชนส่วนใหญ่เข้าถึงได้ ข้อจำกัดเท่าที่เห็นจะอยู่ที่พฤติกรรมการบริโภคข่าวสารข้อมูลจะยังเป็นไปเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ เรายังขาดประสบการณ์ที่จะรู้เท่าทันสื่อ ต้องพัฒนาทั้งวิจารณญาณ และจริยธรรมที่จะช่วยให้วิเคราะห์แยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลเท็จหรือความคิดเห็น ให้รู้เท่าทันกลลวง สื่อที่มีสาระประโยชน์อาจยังไม่ดึงดูดใจ ทั้งยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสื่อที่มีคุณภาพ และการเข้าถึงบริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี

แนวทางแก้ปัญหาเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้คงต้องจับมือกันทุกฝ่าย เริ่มจากครอบครัว สถานศึกษา สถาบันทางศาสนา และสังคมต้องช่วยกันปลูกฝังความสนใจใฝ่รู้ การมีวิจารณญาณและจริยธรรมในการเสพสื่อต่างๆ เช่น แนวทางของ Media Literacy การวางเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้าถึงจุดบอดในปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเสริมความเข้มแข็งของกลไกเรียนรู้ตามธรรมชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการผลิตสื่อที่มีคุณภาพและมีจริยธรรมที่เข้าถึงและโดนใจประชาชน

OKMD อาจศึกษาแนวทางส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้จากแนวทางที่ UNESCO พยายามจะส่งเสริม Learning Cities เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน โดยได้เคยเสนอในเอกสารชุด Learning Cities and the SDGs: A Guide for Action ซึ่งมีข้อเสนอให้เริ่มจากมิติที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความยั่งยืนในสามเป้าหมายด้วยกัน คือ การเป็น Green and Healthy Learning Cities Equitable and Inclusive Learning Cities และ Decent Work and Entrepreneurship Learning Cities ได้ทราบว่าได้มีหลายจังหวัดได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว จึงเป็นโอกาสที่จะศึกษาและถอดบทเรียนมาปรับปรุง ขยายผล หรือพัฒนาต่อยอด ตลอดจนทดลองนำแนวคิดสู่ตำบลแห่งการเรียนรู้ที่อาจมีโอกาสที่ทำได้สำเร็จ และสามารถขยายผลได้กว้างขวางขึ้น

ทำไมมนุษย์ต้อง "อยากรู้"

เพื่อความจำเป็นในชีวิต ทำให้เราปรับตัวกับโลกได้ เช่น ในวัยดิฉันต้องเรียนรู้เรื่องดิจิทัล เราต้องอยากรู้เพื่อปรับตัวและใช้ชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้

"อยากเห็น" สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทยเป็นแบบไหน

อยากเห็นการเปิดโอกาสให้ได้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย อยากเห็นผู้เรียนที่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ อยากรู้อยากเห็น มีแรงบันดาลใจ ความมุ่งมั่น รู้เป้าหมายของตัวเอง มีวิจารณญาณที่จะเลือกสรรสิ่งที่ดีมาใช้ ที่สำคัญที่สุดคือ ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันสร้างบรรยากาศที่เราจะได้เรียนรู้ ไม่ตัดสินอะไรโดยขาดข้อมูล

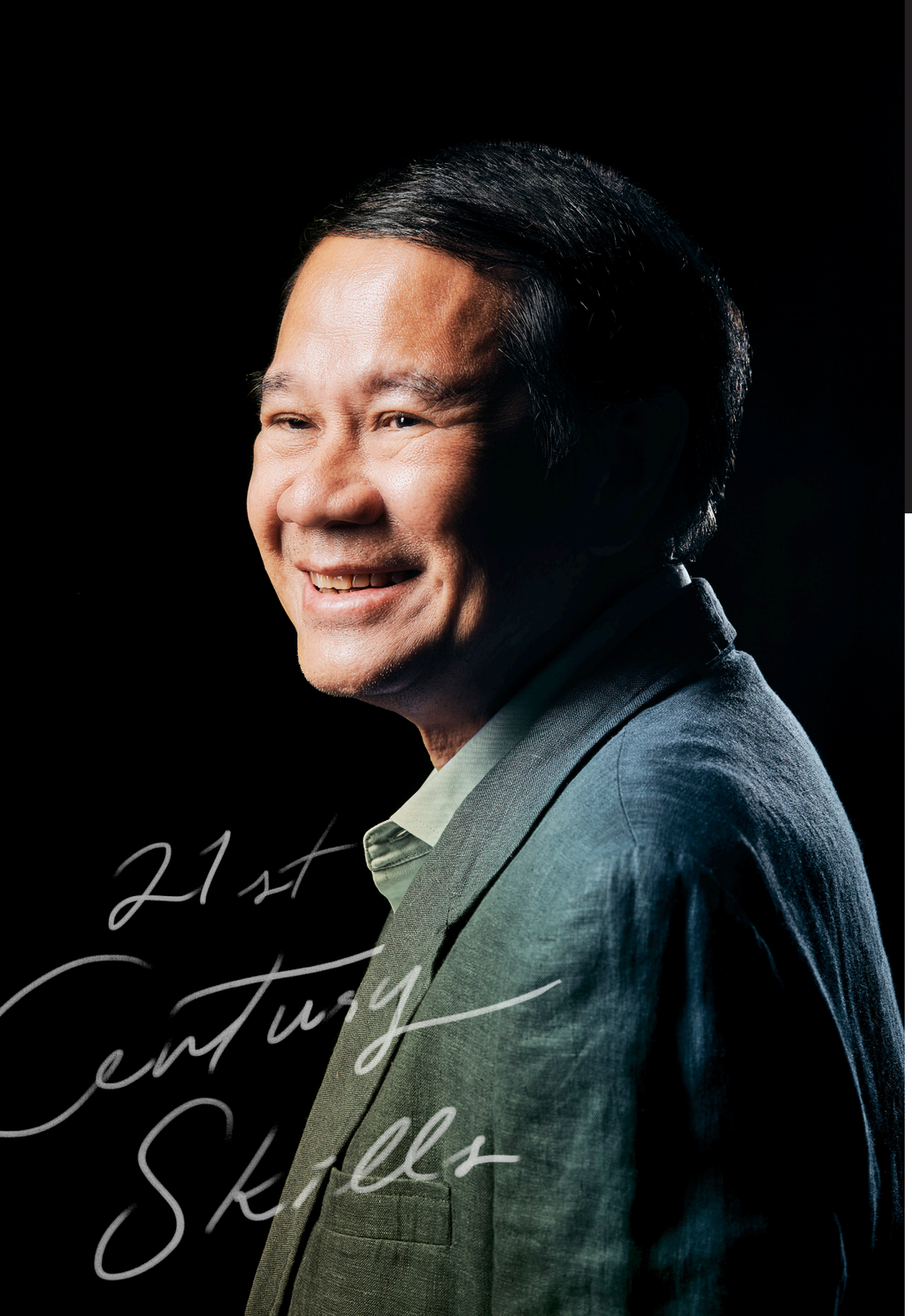

Turning Knowledge into Impact

–

ขับเคลื่อนความรู้ สู่การเปลี่ยนแปลง

ดร.คณิศ แสงสุพรรณ

อดีตประธานกรรมการ OKMD คนทำงานเชิงนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การคลัง การพัฒนาของประเทศในหลากยุค หลายสมัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานที่ปรึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และเป็นผู้นำ Brain-based Learning (การจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง หรือ BBL) ไปใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

–

ในฐานะคนที่นำ Brain-based Learning ไปใช้งาน คิดว่าอะไรที่ทำให้คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่องนี้มากพอ

ผมคิดว่า บางทีเราอาจจะต้องกลับมานิยามกันใหม่ว่าประโยชน์มันคืออะไร นักวิจัยบอกว่า This is the way to do คือทำ BBL แล้วจะดี แต่ในขณะเดียวกัน คนที่ต้องนำไปปรับใช้ยังไม่ค่อยเข้าใจว่าเอามาแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างไรมั้ง ใช้คำว่า “มั้ง” ก็คือยังไม่มีใครถาม ถามโรงงานว่าทำไมไม่ทำเรื่องนี้ ก็ยัง “มั้ง” อยู่ ไม่แน่ใจ ถามโรงเรียนว่าทำไมยังไม่ปรับใช้เรื่องพวกนี้ ก็ยัง “มั้ง” อยู่มั้ง

เมื่อเราลองนำมาใช้มากขึ้น เราพบว่า BBL สร้างความสุขให้กับคนที่ยอมรับและนำเรื่องนี้ไปใช้ ถ้าไปอัดให้คนเรียนรู้สิ่งที่สมองรับไม่ได้ มันทรมานนะ เหมือนบังคับให้เด็กอายุน้อยๆ เรียนเยอะๆ ก็ไม่มีความสุข แล้วทำอย่างไรให้ BBL สร้างความสุขให้คนอยากที่จะเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ ที่ตัวเองอยากรู้ เพราะมนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็นอยู่แล้วโดยธรรมชาติ แล้วจะเรียนรู้อย่างไรให้เหมาะสมกับอายุ เหมาะสมกับพัฒนาการของตัวเอง

การทำงานของ OKMD จากนี้ เรารู้ว่าเราควรจะทำอะไร เรามีงานวิจัยเยอะแยะ แต่การสื่อสารให้ง่ายกับคนทั่วไปจะช่วยได้มาก มานั่งคิดว่าสมัยก่อนทำเรื่องโรงงาน เราบอกว่านายจ้างไปทำสิ Productivity จะดีขึ้น มันไม่ได้เป็น Mutual Benefit ทั้งนายจ้างและลูกจ้าง แต่ถ้าไปบอกลูกจ้างว่าทำอย่างนี้แล้วทำงานมีความสุขด้วยนะ การใส่วิธีคิดในการทำงานเรื่องนี้ก็จะต่างไป นี่เป็นเรื่องสำคัญ

"ถ้าต้องการขยายผล ต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบให้ได้ นั่นคือสิ่งที่เราคาดหวัง ความรู้มีเยอะแล้ว ต้องสร้างอิมแพ็ค"

ต้องสร้างอิมแพ็คให้ได้

You Must! That's what we design you to do. To build impact not to build knowledge. Knowledge is the part of impact. นี่เป็นหน้าที่ขององค์กร ตอนนี้ความรู้มีเยอะแล้ว ต้องสร้างอิมแพ็ค องค์กรต้องวิ่งคู่ขนาน มีคนมีความรู้ มีคนคอยปรับระบบ มีคนคอยเช็กว่าสิ่งที่เรารู้มันจริงหรือเปล่าเมื่อไปถึงผู้ใช้งาน หลายเรื่องที่เรารู้มันอาจจะไม่ใช่ก็ได้ สำคัญคืออย่าเป็นแค่นักวิชาการเฉยๆ

ผมเพิ่งได้ฟังงานวิจัยตัวหนึ่ง บอกว่าเด็กเอเชียตอนนี้สายตาสั้นเยอะ ถ้ามองแบบเผินๆ ก็เดาว่าอ่านหนังสือเยอะ อยู่หน้าจอเยอะ ทำให้สายตาสั้น แต่ผลวิจัยไม่ได้ออกมาอย่างนั้น เด็กสายตาสั้นเพราะใช้เวลาข้างนอกน้อยเกินไป แสงธรรมชาติมาตกกระทบกับตาน้อยเกินไป ถ้าไม่มีความรู้ก็ให้อ่านหนังสือน้อยลงสิ เปิดไฟมากขึ้นสิ แต่ถ้ารู้ก็ออกแบบชั่วโมงให้เด็กออกไปวิ่งสิ ความรู้สำคัญ การขยายผลก็สำคัญ โรงเรียนที่เมืองจีนเอาวิธีนี้ไปทำ จำนวนเด็กสายตาสั้นก็ลดลงมาก

Digital Disruption เป็นเรื่องน่ากลัวไหมสำหรับนักขับเคลื่อนเรื่องการเรียนรู้

กลัวทำไม ไม่ต้องกลัว เราทำวิจัยมา เมื่อเรานำ Automation เข้าไปในระบบการผลิต ส่งผลให้ลดคนงานจริงไหม กรณีของประเทศไทยนั้นไม่เจอผลที่มีนัยสำคัญ แต่มันทำให้เกิดการโยกแรงงานกลุ่มหนึ่งไปทำงานด้านอื่น เพราะว่าแรงงานไทยจำกัดนิดเดียว ไปจ้างคนอื่นไม่ได้ เอา Automation มา ถึงจะลดคนได้ก็ต้องเอาคนไปทำงานอื่นต่อ มันเป็นเรื่องพิเศษสำหรับประเทศไทย ไม่ต้องเป็นห่วงว่าคนจะว่างงาน ใช้ไปเลย Automation 100% ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง 30% ตัวเลขนี้อาจทำให้ธุรกิจบางตัวที่อยู่ในช่วงขาลงไปแล้วกลับมาได้ หากเรามอง Disruption ในมุมบวก เราก็ดึงมาใช้ประโยชน์ได้ ยิ่งถ้ามากำกับเรื่องสินค้าคงคลัง ต้นทุนลดอีก 20% พวกนี้คือทักษะที่ต้องการคนมาวางแผนการผลิต เมื่อก่อน ผู้จัดการคือคนที่เข้าไปนั่งคุมโรงงานทั้งวัน แต่ทุกวันนี้ ข้อมูลมาทุกนาที คุณต้องตัดสินใจว่าจะทำงานอย่างไร เมื่อโลกเปลี่ยน ทักษะก็เปลี่ยน

แล้วเราจะพัฒนาคนของเราอย่างไร ให้มีศักยภาพพอแข่งขันกับโลกภายนอก

Demand Driven ครับ อย่าผลิตคนที่ออกมาแล้วไม่มีใครใช้งาน ผลิตคนไปในจุดที่มีงานมีรายได้ โดยหลักการ เราต้องอ่านความต้องการของโครงสร้างในอนาคต ว่าต้องทำอะไรบ้างแล้วเทรนคน

เรื่องการเรียนรู้แปลกนิดหนึ่ง มันต้องทำงาน Ahead of Time เสมอ เมื่อเห็นความต้องการ หรือความสามารถที่จะต้องทำ แล้วก็มาเทรน วิธีที่ EEC ทำคือเราทำหลักสูตรร่วมกับผู้ประกอบการ เราถามว่าปีหน้าต้องการคนแบบไหน แล้วเรามาทำคอร์สระยะสั้นให้ตรงกับงาน หลักสูตร ปวช. ของเรา เอกชนมาเลือกเด็กด้วยกัน จะเอาคนไหน ห้ามเบี้ยวนะ จ่ายเงินเต็มที่ 100% เป็นค่าเรียน ค่าใช้จ่าย 4,000 บาทต่อเดือน ปีที่ 3 ไปทำงาน จ่าย 300 บาท จบแล้วรับ 20,000-25,000 บาทต่อเดือน ทำมาหลายหมื่นคนแล้ว มีงานทุกคน เพราะมันตรงกับที่เอกชนอยากได้ จากนี้ เรียนปริญญาตรี 4 ปี ไม่มีใครอยากเรียนแล้ว ทำคอร์สระยะสั้น เก็บเป็นเครดิตไว้ ครบก็ได้ปริญญาไป ถึงจะช่วยคนทำงานได้จริงๆ

ถ้าไม่ได้อยากอยู่ในตลาดแรงงาน การเรียนรู้ยังสำคัญอยู่ไหม

ถ้าคิดถึงความสุขที่ได้ เด็กๆ เดี๋ยวนี้จะคิดถึงความสุขที่ว่า ไม่อยากทำราชการ ไปชงกาแฟดีกว่า แต่ชงกาแฟเป็นไหม มีความรู้ที่ชงกาแฟให้เก่งได้หรือเปล่า ถ้ามีความรู้พวกนั้นก็สามารถทำให้ตัวเองมีความสุขได้ ไปข้างหน้าได้ มีคนเอาหัวกะทิมาทำแทนครีม ก็คือนวัตกรรมจากการมีความรู้

ถ้าเข้าถึงความรู้ได้ด้วยอินเทอร์เน็ตแล้วสถาบันการศึกษายังจำเป็นอยู่ไหม เราได้ยินคนรุ่นใหม่ปฏิเสธโรงเรียน ปฏิเสธมหาวิทยาลัยมากขึ้น

ถ้าได้ความรู้เท่ากันก็ต้องปล่อยเขา ดีด้วย เพราะเขารู้ว่าเขาอยากได้ความรู้อะไร เด็กบางคนเก่ง พวกนี้เรียนมหาวิทยาลัยไม่จบหรอก สตีฟ จ๊อบส์ หรือสตาร์ทอัพเก่งๆ แต่ไม่ใช่ทุกคน ที่จะประสบความสำเร็จ อัตราส่วนประมาณ 1 ต่อ 20 นอกนั้นล้มเหลวหมด เนิร์ดก็ยังล้มเหลวได้ เป็นเรื่องธรรมดา

คนทั่วไปต้องการระบบ ต้องการเวลา BBL จึงสำคัญ คิดง่ายๆ ว่าถ้าปล่อยเด็กไป ไม่บังคับให้เรียน ไม่มีโฟกัส เด็กจะเรียนไหม การเรียนในระบบช่วยได้ แค่เข้าใจแล้วเอาไปใช้ต่อ พอถึงเวลาหนึ่งเขาจะเข้าใจว่าการเรียนมันสำคัญ โรงเรียนจำเป็น BBL จำเป็น เพราะทำให้ทุกคนมีความสุข และต่อยอดความรู้ไปได้เรื่อยๆ ไม่จบสิ้น

เพื่อสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้คนในสังคม คิดว่าอะไรคือแก่นสำคัญที่ OKMD ต้องทำ

รับเทคโนโลยีใหม่ จะอยู่กับที่ได้อย่างไร BBL ในโลกใหม่ ก็ต้องเป็นเทคโนโลยีใหม่ กลับมาดูใหม่ว่าเด็กประถมควรจะเรียนอะไร เมื่อก่อนนี้ให้บวกลบคูณหาร พอมีเครื่องคิดเลข ครูก็บอกว่าห้ามเอาเครื่องคิดเลขเข้าห้องสอบ จะบ้าหรือเปล่า เทคโนโลยีเปลี่ยนแล้ว กดเครื่องคิดเลขไปเถอะ แต่วิธีคิดต้องได้ แล้วเด็กพวกนี้ต้องเรียนอะไร คำตอบคือการคิดวิเคราะห์ และความยืดหยุ่นของความคิดที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเป็นหลัก

ความรู้สมัยนี้ไปไกลมาก ลดข้อจำกัดหลายเรื่องออกไป ยกตัวอย่าง นักดนตรีสมัยนี้สามารถเข้าไปหาโน้ตดนตรีออนไลน์ได้ทันที เมื่อก่อนต้องไปซื้อ ต้องไปหาครูมาสอน ในเมื่อทุกคนสามารถเข้าถึงโน้ตดนตรีได้เหมือนกัน เล่นเพลงเดียวกันได้ แต่ทักษะที่เราพูดถึงคือความสามารถว่าใครเล่นเก่งกว่าใคร เมื่อก่อนนี้ทักษะคือเรามีโน้ต คนอื่นไม่มีโน้ต เราเล่นได้ คนก็มาฟังเราเล่น แต่วันนี้มีโน้ตพร้อมกัน แต่คนไปฟังคนอื่นเล่น ก็เพราะเราเล่นสู้คนอื่นไม่ได้ Skill on the Top นี่แหละ คือทักษะใหม่ที่ต้องเกิดขึ้น

มนุษย์ "อยากรู้" ไปทำไม

ความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์เราทำให้เกิดเทคโนโลยี ทำให้เกิดนวัตกรรม ทำให้ความเป็นอยู่ของเราดีขึ้น มนุษย์อยู่ Top of Food Chain นะ เราไม่ถูกเสือกินแล้วนะ เพราะมนุษย์ถูกสร้างมาให้สงสัยเพื่ออยู่รอด และทำให้ดีขึ้น

"อยากเห็น" อะไรในงานพัฒนาองค์ความรู้

ผมอยากเห็น "การทบทวนใหม่" ในการทำงาน ว่าอะไรคือคอนเทนต์ของการเรียนรู้ ถามจริงๆ คนที่เรียนมหาวิทยาลัยมา 4 ปี เราเรียนอะไรกันบ้าง ทำไมไม่สอนแค่เท่าที่ต้องใช้ ปีเดียวก็จบ ออกมาทำงาน มีปัญหาก็กลับไปเทรน ชีวิตเปลี่ยนนะ ทำนั่นทำนี่ได้อีกเยอะแยะ

Equity Begins with Knowledge
–
ลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยการเรียนรู้

ดร.ปรเมธี วิมลศิริ
ประธานกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย และที่ปรึกษากิติมศักดิ์ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีบทบาทในการวางนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนไทย อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อดีตปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และประธานกรรมการ OKMD คนปัจจุบัน ผู้มีเป้าหมายลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยงานขับเคลื่อนการเรียนรู้สาธารณะ

–

ในฐานะผู้ที่ทำงานเชิงนโยบาย คิดว่าอะไรคือข้อจำกัดและความท้าทายของการเรียนรู้สาธารณะของประเทศไทย

ในการพัฒนาประเทศ เราได้คุยกันมานานแล้วว่าทรัพยากรหรือจุดแข็งเก่าๆ ในอดีตของเราเริ่มหมดไป ในอนาคตก็คงต้องพึ่งคนเป็นปัจจัยสำคัญ และตรงนี้ยังเป็นจุดอ่อน เพราะการประเมินผลสัมฤทธิ์การศึกษาของเรายังต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะทำให้เราแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ที่มีคุณภาพการเรียนรู้ที่ดีได้ ผมคิดว่าการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญซึ่งครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบ ในระบบก็พยายามปฏิรูปกัน นอกระบบก็เริ่มพัฒนาขึ้นมา แต่ก็ต้องทำให้เข้มแข็งขึ้น ทั้งในระบบและนอกระบบต้องมาเสริมกันให้มีความสำเร็จมากขึ้นให้ได้ และต้องให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง

ปัจจัยอะไรที่จะทำให้ประสบความสำเร็จได้

ต้องมีทั้งสภาพแวดล้อมที่ดี ที่อำนวยต่อการเรียนรู้ และการเข้าไปกระตุ้นคนให้เกิดการแสวงหาความรู้ หรือใช้เวลาในการเรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์นอกจากการเรียนรู้ในโรงเรียน

เราอยู่กับโลกอินเทอร์เน็ตมาระยะหนึ่ง ทำให้มีช่องทางเข้าถึงการเรียนรู้ที่แพร่หลายมากขึ้น

ปัจจุบันก็พัฒนามาเป็นเรื่อง Metaverse มี AI ซึ่งยิ่งเพิ่มโอกาส เพิ่มความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ซึ่ง OKMD ก็ต้องปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป และเตรียมความพร้อมให้ผู้คนในการใช้เครื่องมือเรียนรู้ใหม่ๆ เหล่านี้ ในประเด็น Digital Disruption ผมคิดว่ามันเป็นด้านบวกที่ช่วยยกระดับสิ่งที่มีอยู่เดิม เมื่อก่อนต้องมาห้องสมุด TK Park เดี๋ยวนี้ใช้งานผ่านระบบออนไลน์ได้ เก็บไฟล์เป็นวิดีโอมาชมกันใหม่ได้ ฟังพอดแคสต์ได้ ขยายโอกาสได้เยอะนะครับ

แต่การเรียนรู้เชิงกายภาพกับดิจิทัลยังต้องช่วยยกระดับซึ่งกันและกัน แม้ Metaverse จะมีบทบาทมากขึ้น แต่การเรียนรู้ด้านกายภาพก็ยังสำคัญอยู่ จะเรียนทำน้ำหอม ก็ยังต้องมาอบรม ต้องมาดมกลิ่น OKMD จึงต้องก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง เพื่อช่วยให้คนไทยก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของประเทศไทย พร้อมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ มากน้อยแค่ไหน

เราเข้าถึงดิจิทัลได้ค่อนข้างดี แต่ความเหลื่อมล้ำก็อาจยังมีอยู่ เพราะเป็นสิ่งที่มีต้นทุน ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของเรามีอยู่สูง มันจึงมีทั้งโอกาสและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ซึ่งภาครัฐต้องช่วยลดช่องว่าง ชัดเจนว่า เรื่องความเหลื่อมล้ำเป็นประเด็นใหญ่ของทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศไทย ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษาในระบบที่เป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งจริงๆ ได้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้วยนะครับ ว่าหากเราจะหยุดวงจรความยากจนในครอบครัวที่ส่งต่อกันเป็นรุ่นๆ ต้องลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ได้

แล้วก็อย่างที่บอกว่าการเรียนรู้ที่ทำให้คนฉลาดอยู่ในสังคม และทำมาหากินได้ ไม่ใช่เพียงการเรียนรู้ในโรงเรียน เดี๋ยวนี้ต้องเรียนรู้ที่ไหนก็ได้ เรียนตลอดชีวิตอีกต่างหาก ทำงานก็ต้องเรียนไปด้วย การเรียนรู้นอกระบบเอง จึงต้องดูเรื่องสภาพแวดล้อมที่ลดความเหลื่อมล้ำได้ ทำอย่างไรให้คนที่รายได้น้อย หรืออยู่ห่างไกลมีโอกาสเท่าเทียมมากขึ้น อาจจะเท่ากันไม่ได้ แต่เท่าเทียมมากขึ้นในการเรียนรู้ อยู่ใกล้ชิดกับสถานที่ที่มีแหล่งเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้

"ทำอย่างไรให้คนที่รายได้น้อย หรืออยู่ห่างไกล มีโอกาสเท่าเทียมมากขึ้น อาจจะเท่ากันไม่ได้ แต่เท่าเทียมมากขึ้น ในการเรียนรู้"

รัฐให้ความสำคัญกับการศึกษาหรือการเรียนรู้มากพอหรือยัง

ในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณก็ลงไปในการศึกษามากอยู่แล้วนะครับ แต่การเรียนรู้นอกระบบอาจจะยังไม่มากนัก ก็ถือว่าให้ความสำคัญ แต่ในแง่ผลสัมฤทธิ์ที่จะเปลี่ยนอนาคตของประเทศได้ ถือว่ายังให้ความสำคัญน้อยไป

ในฐานะประธานบอร์ด คาดหวังให้ OKMD ขับเคลื่อนงานพัฒนาองค์ความรู้นี้ไปทางไหน

อยากให้ OKMD ช่วยเรื่องการขยายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระตุ้นการเรียนรู้ของคนแต่ละกลุ่ม ทั้งเด็ก คนทำงาน คนสูงอายุ คนเปราะบาง ได้เรียนรู้ในสิ่งที่รู้แล้วมีประโยชน์ กระตุ้นการเรียนรู้ที่เขาจะได้ไปใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทำให้ประเทศไปสู่เป้าหมายที่เราอยากเห็นได้ คือต้องกระตุ้นทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทานความรู้

เรื่องที่คนไทยต้องเรียนรู้ มีประเด็นที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ความรู้พัฒนาตลอดเวลานะครับ สำหรับผมคิดว่า เรื่องแรกที่คนไทยต้องรู้คือเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านดิจิทัล การเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ จากนั้น เรียนรู้เรื่องสังคมที่เราอยู่ ประเทศเราเป็นอย่างไร เศรษฐกิจ สังคม มีอะไรดี มี DNA อะไร ที่เราเรียนรู้ไปสร้างอาชีพ สร้างประโยชน์ แข่งขันกับคนอื่นได้ เรียนรู้ช่องทาง รสนิยม ตลาดโลกเพื่อเพิ่มโอกาส แล้วต่อไปก็รู้ในโลกกว้างๆ เรื่องที่กระทบกับเรา เกิดสงครามยูเครนกับรัสเซียส่งผลกับโลกอย่างไร อเมริกาห้ามส่งคอมพิวเตอร์ชิปไปขายจีนกระทบอะไรกับเรา หรือแม้กระทั่งอีกหน่อยจะมีโอกาสของ Space Economy เขาแข่งกันจะไปอวกาศกันอีกแล้ว จะเป็นอย่างไรต่อไป

หากคนไทยได้เรียนรู้มากขึ้น โอกาสก็มีมากขึ้น สังคมก็ดีขึ้น เศรษฐกิจก็จะดีขึ้น ไม่เหมือนในอดีตที่ต้องพึ่งต่างชาติให้เอาเงินมาลงทุนเพราะเรามีแรงงานราคาถูก มันหมดยุคไปแล้ว

วิธีไหนจะช่วยให้ไปถึงภาพที่อยากเห็นได้เร็วขึ้น

การเรียนรู้ออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และช่วยให้สถานที่ห่างไกลอื่นๆ หรือกลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงเครื่องมือการเรียนรู้ ได้รับโอกาสและประโยชน์จากการเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังนั้น การเข้าถึงด้วยต้นทุนที่ถูกลงก็สำคัญ Broadband และความเร็วก็สำคัญ เป็นแต้มต่อในการเรียนรู้ ถ้าอยู่ไกลแล้วต้องนั่งรอเป็นชั่วโมง เราก็คงไม่ค่อยอยากรู้เท่าไหร่นะครับ

ดังนั้น ในเรื่องของช่องทาง ต้นทุนก็ควรจะไม่สูงเกินไป ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงได้ฟรีหรือถูกมาก มีแหล่งเรียนรู้ทั้งออนไลน์และทางกายภาพที่มีปฏิสัมพันธ์กันได้ OKMD ก็พยายามดำเนินการอยู่ โดยการพัฒนาศูนย์เรียนรู้และพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายกับต่างจังหวัด เช่น ทำระบบสืบค้นและยืมหนังสือที่ไปส่งหนังสือให้ หรือคืนหนังสือที่ไหนก็ได้ในประเทศไทย

ต้องใช้เวลาอีกนานแค่ไหน ที่จะพัฒนาศักยภาพคนไทยให้พร้อมแข่งขัน

10 ปี ผมว่าทำได้ ถ้าทำอย่างจริงจังนะครับ อย่างที่บอกว่าต้องให้โอกาสการเรียนรู้ครอบคลุมคนหลายกลุ่ม กลุ่มเด็กเป็นเรื่องสำคัญและท้าทาย ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาก็ต้องเริ่มแล้ว ถ้าพูดถึงการเรียนรู้ ก็ต้องเริ่มตั้งแต่เกิดอย่างมีคุณภาพ ได้รับโอกาสการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้คือต้องมีความครบถ้วน มีสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทั้งด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย บทบาทของครอบครัว คิดว่าถ้าทำจริงจัง 10 ปี เป็นไปได้อยู่แล้วครับ

ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันเกินไป

ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน เป็นของจริงที่จำเป็น ไม่อย่างนั้น ประเทศไปต่อไม่ได้

มนุษย์ "อยากรู้" ไปทำไม

รู้เพื่อพัฒนาตัวเอง ไม่ว่าจะอาชีพอะไร อยู่ในสังคมอย่างไร ถ้าจะมีความก้าวหน้า เป็นที่น่าประทับใจของคน ก็ต้องเรียนรู้ให้มากๆ ความรู้ไม่นิ่งเหมือนแต่ก่อน เปลี่ยนแปลงเร็ว ก็ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตัวของเราเอง

"อยากเห็น" อนาคตของคนไทย ในเรื่องการเรียนรู้เป็นอย่างไร

อยากเห็นโอกาสการเรียนรู้ของคนไทย ครอบคลุม เสมอภาคมากขึ้น ไม่เหลื่อมล้ำ ทุกคนมีโอกาส และอยากเห็นคนที่เรียนรู้ เพื่อไปทำให้เรามีสังคมที่ดีขึ้น

Creativity is Built on Knowledge

–

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องมีกึ๋น

พล.ร.อ. ฐนิธ กิตติอำพน

สมาชิกวุฒิสภาที่เคยสวมหมวกเจ้ากรมช่างโยธาทหารเรือ นายกสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ นายกสภาสถาปนิก และกัปตันเรือผู้ขับเคลื่อนทั้ง Museum Siam และ OKMD ผู้ผลักดันต้นแบบการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) อย่างเป็นรูปธรรม

–

คาดหวังอะไร ในตอนขับเคลื่อนงาน OKMD ในฐานะผู้อำนวยการ

แรกเริ่มเป็นผู้อำนวยการอยู่ที่ Museum Siam ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานภายในของ OKMD ก็ทำการผลักดันอย่างเต็มความสามารถ เพราะอยากให้ตัวพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในรูปแบบ Discovery Museum กระจายสู่สังคมไทยอย่างทั่วถึง ทำอยู่ 1 ปีก็เกษียณ และได้รับสรรหาเป็นผู้อำนวยการของ OKMD ตอนนั้นผมเป็นผู้อำนวยการที่ได้รับการบรรจุผ่านกระบวนการสรรหาเป็นคนที่ 2 ของ OKMD

สิ่งที่ผมทำแล้วคิดว่าเป็นประโยชน์กับประเทศชาติ คือเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยได้รับแรงบันดาลใจจาก คุณปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารของ OKMD นั่นเป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องการให้เกิดในตอนนั้น ผมจึงต้องพยายามเรียนรู้คำว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ซึ่งได้รุ่นลูกคนหนึ่งจบเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากอังกฤษมานั่งคุยกัน ผมเลยได้ไอเดียว่า ถ้าจะทำเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องมุ่งไปที่เป้าไหนบ้าง เป้าหนึ่งคือต้องการสร้างคนในสังคมที่เป็นผู้บริหารระดับสูงให้เข้าใจคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพราะถ้าไปสร้างที่รากก่อน โดยที่ส่วนหัวไม่เห็นด้วยก็ไม่เกิดประโยชน์ ผมจึงเขียนหลักสูตรขึ้นมา แล้วให้ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ซีอีโอบริษัทต่างๆ มาเรียน เปิดเป็นหลักสูตรอบรมผู้บริหารด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ EXCET สอนให้ผู้นำองค์กรรู้จักเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และนำไปเผยแพร่ มีลูกน้องอีก 100 คน ก็จะได้เรียนรู้ไปด้วย รับรุ่นละ 30 คน หลักการคือไม่ต้องการรับเยอะ เพราะต้องการให้จดจ่อจริงๆ รุ่นแรกก็ประสบความสำเร็จ ทุกคนกลับมาชื่นชม ชอบหลักสูตรเรา

โดยสรุปแล้ว เศรษฐกิจสร้างสรรค์คืออะไร

เอาให้เข้าใจแบบง่ายๆ เลยนะ คือจะทำอย่างไรให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น น้ำ 1 ขวด สมมติขายได้

ขวดละ 5 บาท แต่ถ้าผมใส่เรื่องราวลงไป น้ำขวดนี้อาจขายได้ขวดละร้อย ผมไปเจอที่เขาค้อทะเลภู ขายน้ำขวดละร้อยได้ เขียนประวัติเอาไว้เต็มเลย น้ำขวดนี้มาจากยอดภูนี้ เป็นน้ำสะอาดบริสุทธิ์ เล่าเรื่องใส่เข้าไปในผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

เศรษฐกิจสร้างสรรค์คือ การทำให้ผู้ผลิตรู้จักเอาประวัติความเป็นมา จุดเด่น ใส่เข้าไปในสินค้า แล้วเล่าให้คนภายนอกฟังเพื่อเพิ่มมูลค่า เรื่องนี้ผมเป็นผู้บรรยายอยู่หลายแห่ง อย่างของกระทรวงพาณิชย์ในเวทีนานาชาติ เที่ยวนั้นคนมาเป็นพันแล้วก็เดินสายบรรยายหลายจังหวัดอยู่ประมาณ 1 ปี

ต้องทำอย่างไรให้คนรู้จักคำว่าสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม

ให้การยกย่อง ในตอนนั้น ผมขอพระราชทานรางวัลไทยสร้างสรรค์ จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสรรหาบุคคลที่ทำงานด้านธุรกิจสร้างสรรค์ ก็ได้คนเก่งๆ มาหลายคน เช่น คุณกรกต อารมย์ดี จาก หจก. กรกต อินเตอร์เนชั่นนอล เป็นคนที่ทำเรื่องไม้ไผ่ ไม่ใช่มาทำเป็นชะลอมนะ แต่เป็นเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่ง ที่สามารถนำไปตกแต่งในโรงแรมได้อย่างสวยงาม ทั้งในและต่างประเทศ อีกคนที่ได้รางวัลคือคนทำแซกโซโฟนจากพลาสติกโพลิเมอร์ คุณปิยพัชร์ ธัญญะกิจ เจ้าของแบรนด์ Vibrato จากนั้นก็ต้องเอาผลงานไปต่อยอดช่องทางการจัดแสดงมากมาย

อะไรเป็นอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ของประเทศเรา

มันไม่มีหรอกอุปสรรค ประเทศเรามีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ติดอันดับต้นๆ ของโลก คนของเรามีความคิดสร้างสรรค์อยู่แล้ว เพียงแต่การเผยแพร่ยังไม่ชัดเจน รัฐไม่ส่งเสริมเป็นเรื่องเป็นราว ส่งเสริมเป็นคราวๆ

สปาของไทยเป็นธุรกิจที่ยูเนสโกรับรอง โขนก็ด้วย เรามีอะไรหลายๆ อย่างที่สามารถชูขึ้นระดับโลกได้ ความจริงสินค้าบางอย่างเพียงเอาเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาไปขายคนต่างชาติ เขาก็ชื่มชมมหาศาลแล้ว เพียงแต่เรายังไม่ส่งเสริมสิ่งนี้เข้าไปในตลาดโลกอย่างจริงจัง

การจะมีความความคิดสร้างสรรค์ได้ เราต้องเป็นคนกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็นด้วยไหม

ความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้มีทุกคน มันอยู่ในคนที่มีแนวคิด จับประเด็นได้ ทุกวันนี้คนขายของตามท้องตลาดสร้างสรรค์มากนะ ผมเห็นแล้วทึ่ง ความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องมีความคิด มีสมอง ถ้าแค่เอาแต่จับใส่กระทงขาย ก็คงขายได้ราคาเดิม ยิ่งตอนนี้ ทุกคนรู้ว่าต้องยึดโยงกับธรรมชาติ ก็หยิบเอาความเป็นธรรมชาติมาใส่ นี่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ ความสร้างสรรค์ที่ยึดกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จะส่งผลให้ขายได้ดี

วัฒนธรรมไทยที่เป็นสุดยอดคืออาหารการกิน ทุกวันนี้ก็มีคนพยายามเอาวัฒนธรรมเก่าๆ มาใส่ในอาหารไทย แล้วขายได้ดีขึ้น อาหารบางชนิดเราไม่เคยรู้จักเลย ก็เอาเรื่องราวเก่าๆ เอาวัฒนธรรมมาใส่ ฉะนั้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องมีกึ๋น

"ไทยยังขาดการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนเข้าใจงานศิลปะ ศิลปะสอนให้คนเราสร้างสรรค์"

เรื่องเหล่านี้ ปลูกฝังกันได้ไหม

ปลูกฝังได้ เพียงแต่เราถอนประวัติศาสตร์ออกไปจากตำรามาเป็นเวลานานแล้ว เรากำเนิดมาอย่างไร มีวัฒนธรรมมาอย่างไร พิพิธภัณฑ์ที่ผมเคยพยายามทำก็คือการปลูกฝังให้เรารู้ประวัติศาสตร์ เข้าใจความเป็นมาของตัวเอง

อีกประเด็นคือประเทศไทยยังขาดการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนเข้าใจงานศิลปะ มันเป็นวิชาที่ไม่เสียหาย สมัยก่อนโดนดูถูกมาก คุณก็ได้แต่เขียนรูป คนอื่นภาษาอังกฤษเก่ง คณิตศาสตร์เก่ง โตไปเป็นหมอ เป็นวิศวกร เขียนรูปเก่งมันผิดตรงไหน การเรียนวาดเขียนมันเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความคิด ถ้าคุณเขียนรูปเก่ง คุณจะรู้ว่าเส้นแต่ละเส้นสีแต่ละสี สื่อความหมายอะไร

การส่งเสริมเรื่องนี้ รัฐยังทำไม่เพียงพอ ผมเองเห็นหลานเขียนรูป เขียนเก่งกว่าผม 100 เท่า แสดงว่าเขามีสายเลือดที่จะเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ งานศิลปะสอนให้คนเราสร้างสรรค์ เพราะการเขียนรูปไม่ได้เขียนภาพเหมือนอย่างเดียว มันต้องเขียนหลากหลาย พอเขียนหลากหลายก็ต้องคิด ทำอย่างไรมันถึงจะดี ผมถึงคิดจะเปิดศูนย์เรียนรู้ที่สภาสถาปนิก เป็นความฝันเมื่อ 5 ปีที่แล้ว และยังพยายามต่อสู้ดิ้นรนอยู่ เพราะผมอยากให้เด็กไทยให้คนไทยได้รู้จักงานสถาปัตยกรรม ไม่ใช่รู้แค่ว่าอยากได้อะไรก็ไปบอกผู้รับเหมา ก่อนจะสร้างตึกขึ้นมา มันต้องมีคนคิดสร้างสรรค์ให้ก่อนว่าต้องมีพื้นที่ใช้สอยอะไรบ้าง ใช่ว่าตีกล่องมาให้กล่องหนึ่ง นั่นไม่ใช่สถาปัตยกรรม

ตอนนี้ ผมจึงจัดทำหลักสูตรอบรมที่ทำให้รู้จักวิชาสถาปัตย์ ว่าทำงานกันอย่างไร วิธีคิด วิธีจ้างให้ได้ผลงานที่สร้างสรรค์มันเป็นอย่างไร นี่คือสิ่งที่ผมพยายามผลักดันมาตลอดชีวิต และถ้าโครงการศูนย์การเรียนรู้ของผมสำเร็จ เด็กตั้งแต่ชั้นประถมจะได้เข้ามาดูงาน มาเรียน มาเข้าใจงานศิลปะ ดีกว่าไปปลูกฝังตอนโต ความคิดสร้างสรรค์จะแคบลงไป

พิพิธภัณฑ์มีความสำคัญ เพราะมันผูกกับความรู้ใช่ไหม

มันเป็นแหล่งเรียนรู้ เล่าเรื่องอะไรต่างๆ นานาได้ วัตถุในสมัยนี้เป็นอย่างนี้ ต่อมาพัฒนาเป็นอย่างไร ความก้าวหน้าของวัตถุมันเปลี่ยนแปลงไป พิพิธภัณฑ์แบบโบราณก็เป็นส่วนหนึ่งที่บอกเล่าที่มาของสิ่งต่างๆ แต่ทิศทางมันไม่ใช่ของเก่าโบราณอย่างเดียวนะ มันมีหลายรูปแบบ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรม ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้

ในบ้านเรายังมีคนตัวเล็กตัวน้อยที่มีความคิดสร้างสรรค์แต่เข้าไม่ถึงแหล่งทุน เราควรทำอย่างไร

เบื้องต้นคือสร้างสรรค์ในสิ่งที่ไม่ต้องลงทุนมาก แล้วค่อยๆ พัฒนาไปสู่การลงทุนมากขึ้น หรือเอาความคิดเราไปเล่าให้เถ้าแก่ฟัง หรือองค์กรของรัฐที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำเศรษฐกิจสร้างสรรค์อุดหนุนคนเหล่านี้ ให้มีโอกาสเปิดตลาด

ตอนผมทำรางวัลพระราชทานไทยสร้างสรรค์ ผมก็ทำกับ SMEs ไม่ได้ทำกับบริษัทขนาดใหญ่ เป็นคนเพิ่งเริ่มคิดเริ่มทำ ต้องการประกาศให้โลกรู้ว่าแซกโซโฟนมันเป็นพลาสติกได้นะ ต่างๆ นานาเหล่านี้เป็นการใช้ความคิดความสร้างสรรค์ทั้งนั้น จาก SMEs เล็กๆ ก็เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ได้

ส่วนที่ถามว่าคนตัวเล็กตัวน้อยจะเข้าถึงแหล่งทุนอย่างไร ก็ต้องมีคนอุดหนุนเขา แต่การที่รัฐจะมีความคิดเหล่านี้ ผมยังไม่เห็นตอนนี้นะ

มนุษย์ "อยากรู้" เพื่ออะไร

ถ้ามนุษย์ไม่อยากรู้ ก็ไม่ใช่มนุษย์ มันคือศพ ถ้าคุณนิ่ง คุณก็คือคนตาย ผมคิดว่าทุกคนมีความใฝ่รู้ สำคัญคือจะมีความตั้งใจแค่ไหน การเรียนรู้คือการพัฒนาตนเอง

"อยากเห็น" สังคมแห่งการเรียนรู้ไทยเปลี่ยนไปอย่างไร

อยากเห็นว่าจะทำอย่างไรให้คนทุนน้อยเติบโตขึ้นมาในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เรื่องนี้รัฐต้องดูแล หากอยากเพิ่มผลผลิต เพิ่มภาษี รัฐควรดูแลเรื่องนี้อย่างจริงจัง อย่ามีแต่คำพูดสวยหรู

Make Knowledge Accessible

–

ความรู้ต้องเข้าถึงง่าย เดินไปทางไหนก็เจอ

ดร.อธิปัตย์ บำรุง

อดีตผู้อำนวยการ OKMD ในยุคเปลี่ยนผ่าน และปัจจุบันในฐานะที่ปรึกษาผู้อำนวยการคนปัจจุบัน กับงานขับเคลื่อนเรื่องการเข้าถึงองค์ความรู้ของประชาชนที่สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง

–

จริงๆ แล้ว OKMD มีงานหลังบ้านอีกมากที่คนทั่วไปไม่ค่อยรู้ใช่ไหม

ใช่ครับ นอกเหนือจากงานภารกิจหลักๆ ที่ Museum Siam และ TK Park ซึ่งจะเห็นว่ามีกิจกรรมตลอดทั้งเดือนเลย เรายังมีอีกหลายงานที่ทำด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่สำนักงานส่วนกลาง เช่น งานพัฒนาพื้นที่เรียนรู้แบบสนามเด็กเล่น เรามองว่า สนามเด็กเล่นสามารถเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเด็กเล็กได้ ก็มาจากหลักการพัฒนาสมองของเด็กว่า สมองเด็กจะเปิดรับความรู้ใหม่ในยามที่เขารู้สึกสนุก ยามที่เขาไม่เครียด เราได้ทำต้นแบบสนามเด็กเล่นที่ว่านี้ และเผยแพร่ความคิดไปกับโรงเรียนต่างๆ โครงการนี้ก็ประสบความสำเร็จมาก มีโรงเรียนทั่วประเทศมาร่วมทำโครงการกับเรา คุณครูหลายท่านมาบอกว่า เด็กอยากมาโรงเรียนเพื่อเล่นสนามเด็กเล่นกันมาก คือเขารู้สึกว่าการเรียนนั้นก็ทำให้สนุกได้ ก็ต้องขอบพระคุณทางโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการกับเรามาอย่างต่อเนื่อง

อีกงานที่เราทำ คือการนำแนวคิดการจัดการความรู้หรือ Knowledge Management ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์การจัดตั้ง OKMD เรานำกระบวนการจัดการความรู้นี้ไปเผยแพร่ให้กับชุมชนต่างๆ ผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เราเรียกว่าโครงการศูนย์ความรู้กินได้ คือโครงการเอาความรู้ไปต่อยอดให้เกิดรายได้ โดยทำร่วมกับหลายหน่วยงาน เช่น วิทยาลัยชุมชน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัธยาศัย หรือ กศน. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือ ธ.ก.ส. เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการกับชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จนถึงการจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ ด้วยการแนะนำวิธีจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานการจัดการด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ Know-how การตลาดแบบปัจจุบัน เป็นต้น เป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำกับชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นรูปแบบใหม่ด้วยกัน ปีหนึ่งเราก็จะทำประมาณ 10 ผลิตภัณฑ์ แล้วแต่งบประมาณที่ได้รับ ทำกับชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ

นอกจากนี้เรายังทำโครงการร่วมกับสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ หรือ วช. นำงานวิจัยที่อาจจะเข้าใจยากสำหรับประชาชนทั่วไป มาย่อยด้วยกระบวนการจัดการความรู้ของเรา และถ่ายทอดให้กับประชาชน ผ่านกระบวนการลองคิดลองทำเพื่อเอาไปใช้ประโยชน์ต่อไป งานส่วนหลังที่ยกมานี้จะเป็นงานด้านการ Utilize ความรู้ต่างๆ ให้เกิดรายได้ เป็นอีกหนึ่งภารกิจสำคัญของ OKMD เช่นกัน

OKMD ให้ความสำคัญประเด็นเรื่องแหล่งเรียนรู้ในต่างจังหวัดมากน้อยแค่ไหน

เรื่องภารกิจทำพื้นที่เรียนรู้ให้แพร่หลายในต่างจังหวัดของ OKMD บางที OKMD ก็ถูกถามว่าทำไมไม่ไปทำพื้นที่เรียนรู้แบบพิพิธภัณฑ์ของ Museum Siam หรือแบบห้องสมุดของ TK Park ที่จังหวัดนั้นนี้ ต้องขออธิบายว่า ในการขับเคลื่อนภารกิจในจังหวัดต่างๆ นั้น OKMD ได้ถูกออกแบบให้เป็นองค์กรที่ต้องทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อปท. ของจังหวัด คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ อบจ. องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. และเทศบาล โดย อปท. จะทำเรื่องฮาร์ดแวร์ และ OKMD ทำเรื่องซอฟต์แวร์ หมายความว่า อปท. รับผิดชอบการก่อสร้างอาคารสถานที่และจ้างบุคลากรในการบริหารจัดการ ส่วนเรา OKMD จะให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการ

สรุปคือทางเราจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและฝ่ายสนับสนุน โดยกลไกขับเคลื่อนหลักต้องเป็น อปท. โดยเฉพาะงานงบประมาณ งานบริหารจัดการงานบุคลากรของพื้นที่เรียนรู้ที่จะพัฒนาขึ้นมาทั้งหมด ดังนั้น ในการทำให้มีพิพิธภัณฑ์หรือห้องสมุดแบบของ OKMD ในต่างจังหวัดนั้น สิ่งแรกที่จะต้องทำให้เกิดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้น จะต้องสนใจและอยากได้ เพราะเขามีภารกิจที่จะต้องไปจัดเตรียมงบประมาณที่จำเป็น ต้องเตรียมคนด้านต่างๆ ไว้ด้วย หน้าที่ของเราคือการโน้มน้าวให้ อปท. เห็นประโยชน์ ให้ความรู้เบื้องต้นถึงภารกิจของเขาที่จะต้องรับผิดชอบ แนะนำวิธีการบริหารจัดการ ให้ความมั่นใจถึงความร่วมมือที่จะมีระหว่างกันในอนาคต การเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือทางด้านเทคนิค จัดหาอุปกรณ์เบื้องต้นต่างๆ หรือหนังสืออ่านบางส่วนให้ เป็นต้น เมื่อมีความเข้าใจตรงกันและเห็นพ้องกันที่จะจัดทำโครงการแล้ว ก็จะมีการทำ MOU หรือลงนามเห็นชอบร่วมกันในความร่วมมือต่างๆ ต่อไป ทาง อปท. ก็ต้องไปจัดหางบประมาณต่างๆ และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนทางเราก็ต้องไปตั้งงบประมาณเพื่อช่วยเหลือเขาในส่วนที่ตกลงกัน ปกติก็จะใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี ในการดำเนินการให้มีพื้นที่เรียนรู้ในต่างจังหวัด

ในการขยายจำนวนพื้นที่เรียนรู้ ความพร้อมและความตั้งใจของ อปท. จึงมีความสำคัญที่สุด หลายครั้งที่ได้มีการหารือกัน ทำแผนร่วมกันว่าจะมีพิพิธภัณฑ์หรือห้องสมุดเกิดขึ้นในปีนั้นปีนี้ แต่พอถึงเวลาจริงๆ ก็ไม่เป็นไปตามแผน ด้วยเหตุสุดวิสัยต่างๆ เช่น อาจเกิดปัญหาภัยแล้ง หรือน้ำท่วมในพื้นที่ เกิดปัญหาพืชผลหรือเหตุจำเป็นอื่น ทำให้ผู้บริหารของ อปท. ต้องโยกงบประมาณที่เตรียมไว้ไปใช้ในกิจการอื่น หรือบางทีก็เป็นเรื่องของการบริหารงานระดับท้องถิ่น งบประมาณไม่มาตามนัด ไม่เป็นไปตามแผนการที่วางไว้ ทางเราเอง เพื่อให้สามารถเปิดใช้อาคารได้ตามแผนก็ต้องมีการของบประมาณแผ่นดินเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์เตรียมล่วงหน้าไว้ให้ ซึ่งหลายครั้งก็ส่งมอบไม่ได้ เพราะอาคารยังก่อสร้างไม่เสร็จ ต้องมีการปรับแผนงานอยู่ตลอด งบประมาณที่ขอไว้ก็ไม่ได้ถูกเอาไปใช้ตามแผน ซึ่งเราก็จะถูกหักคะแนนเรื่องการบริหารงบประมาณไม่มีประสิทธิภาพไป แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเราจริงๆ

ข้อดีของการทำแบบนี้คือ เป็นการแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐบาลกลาง ให้ อปท. มีส่วนร่วมในงบประมาณของโครงการด้วย และเป็นการส่งเสริมบทบาทของ อปท. ในการบริการประชาชนรูปแบบใหม่ๆ ข้อเสียก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีความตั้งใจจะทำได้สำเร็จตลอดรอดฝั่งนั้น มีจำนวนไม่มากอย่างที่คิด และบางที่ก็มีปัญหาความต่อเนื่องในระดับนโยบายเองด้วย จึงทำให้เราไม่สามารถกระจายจำนวนพื้นที่เรียนรู้ของเราให้ทั่วถึงไปยังจังหวัดต่างๆ ตามแผนที่คิดกันเอาไว้

อย่างไรก็ตาม มีโครงการที่เราทำกับ อปท. หลายแห่งที่ประสบความสำเร็จ และเป็นต้นแบบให้กับ อปท. อื่นนำไปเป็นตัวอย่างต่อไป เช่น TK Park ยะลา ได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากเทศบาลเมืองยะลา พัฒนาให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ เป็นห้องสมุดที่เยาวชนและประชาชนในยะลามาใช้ประโยชน์กันอย่างเต็มที่ เป็นพื้นที่ที่ประชาชนต่างศาสนาเข้ามาใช้ได้ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกลมกลืน TK Park ยะลายังเป็นแรงบันดาลใจให้ อปท. ในจังหวัดชายแดนอื่น เช่น ปัตตานี นราธิวาส พัฒนาให้มีแหล่งเรียนรู้แบบที่ยะลากันด้วย ก็มีบาง อปท. เหมือนกัน ที่มีความตั้งใจเต็มร้อย แต่งบประมาณได้รับมาจำกัด อย่างห้องสมุด TK Park แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นพื้นที่เรียนรู้ที่เทศบาลอยากทำมาก แต่ได้งบประมาณมาน้อย ต้องเอาอาคารเดิมที่มีอยู่มาปรับปรุง เราเข้าไปช่วยในเรื่องการพัฒนาระบบยืมคืน จัดหาหนังสือเบื้องต้น จัดหาอุปกรณ์กิจกรรมบางส่วน และการฝึกอบรมต่างๆ ให้ โดยที่งานหลักอื่นต้องใช้งบประมาณของเทศบาล

"ความสำคัญอยู่ที่ว่าความรู้นั้นต้องสามารถใช้ประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ต่อยอด และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้"

สิ่งที่ OKMD ทำ เปลี่ยนความคิดของคนส่วนใหญ่ว่าความรู้คือ "เรื่องยาก" ได้อย่างไร

OKMD เรานำเสนอว่า ความรู้คือโอกาส Knowledge is Opportunity ทำให้เห็นว่า ถ้าคนเรามีความรู้ เราก็จะมีโอกาส ทุกคนสามารถใช้ความรู้เพื่อสร้างโอกาสให้กับตนเองได้ ใช้ความรู้ในการสร้างรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิต สานฝันและต่อเติมจินตนาการของตนได้ การเข้าถึงความรู้นั้น ที่ผ่านมาก็จะกระทำผ่าน 3 กระบวนการ คือ ผ่านการดู การฟัง และการอ่าน แต่ทั่วโลกก็บอกว่าแค่นี้ไม่พอแล้ว ต้องมีกระบวนการทดลองทำ มีกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน การเข้าถึงและเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์จนเป็นโอกาสนั้น ต้องมีกระบวนการที่ครบถ้วนด้วย นี่ก็เป็นโจทย์ของ OKMD ที่มีภารกิจหลักในการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้รูปแบบต่างๆ แม้ว่าระยะหลังในพื้นที่การเรียนรู้ของเรา ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด หรือพื้นที่กิจกรรมอื่นๆ ก็มีการดำเนินการโดยเพิ่มมิติของการทดลองทำและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันไปบ้าง แต่ในอนาคต กระบวนการทดลองทำ กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ต่อไป การออกแบบและบริหารจัดการพื้นที่การเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่ต่างออกไปจากที่เคยมี และสามารถตอบสนองกระบวนการที่ว่านี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ความรู้ของ OKMD หมายรวมถึงเรื่องใดบ้าง

หน้าสำนักงานของเรามีเขียนไว้ว่า "กระตุกต่อมคิด" คือเหมือนจะบอกว่า ภารกิจของเรา OKMD คือการกระตุกต่อมคิดของผู้คน กระตุกอย่างไร ก็ด้วยการนำเสนอพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เราอยากกระตุกให้ผู้คนเกิดความอยากรู้อยากเห็น กระตุกให้อยากคิด เพราะมันคือพลังแห่งการเรียนรู้ เรามีของให้ดู เรามีหนังสือให้อ่าน เรามีผู้รู้มาเล่า มีพื้นที่ให้ทำกิจกรรม มีพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนไอเดีย เราอยากจะกระตุกให้คนไทยคิดเป็น กระตุกให้อยากจินตนาการ กระตุกให้อยากฝัน นี่คือภารกิจหน้าที่ของเรา ถ้าเรามีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง ทุกคนสามารถเข้าไปค้นคว้า ค้นหาศักยภาพของตนเอง ค้นพบความฝัน ค้นพบโลกของตน มีพื้นที่ให้ทดลองทำ แลกเปลี่ยนไอเดีย ประสบการณ์ และเชื่อมโยงเชื่อมต่อเครือข่ายของกันและกันได้ สังคมไทยในอนาคต ก็จะเป็นสังคมแห่งความรู้ สังคมที่คิดกันอย่างมีเหตุมีผล เป็นสังคมแห่งความคิดสร้างสรรค์ และเป็นสังคมแห่งโอกาส

สิ่งสำคัญที่เอื้อต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ของประชาชนทุกวัยคืออะไร

ความรู้ต้องเข้าถึงง่าย ที่พูดมาก่อนหน้าจะเห็นว่ามีคีย์เวิร์ดอยู่ 3-4 คำ คำว่า "ค้นพบตัวเอง" คำว่า "จินตนาการ" คำว่า "สร้างฝัน" คำว่า "ยกระดับคุณภาพชีวิต" เป็นต้น การเข้าถึงความรู้นั้น อย่างที่บอกไปหลักๆ ก็มีกระบวนการ คือ ผ่านการดู การฟัง การอ่าน การทดลองทำ และการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน จะเห็นได้ว่าพื้นที่การเรียนรู้ต่อจากนี้ต้องเน้นให้ผ่าน 5 กระบวนการนี้ แน่นอนว่าในอนาคต OKMD ก็ยังจะต้องเพิ่มเติมกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ เข้าไปอีก เช่น การเรียนรู้ด้วยระบบดิจิทัล การเรียนรู้ผ่าน Visual ต่างๆ หรือการเรียนรู้แบบ Metaverse เป็นต้น OKMD จะต้องพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของตนให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไปด้วย

นอกจาก OKMD จะต้องเร่งทำด้านพื้นที่ต่างๆ ให้น่าสนใจอยู่เสมอแล้ว ตอนนี้ก็มีแนวคิดใหม่เพิ่มเติมมาว่า ลำพังการทำให้มีพื้นที่แห่งการเรียนรู้อย่างเดียวอาจจะไม่พอ คือการมีพื้นที่การเรียนรู้มากมายกระจายไปทุกภูมิภาคของประเทศก็ดี คนไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของประเทศก็สามารถเข้าถึงความรู้ได้ก็ดี ไปที่ไหนก็มีก็ดี แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าตัวเขาอยากจะเรียนรู้ด้วยหรือเปล่า ไม่เช่นนั้น สิ่งก่อสร้างที่ทำไป ก็อาจมีการใช้ประโยชน์กันไม่เต็มที่ นอกเหนือจากความใฝ่รู้หรือความสนใจ จะหาความรู้ที่เราพยายามกระตุ้นให้เกิดแล้วก็ตาม ก็อาจมีพลังไม่พอจะผลักดันให้คนเดินเข้ามาใช้พื้นที่ที่ทำไว้ได้หลายประเทศจึงมีการนำเอามาตรการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจมาใช้ เช่น บางประเทศมีการให้คูปอง หรือแจกเงินเพื่อให้ประชาชนไปใช้ซื้อหนังสือ หรือไปใช้บริการในพื้นที่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ หรือให้นำค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไปหักภาษีประจำปี หรือให้มีกองทุนสำหรับผู้ประกอบการหรือผู้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องเป็นทุนในการดำเนินการ มีกองทุนสำหรับกิจกรรมกระตุ้นต่างๆ เป็นต้น มาตรการกระตุ้นอุปสงค์เหล่านี้ OKMD อาจจะต้องหาทางผลักดันให้เป็นนโยบายระดับชาติต่อไป

จากการทำงานกับ OKMD อะไรคือเรื่องที่ง่ายที่สุดและยากที่สุด ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

ตอบในมุมขององค์กร เรื่องยากคือการหารายได้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก OKMD เราเป็นหน่วยงานราชการที่พึ่งงบประมาณแผ่นดินเป็นหลัก ซึ่งด้วยความจำเป็นต่างๆ เราได้รับงบประมาณลดลงมาเรื่อยๆ ในขณะที่ภารกิจและเนื้องานของเราขยายตัวตามการเติบโตของประชากร และการเพิ่มขึ้นของชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของเทคโนโลยี ก็ทำให้เราต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยและน่าสนใจอยู่เสมอ

ในขณะที่เราอยากมีพื้นที่การเรียนรู้ที่น่าสนใจ อยากทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ก็ต้องมาจัดลำดับความสำคัญ และปรับแผนงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ความฝันที่ฝันเอาไว้ก็ต้องรอไปก่อนจนกว่าจะมีความพร้อมมากกว่านี้ ตรงนี้จึงเป็นความยากขององค์กรที่จะต้องหารายได้มาเสริม หรือลดรายจ่ายต่างๆ ลง

ส่วนเรื่องง่ายน่ะไม่มี เพราะปัญหามันมีอยู่เรื่อยๆ

ทำไมมนุษย์ต้อง "อยากรู้"

ความอยากรู้เป็นต้นทางของการพัฒนาและการปรับปรุง เราควรส่งเสริมให้คนสงสัย ตั้งคำถาม เพื่อนำไปสู่การอยากรู้ นำไปสู่การค้นคว้า จากไม่รู้ ก็เป็นรู้ จากรู้เดิม ก็เป็นรู้ใหม่ และเอาความรู้นี้ไปใช้ประโยชน์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ดียิ่งขึ้น ถ้าเราไม่อยากรู้ ไม่สงสัย ไม่ตั้งคำถาม หรือไม่อัพเดตความรู้เดิม เราก็จะไม่ไปไหน เราก็จะอยู่กับที่

"อยากเห็น" สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทยเป็นแบบไหน

อยากเห็นประเทศไทย มีห้องสมุดมากกว่าห้าง อยากเห็นเด็กไทยมีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ อยากเห็นเด็กไทย มีพื้นที่ให้รู้จักตนเอง ได้ค้นพบศักยภาพและความต้องการของตนเอง มีพื้นที่ให้ได้จินตนาการแบบที่ไปให้สุดขอบฟ้าได้ คือต้อง Beyond the Sky ไปเลย และมีพื้นที่ที่ผู้ใหญ่มาช่วยกันสนับสนุนความฝันของพวกเขา

หรือกระทั่งผู้ใหญ่ที่ครั้งหนึ่งในวัยเด็กอาจจะขาดโอกาสเรียนรู้ ขาดโอกาสทำในสิ่งที่ใฝ่ฝัน เราก็อยากมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของเรา ไว้สำหรับเติมเต็มความฝันของทุกคน

อยากเห็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้สนุกกับชีวิตจริงๆ

Life, Liberty and Library
–
ชีวิตในห้องสมุดที่มีชีวิต

ดร.ทัศนัย วงศ์พิเศษกุล
อดีตผู้อำนวยการ TK Park ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานภายในของ OKMD ผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ TK Park หรืออุทยานการเรียนรู้ในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อนในไทย ทั้งยังเป็นคนวางต้นแบบจุดประกายแนวคิด "ห้องสมุดมีชีวิต" ให้กระจายออกไปในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ และยังคงทำงานพัฒนาการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง

–

ย้อนกลับไปที่จุดเริ่มต้นของ TK Park ทำไมต้องสร้างแนวคิด "ห้องสมุดมีชีวิต" ขึ้นมา บริบทสังคมไทยในตอนนั้นเป็นอย่างไร

TK Park เปิดให้บริการครั้งแรก 24 มกราคม พ.ศ. 2548 แต่เราเตรียมการมาก่อนหน้านั้นเป็นปีๆ ถ้าย้อนกลับไปดูบริบทของสังคมไทยในสมัยนั้นมันเปรียบเทียบกับตอนนี้ไม่ได้เลย เหมือนเราวาร์ปกลับไปสู่อดีตที่ไกลมาก ห้องสมุดในภาพจำของคนไทยในสมัยนั้น อย่างห้องสมุดประชาชนก็จะไม่มีประชาชนเข้าใช้บริการ เป็นห้องสมุดเหงาๆ ในลักษณะที่กลายเป็นกรุที่เก็บหนังสือ มีบรรณารักษ์นั่งเฝ้าหนังสือและคอยดูไม่ให้มีคนส่งเสียงดัง ซึ่งเป็นคนละแบบกันกับประสบการณ์ที่เราได้ไปใช้ห้องสมุดในต่างประเทศ

ในช่วงเตรียมการก่อตั้ง TK Park เป็นช่วงเดียวกับการเตรียมก่อตั้งกระทรวงวัฒนธรรม เราได้ทำงานร่วมกับ ดร.สิริกร มณีรินทร์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น ฐานร่วมของเราคือเราเป็นนักศึกษาปริญญาโทที่ฝรั่งเศสด้วยกันทั้งคู่ บรรยากาศของการเรียนรู้ที่นั่น ทำให้เราเห็นภาพร่วมกันว่า ไทยควรจะมีพื้นที่การเรียนรู้แบบนั้นบ้าง ประกอบกับคณะรัฐมนตรีมีนโยบายพัฒนาคนไทยสู่สังคมแห่งความรู้ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ดร.ทักษิณ ชินวัตร บอกว่า "อยากเห็นห้องสมุดที่ไม่ตายตั้งแต่วันแรกสร้าง" มันจุดประกายขึ้นมาเลยว่า หน้าตาของห้องสมุดที่ไม่ตายตั้งแต่วันแรกสร้างนี่ควรจะเป็นอย่างไร และเราก็เริ่มทำเลย

กับสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน คุณเริ่มต้นอย่างไร

เราหาข้อมูลกันค่อนข้างเยอะ ทำการศึกษาทั้งจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อมทั้งหมดที่เรามี จากเอกสาร หนังสือ ไปดูงานต่างประเทศ อย่างที่ National Georges Pompidou Centre of Art and Culture และมีคนทำงานจากต่างที่ต่างถิ่นมาช่วยระดมความคิด ทั้งสิงคโปร์ ฝรั่งเศส อเมริกา อังกฤษ

คล้ายๆ กับเราตั้งหม้อไว้หนึ่งใบ แล้วเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่อยากได้ใส่ลงไป โดยให้สังคมไทยและคนไทยทั้งหมดเป็นวัตถุดิบหลักในหม้อนี้ เมื่อกวนจนได้ที่แล้ว เราก็พอจะเห็นภาพรางๆ ของ Learning Center แบบที่เราอยากเห็น ในตอนนั้นเราได้พื้นที่ 21 ไร่ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย บนถนนพญาไท ลงไปดูและวาง Master Plan เรียบร้อย แต่ต้องใช้ระยะเวลาก่อสร้างอีกหลายปี เราเลยคิดว่าควรจะมีพื้นที่ทดลองทำระหว่างรอการก่อสร้าง พอดีกับที่เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์กำลังปรับปรุง ปัจจุบันคือที่ตั้งของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ได้พื้นที่บนชั้น 6 มา 1,100 กว่าตารางเมตร เพื่อเริ่มต้น TK Park ซึ่งกลายเป็นจุดที่สร้างความฮือฮามาก เพราะเป็นพื้นที่การเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่ประเทศไม่เคยมีมาก่อน

คำว่า TK มาจาก Thailand Knowledge ส่วน Park ก็มาจากพื้นที่แรกที่คิดว่าจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในสวนอุทยาน ที่ไม่ได้ใช้คำว่าห้องสมุด เพราะการเรียนรู้ไม่ได้อยู่แค่ในหนังสือ แต่อยู่ในทุกอย่าง เราอยากสร้างต้นแบบขึ้นมาสักหนึ่งแห่ง และกระจายแนวคิดในลักษณะนี้ออกไปทั่วประเทศ ซึ่งสุดท้ายแล้ว ความฝันทั้งหมดของเราถูกย่อให้เหลืออยู่ในพื้นที่ 3,700 ตารางเมตร ใน พ.ศ. 2549 TK Park ขยับขยายขึ้นมาบนพื้นที่ชั้น 8 ของอาคารจนถึงปัจจุบัน แม้ไม่ใช่ภาพอุทยานที่คาดหวังไว้ แต่เราก็พยายามอย่างสุดความสามารถที่จะทำให้มันออกมาเป็นที่ประจักษ์ให้ได้

เปลี่ยนภาพที่คาดหวังไว้ สู่ความจริงที่จับต้องได้อย่างไร

เมื่อ TK Park มาตั้งอยู่ชั้นบนของห้าง ความต้องการทั้งหมดจึงไม่ได้มาจากความคิดของคนที่อยากจะทำ แต่มาจากความคิดของคนที่อยากจะใช้ นั่นคือจุดสำคัญของเรา การที่จะเอาอะไรใส่เข้าไปในพื้นที่มาจากความคิดของผู้ใช้ทั้งหมด เรามีคณะบุคคลเข้ามาช่วยสำรวจและจัดประชุมระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ใช้บริการทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่เด็กเล็กไปจนถึงผู้สูงอายุว่าพวกเขาต้องการอะไร อยากได้พื้นที่แบบไหน

ถ้าจำพื้นที่ของ TK Park สมัยนั้นได้ ล้วนมาจากไอเดียของเด็กๆ ทั้งนั้น เขาอยากได้พื้นที่ส่วนตัวในการอ่านหนังสือ อยากอ่านหนังสือบนต้นไม้ อยากอ่านหนังสือในสระน้ำ ทั้งหมดจึงเกิดขึ้น ตัวรังผึ้ง ซึ่งเป็นโซนจำลองรูปร่างของรังผึ้งให้ผู้ใช้บริการปีนป่ายขึ้นไปอ่านหนังสือเสมือนเป็นพื้นที่ส่วนตัว มีบ้านต้นไม้ มีสระน้ำ วัยรุ่นที่บอกว่าไม่ชอบอ่านหนังสือบนโต๊ะ ไม่ชอบนั่งเก้าอี้ เราก็ทำ Book Wall เป็นบันไดให้นั่งอ่านหนังสือ หรือแม้แต่ผู้สูงอายุเอง ตอนนั้นเรายังไม่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ฉะนั้นผู้สูงอายุถูกมองข้ามไปเหมือนกัน แต่ผู้สูงอายุยังมา TK Park ได้ทุกวัน ทั้งที่บางคนตามองไม่ค่อยชัด อ่านหนังสือไม่ค่อยจะเห็น แต่มาเพราะเรามีหนังให้ดู มีกิจกรรมให้ทำ เราทำโครงการเรื่องเล่าจากผู้เฒ่า ให้คนต่างวัยได้มาคุยกัน เราจัดคอร์สสอนไอทีสำหรับผู้สูงวัย พยายามใส่ใจผู้สูงอายุ และอยากให้เขามีส่วนร่วมด้วย อย่างที่ปัจจุบันนิยมพูดกันว่า "Empathy" เราคิดว่าเราได้เริ่มปลูกฝังมาตั้งแต่ต้น

ห้องสมุดมีชีวิตได้อย่างไร

แนวคิด "ห้องสมุดมีชีวิต" คือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับผู้ให้บริการ รวมถึงบริบทของพลเมืองทั้งหมด ทุกคนต้องคุยกันได้ ลองนึกย้อนกลับไป 18 ปี คุณจะเห็นบรรณารักษ์นั่งอยู่หลังห้องสมุดคอยเฝ้าระวังห้ามไม่ให้มีใครใช้เสียง เราไม่ต้องการภาพนั้น เราอยากเห็นผู้ใช้ห้องสมุดเรียกหาบรรณารักษ์ได้ อีกอย่างคือ ผู้ใช้สามารถบอกได้ว่าต้องการอะไร อยากอ่านหนังสือเล่มไหน ดูหนังเรื่องอะไร อยากทำกิจกรรมอะไร มาบอกสิ ถึงเราจะเป็นหน่วยงานรัฐ เราก็พยายามทำให้ยืดหยุ่นมากที่สุด ผู้ใช้เข้ามาปรึกษาหารือกันได้ อันนี้คือลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตรงนี้คือ "มีชีวิต" ตามแนวคิดของเรา

การยืมหนังสือกลับไปอ่านที่บ้านก็เรื่องหนึ่ง แต่ถ้าหากหยิบหนังสือเล่มนั้นขึ้นมาจัดทอล์กพูดคุยแลกเปลี่ยน ก็จะเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้นมา ซึ่งเราจะมีคนอ่านอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีคนเขียนด้วย ต่อมาเราเลยมีโครงการ TK Young Writer ขึ้นมาสนับสนุนตรงนี้ พยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ผนวกกันออกมาและทั้งหมดต้องสามารถตอบโจทย์กับการพัฒนาคนได้

การพัฒนาคนแบบ TK Park ทำอย่างไร

การพัฒนาคนจะต้องเริ่มตั้งแต่ยังเด็ก แม้เราจะไม่ใช่กระทรวงศึกษาฯ ไม่ใช่ห้องเรียน แต่ TK Park ก็เป็นพื้นที่ทางเลือกที่มีกระบวนการออกแบบกิจกรรมและรูปแบบสื่อที่เข้ากับพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ทำให้เด็กได้เรียนรู้โดยที่ไม่ได้รู้สึกว่าถูกสอน เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเองและด้วยความสมัครใจ อย่างนี้จะทำให้เรียนรู้ได้ไม่รู้จบ ถ้าเขามีความสนใจอะไร ก็ควรสนับสนุนเขาให้ไปได้ไกลที่สุด ให้เด็กค้นพบว่าตัวเองอยากทำอะไรตั้งแต่ต้น แต่ถ้าไปไม่ถึงฝันก็ไม่ได้หมายความว่าเป็นการล้มเหลว แต่เป็นการเรียนรู้ ไปได้ครึ่งหนึ่ง หรือไปไม่ถึงก็แค่ถอยกลับมา

ลักษณะของการเรียนรู้ต้องผสมผสานหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน สมมติว่าเราอยากเป็นคนขายเสื้อผ้า เราต้องเรียนรู้หลายศาสตร์เลยนะ ทั้งศิลปะ การออกแบบ การตลาด การสื่อสาร ทุกศาสตร์เชื่อมโยงกันได้หมด อยู่ที่ว่าจะดึงจุดไหนมาใช้กับอะไร การเรียนรู้ข้ามศาสตร์จึงเป็นทักษะที่สำคัญ และไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากหนังสือโดยตรง เราสามารถเรียนรู้จากผู้รู้ จากประสบการณ์ของเรา ของเพื่อน และเมื่อไหร่ก็ตามที่เราเคยชินและประยุกต์ใช้กับตัวเองได้ เราจะเป็นเป็ดที่มีคุณภาพ หมายความว่าเราจะไม่ได้เชี่ยวชาญเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอันนี้คือสิ่งที่ดี เพราะเราจะไม่ทะนงตน และพร้อมรับความรู้จากคนอื่น

งานพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กสำคัญกับประเทศในมิติใดบ้าง

ก่อนที่จะไปถึงระดับประเทศ อยากให้มองที่ตัวปัจเจกก่อน เราต้องพัฒนาลูกหลานหรือผู้ใช้บริการของเราขึ้นมาให้เป็นคนในรูปแบบที่สังคมต้องการ และกระจายแนวคิดแบบนี้ออกไป ซึ่งคนที่สังคมหรือประเทศต้องการไม่ได้หมายถึงคนที่สมบูรณ์แบบ แต่เป็นคนที่เข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีทักษะการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเรียนรู้ไม่รู้จบ

ประเทศไม่ได้ต้องการคนที่โตขึ้นมาแบบปัจเจก แต่ต้องการคนที่คุยกันได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมันเกิดขึ้นเพราะอะไรล่ะ เพราะเราสร้างคนตัวเหลี่ยม เดินเฉี่ยวกันทีก็บาดกัน ถ้าเมื่อไหร่ที่เราสร้างคนตัวกลมขึ้นมา จะเดินไปทางไหนก็ไปได้หมด เราต้องการคนแบบนั้น

เราจะไม่พูดว่า TK Park มีส่วนในการพัฒนาประเทศอย่างไร แต่เราจะพูดว่าเราได้พยายามพัฒนาคนให้เหมาะสมกับประเทศของเราอย่างไร

“คนที่สังคมต้องการไม่ได้หมายถึง คนที่สมบูรณ์แบบ แต่เป็นคนที่ เข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีทักษะการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเรียนรู้ไม่รู้จบ”

และไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องมาทำแบบเรา เราทำแบบนี้ และกระจายแนวคิดนี้ออกไปสู่เครือข่ายของเราทั้งหมด ไม่ใช่แค่ TK Park ในจังหวัดต่างๆ แต่ไปสู่คนที่เราร่วมงานด้วย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขาก็รับไปทำต่อตามบริบทและข้อจำกัดของเขา

ในช่วง 2 ทศวรรษนี้ เราสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กได้มากน้อยแค่ไหน ถ้าเป็นการปลูกต้นไม้ ดอกผลของมันงอกเงยไปอย่างไร

18 ปีที่ผ่านมา จากแนวคิดของห้องสมุดมีชีวิตที่ไม่มีใครรู้จัก อย่างน้อยแนวคิดนี้กระจายไปอยู่ในทุกห้องสมุด เราทำให้ความเป็นบรรณารักษ์แบบเดิมๆ หายไปหมดเลย

ทั้งหมดที่หลอมรวมออกมาเป็นแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบของเรา หน้าที่ของเราไม่ใช่คนทำห้องสมุด แต่คือการจุดประกายให้เกิดห้องสมุดมีชีวิตทั่วประเทศ และวันนี้เราได้เห็นภาพชัดเจน เราได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และยังไม่มีทีท่าว่าจะแผ่ว เรามี TK Park ที่ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแต่ละจังหวัดไปครึ่งประเทศแล้ว และเราไม่เคยหยุดนิ่ง เพราะโลกเปลี่ยนไปตลอดเวลา เราต้องตามโลกให้ทัน และเอามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของสังคมไทย

ท้อบ้างไหม

ที่ท้อที่สุดคือ เรื่องของความเหลื่อมล้ำที่นับวันจะยิ่งสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทคโนโลยีก้าวไปไกล ย่อมมีคนตามไม่ทัน อย่าลืมว่าสังคมไทยไม่ใช่แค่กรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ แต่ต้องมองเข้าไปในบ้านตาสีตาสาด้วยว่าเขาอยู่กันอย่างไร และเด็กต่างจังหวัดที่เติบโตมากับปู่ย่าตายาย เมื่อก่อนอาจจะเลี้ยงดูกันมาได้ แต่ตอนนี้ปู่ย่าตายายตามไม่ทัน ครูเองก็ไม่ค่อยจะทัน บวกกับโควิดที่ทำให้ทุกอย่างหยุดชะงักไป 2-3 ปี เด็กที่เรียนหนังสือไม่ได้พากันออกนอกระบบ

ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเรียนรู้ การศึกษา และสังคมโยงถึงกันในทุกมิติ และเราไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำตรงนี้ได้คนเดียวลำพัง แต่เราจะทำอย่างไรที่จะกระจายความคิดให้ทุกคนตระหนักถึงตรงนี้ได้สักที

มนุษย์ **“อยากรู้”** เพื่ออะไร

เพราะเราเป็นมนุษย์ที่เกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณความอยากรู้อยากเห็น จากความอยากรู้อยากเห็นทำให้เกิดพัฒนาการทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ถ้าขาดตรงนี้ไปก็ไม่ใช่วิสัยของมนุษย์ และเราควรสนับสนุนให้ทุกคนมีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองทำ ตั้งแต่ยังเด็ก

“อยากเห็น” สังคมแห่งการเรียนรู้ไทย เปลี่ยนไปอย่างไร

อยากเห็นโลกที่ทุกคนคุยกันได้ และเด็กๆ มีความฝัน แต่ถ้าฝันนั้นไม่เป็นจริงก็ไม่ใช่สิ่งที่ต้องผิดหวัง เพราะทั้งหมดนั้นคือกระบวนการการเรียนรู้

Decoding Thainess

ถอดรหัสความเป็นไทย ก่อนไปเป็นพลเมืองโลก

คุณจิระนันท์ พิตรปรีชา
กวีซีไรต์ นักเขียน นักประวัติศาสตร์ และผู้ปลุกปั้นเนื้อหาให้ Museum Siam มาตั้งแต่แรกเริ่ม ด้วยทักษะในการสร้างสรรค์งานเขียน การย่อยเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่หลายคนมองว่าน่าเบื่อให้สนุกสนาน ฉีกภาพจำของพิพิธภัณฑ์แบบเดิมๆ ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้แบบใหม่ ที่คนทั้งครอบครัวมาใช้เวลาได้อย่างเพลิดเพลิน

ความสัมพันธ์ของคุณกับ Museum Siam เกิดขึ้นได้อย่างไร

ก่อนจะมี Museum Siam พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นที่ที่ครูต้องเกณฑ์เด็กนักเรียนไปดู แล้วนักเรียนก็ไม่ทำอะไร นอกจากคัดลอกป้ายโบราณเพื่อทำข้อสอบ การจัดแสดงนิ่งสนิท ไม่มีอะไรดึงดูดให้เรียนรู้หรือทำให้เกิดแรงบันดาลใจจะค้นต่อ

ตอนนั้นเรากลับจากอเมริกา แนวคิดของการก่อตั้ง Museum Siam คือคำว่า PLEARN มาจาก Play + Learn คือการเรียนรู้อย่างรื่นรมย์ นั่นคือสิ่งที่เราอยากเห็น อยากให้เกิดขึ้นในประเทศไทย เพราะก่อนหน้านี้ประวัติศาสตร์มักเป็นวิชาน่าเบื่อ และไม่ได้เกี่ยวข้องอะไรกับเด็กที่มาเรียนเลย พอรู้ว่ามีโครงการนี้ก็ยื่นใบสมัครงานทันที

นักวิชาการที่เป็นหลักในการจัดทำเนื้อหา ได้แก่ อาจารย์ภูธร ภูมะธน และคุณสุจิตต์ วงษ์เทศ เราก็มีส่วนช่วยด้านการกลั่นกรอง ย่อความ ทำองค์ความรู้มหาศาลให้เป็น Edutainment ซึ่งเราทำได้ เพราะเป็นนักเขียนอยู่แล้ว

ทำอย่างไรให้สนุก

ย่อความให้สั้นที่สุด จับประเด็นให้คนดูตั้งคำถามให้แตกหน่อต่อยอดได้ เช่น ประวัติศาสตร์อยุธยา มีวิธีเล่านอกจากเรื่องราชวงศ์ พงศาวดาร การตั้งเมือง การรบแย่งชิงบัลลังก์ไหม เรานำเสนออยุธยาในนิทรรศการชุดแรกด้วยการแบ่งเป็นมุม มุมหนึ่งเล่าเรื่องศูนย์การค้านานาชาติ อีกมุมเล่าเรื่องวิถีเกษตร ประเพณีชาวบ้าน อีกมุมเล่าเรื่องวิถีชีวิต ไพร่ต้องถูกเกณฑ์ไปทำอะไรบ้าง โรคระบาดเป็นอย่างไร ทำวิดีโอให้ดู และเล่าหมดทุกมิติ

แต่เล่าอย่างเพลิดเพลินทำอย่างไร เราใช้วิธีการหยอดมุกในแต่ละคลิป เด็กดูแล้วก็หัวเราะสนุก จุดสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ โดยเฉพาะกับเยาวชนคือเขาต้องจับต้องได้ Museum Siam จึงกำหนดว่าจะไม่ห้ามถ่ายรูป ไม่ห้ามส่งเสียงดัง ไม่ห้ามจับ ห้ามอย่างเดียวคือห้ามนำอาหารมากิน พอเปิดปุ๊บ มันก็ได้ผลกับกลุ่มเยาวชนทันที กลายเป็นกระแสใหม่ในวงการพิพิธภัณฑ์ขึ้นมา

องค์ประกอบความเป็นไทยมีองค์ความรู้ซ่อนอยู่อย่างไร

ช่วงที่ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ เราทำแบบสอบถามว่าความเป็นไทยอยู่ที่ไหน คนตอบส่วนใหญ่ก็ตอบสูตรสำเร็จ คนไทยต้องไหว้ ต้องกินน้ำพริกปลาทู ต้องพูดภาษาไทยชัด คุณสมบัติเหล่านี้มีจริง แต่ถ้าบอกว่านี่คือเอกลักษณ์ของไทย มีแค่คนไทยหนึ่งเดียวในโลก มันเริ่มไม่จริงแล้ว

นี่คือจุดที่เราต้องให้การศึกษาว่าทุกอย่างที่เราเป็นมันเกี่ยวเนื่องและมีวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะสถานที่ตั้งของเราที่อยู่ตรงกลางระหว่างอารยธรรมใหญ่ๆ มันคือจุดรวมของพหุวัฒนธรรม เราจะทำอย่างไรให้คนไทยเข้าใจว่าความเป็นไทยในตัวเรามาจากการเลือก รับ ปรับใช้ แล้วนำไปสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เราจึงพยายามนำเสนอเนื้อหากว้างๆ ขณะเดียวกันก็ตั้งคำถามให้ไปเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าต่อ

ในยุคที่ทุกคนอยากเป็นพลเมืองโลก การเข้าใจรากเหง้าความเป็นไทยยังสำคัญอยู่ไหม

สำคัญ เพราะถ้าคุณไม่รู้จักรากเลย คุณก็จะไม่มี Integrity หรือความรู้สึกมีศักดิ์ศรี แก่นสารหรือเนื้อแท้ของตัวเอง ไม่ว่าคุณจะไปปักชำตัวเองตรงไหนของโลก ถ้าคุณรู้จักตัวเอง และเอามาต่อยอดสร้างสรรค์ ก็จะงอกงามต่อไป แต่ถ้าไม่รู้จักตัวเองเลย แล้วเลียนแบบคนอื่นไปเรื่อย ตามกระแสไปเรื่อย ก็ไปได้ไม่ถึงไหน นั่นคือคำตอบว่าเราจะเรียนรู้ไปทำไม

ลักษณะของสังคมส่วนรวม มนุษย์ต้องอยู่ด้วยกัน ถ้าเราไม่เคยสนใจว่าปู่ย่าตาทวดของเรามาจากไหน มันแย่นะ เห็นได้ว่าเดี๋ยวนี้สังคมมีปัญหาเรื่อง Self Isolation เยอะ หลายคนคิดแต่เรื่องของตัวเอง วันๆ ก็นั่งจิ้มมือถือ เล่นเกม ปิดประตู ไม่ยอมรับรู้อะไร พอเป็นแบบนี้ ครอบครัวและชุมชนที่เคยเหนียวแน่นและเป็นพลังสร้างสรรค์ให้กันก็แตกกระจายไปหมด ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ไม่มีใครปลื้มใครเพราะไม่สนใจกัน เราว่าปฏิเสธของเก่าไม่เป็นไร แต่ปฏิเสธความรู้เกี่ยวกับอดีตจะทำให้เราเลือกอะไรไม่ถูก

ถ้าปฏิเสธความรู้เกี่ยวกับอดีต จะเกิดอะไรขึ้น

ไม่รู้ แต่ขอยกตัวอย่างคนที่ไม่ปฏิเสธให้ฟัง อย่างเด็กที่เข้ามา Museum Siam เขาเรียนรู้เกี่ยวกับของเล่นโบราณว่าต้องเล่นเป็นกลุ่ม ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เคลื่อนไหวได้ เขาเห็นแล้วสนุกกับมัน บอกพ่อแม่ให้ไปหาซื้อ พอไปโรงเรียนก็ไปเล่นกับเพื่อน เข้ากับเพื่อนได้ เขาก็มีพัฒนาการที่สมวัย

ส่วนผู้ใหญ่ พอโตขึ้นมาหน่อย จะเห็นได้ว่าความไม่รู้มันสร้างความงี่เง่าได้อย่างน่าอัศจรรย์ อย่างเรื่องมวยไทย มวยเขมร เป็นความงี่เง่าระดับอินเตอร์ เพราะแต่ละคนหยิบข้อมูลประวัติศาสตร์นิดๆ หน่อยๆ เท่าที่รู้และไม่รู้มาสนับสนุนจุดยืนวิวาทะของตัวเอง ส่วนคนที่รู้ก็ไม่กล้าพูดเพราะเดี๋ยวพูดไปก็ทัวร์ลง

ความจริงแล้ววัฒนธรรมเดินทางไปได้ทั่ว มันผสมผสานและฟุ้งกระจาย คนไทยควรจะเลิกพูดว่าใครเป็นต้นแบบหรือต้นตำรับ เพราะเรามาที่หลังเขาตั้งนาน ตอนเราเริ่มตั้งรัฐสุโขทัยซึ่งเป็นรัฐเล็กๆ มีอาณาจักรหลายอาณาจักรที่เกิดก่อนเรา ถ้าจะไปสืบค้นว่าใครของแท้ มาก่อนมาหลัง พูดตามข้อเท็จจริงเราแพ้เรียบ แต่ถ้าบอกว่าใครทำให้เจ๋งยิ่งใหญ่ตระการตา ยกระดับคุณภาพ เรานี่แหละ

เราเลือก รับ ปรับใช้ ได้เก่งมาก ยกตัวอย่างเรื่องอาหาร คุณลองไปอินเดียที่หลายคนยกย่องให้เป็นต้นตำรับเครื่องเทศ ไปได้สามวันแทบจะอยากกลับบ้านเพราะเขามีแต่แกงกะหรี่อย่างเดียว แต่ของเรานี่โอ้โห เอาแค่ร้านข้าวต้มเราก็มีสองร้อยเมนูเข้าไปแล้ว เพราะฉะนั้น สิ่งที่เราควรภูมิใจมากกว่าความเป็น Originality คือ Creativity ของคนไทย

ปัจจุบัน เราเข้าถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ได้ง่ายดาย พิพิธภัณฑ์จะปรับตัวไปตามยุคสมัยอย่างไร

ต้องมีวิธีการนำเสนอความรู้แบบใหม่ๆ อย่าง Museum Siam เองก็พยายามที่จะสร้างความอยากรู้อยากเห็นกับคนทั่วไป เพราะเราไม่เชื่อว่าไม่มีใครไม่อยากรู้อะไรเลย เพียงแต่เราต้องนำเสนอความรู้ให้ตรงกับความต้องการ ความสนใจของผู้คนเท่านั้น

พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเฉาตายเพราะไม่มีกิจกรรม เราจึงเน้นทำกิจกรรมมาก บางครั้งก็จัดอย่างหนึ่งเพื่อบรรลุอีกอย่างหนึ่ง เช่น กิจกรรมที่ชวนคนไปเดินปากคลองตลาด แล้วให้เชฟซื้อวัตถุดิบมาสอนทำกับข้าว ขณะเดียวกันก็เล่าประวัติศาสตร์ปากคลองตลาดไปด้วย

“เราจะทำอย่างไรให้คนไทยเข้าใจว่าความเป็นไทยในตัวคุณมาจากการเลือก รับ ปรับใช้ แล้วนำไปสร้างสรรค์สิ่งใหม่”

“เราไม่เชื่อว่าไม่มีใครไม่อยากรู้อะไรเลย เพียงแต่เราต้องนำเสนอความรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้คนเท่านั้น”

ที่ประทับใจมากคืองาน “ล่องรอย ราชดำเนิน” เชิญบรรดาผู้คนที่อาศัยอยู่ย่านราชดำเนินมาเป็นภัณฑารักษ์เอง ซึ่งไม่ได้มีแต่เรื่องชุมนุมประท้วง บางคนเล่าเรื่องการพบรักที่ราชดำเนิน บางคนเป็นนักมวยที่สนามมวยราชดำเนินแล้วเอานวมมาแขวนไว้ที่บ้านเพื่อรำลึกถึงอดีต พวกเขาทำให้เห็นว่าถนนเส้นนี้ไม่ได้มีแค่เรื่องการเมือง แต่มีวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ พอผู้ชมมีส่วนร่วม ความรู้มันก็ขยายออกไป

ในอนาคต เราอาจได้เห็นว่าแกลเลอรีกับพิพิธภัณฑ์อาจรวมเป็นสิ่งเดียวกันได้ เราเคยไปดูร้านหนึ่งในโตเกียว ข้างล่างเป็นแกลเลอรี ข้างบนเป็นมิวเซียม เจ้าของร้านเก็บความฝันส่วนตัวมาสร้างเป็นโมเดล มีคำบรรยายนิดหน่อย ในกรุงเทพฯ ก็มีแบบนี้มากขึ้นเรื่อยๆ

พิพิธภัณฑ์ได้ทลายกรอบเดิมๆ ไปสู่สิ่งใหม่มากขึ้น

จริงๆ บ้านเรามีงานสะสมส่วนบุคคลและพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลเยอะจนดูไม่ทันด้วยซ้ำ อีกหนึ่งภารกิจของ Museum Siam คือการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ทุกปีเรามีการสัมมนากับพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศว่าด้วยปัญหาและทางออกของพิพิธภัณฑ์ ช่วยพวกเขาเรื่องเทคนิคที่ทำให้พิพิธภัณฑ์น่าสนใจขึ้น

อีกกระแสที่กำลังมาคือตอนนี้คนเห่อการฟื้นฟูอาคารบ้านเก่า ในอาคารนั้นก็จะมีงานสะสมคุณปู่เซี่ยนหมากของคุณย่า กระโถนอากง ทุกอย่างมีสตอรี่ทั้งนั้น

นี่คือหนึ่งในรูปแบบการเรียนรู้เรื่องรากเหง้าด้วยใช่ไหม

ใช่ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ลูกหลานคนจีนเยอะ พอมันมีกระแสฟื้นฟูบ้านเก่ามา เราก็ตั้งความหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะทำให้คนไทยเชื้อสายจีนได้เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่มีในตำรา และต่างจากในนิยายหรือละครที่เราดูด้วย มันคือการเรียนรู้จากของจริง คำถามที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้ถามว่าทำไมต้องอพยพมาเมืองไทยอีกต่อไปแล้ว แต่เราอาจจะอยากรู้ว่าจีนแคะต่างจากแต้จิ๋วอย่างไร และกว่าจะมาเป็นเราในทุกวันนี้ อากงของเราต้องปรับตัวอย่างไรบ้าง

19 ปีที่ผ่านมา ในมุมของคนทำงาน มองว่าสังคมมีความเข้าใจความเป็นไทยเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง

ถ้านับคนที่โตมาในช่วง 19 ปีนี้ มี 2 ส่วน ส่วนแรกคือได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวตนความเป็นคนไทย เพราะมีแหล่งเรียนรู้หลายรูปแบบ ไม่ใช่แค่ในตำรา อีกส่วนคือคนไม่รู้อะไรเลย เพราะไม่เปิดรับ ถ้าเป็นของเก่าก็ปฏิเสธไว้ก่อน ซึ่งจริงๆ ต้องรู้ก่อนแล้วค่อยไปจับผิด เพราะถ้าเรารู้จักตัวตนความเป็นมาของสังคม รากเหง้าวัฒนธรรม เราก็สามารถจะวิพากษ์ได้อย่างมีเหตุผล หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ นำไปประยุกต์ใช้ได้โดยไม่จำเป็นต้องสร้างสรรค์ออกมาเป็นวัตถุหรือชุดประกวดมิสยูนิเวิร์สอะไรขนาดนั้นหรอก แค่เป็นความรู้อยู่ในตัวเราก็อาจงอกงามไปทางไหนก็ได้

คิดดูนะ อย่างคนไปเรียนเมืองนอก เวลาฝรั่งถามเกี่ยวกับบ้านเมืองเราแล้วเราไม่รู้อะไรเลย ขณะเดียวกันเราพยายามจะทำตัวเหมือนฝรั่ง พอฝรั่งถามว่าบ้านยูยังขี่ช้างอยู่หรือเปล่า ก็ไปโกรธเขา แต่ไม่รู้จะอธิบายอย่างไรว่าเรามาไกลขนาดนี้ได้อย่างไร

เพราะฉะนั้น ความรู้เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะความรู้นอกตำรา

ทำไมมนุษย์ต้อง “อยากรู้”

เพราะเมื่อรู้แล้ว จะเกิดปัญญาต่อ คำว่า “รู้คิด” ไงล่ะ ไม่รู้ก็ไม่คิด ไม่คิดก็ไม่ทำอะไร อยู่ไปวันๆ

“อยากเห็น” สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทยเป็นแบบไหน

อย่างแรกคือ อยากเห็นสังคมแห่งการเรียนรู้โดยไม่จำกัดวัย มีการเรียนรู้สาธารณะที่มากขึ้น อย่างที่สองคือ อยากให้เราเป็นสังคมที่มีความรู้แบบบูรณาการหรือสหวิทยาการ เรียนรู้โดยไม่แบ่งแยก เช่น มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์ ก็เรียนรู้ไปพร้อมกัน เป็นหน้าที่ของหน่วยด้านการเรียนรู้สาธารณะ ที่ต้องพยายามทำงานให้หนักขึ้น ดึงดูดให้คนที่ไม่สนใจอะไรเลยได้เข้ามาหาความรู้ ผ่านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่อำนวยต่อการเรียนรู้ ไม่ได้มาเพื่อหาความรู้เอาเป็นเอาตาย แต่มาสนุก เพลิดเพลิน รู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่เป็นมิตร ถ่ายรูปได้ นั่งคุยกันได้ มันต้องมีที่แบบนี้เยอะๆ

Towards an Inclusive Knowledge Society

—

ปลุกความอยากรู้ให้คนทุกวัย ปั้นสังคมที่อยากเห็นให้คนทุกคน

ดร.ทวารัฐ สูตะบุตร
ผู้อำนวยการ OKMD คนปัจจุบัน ที่มีภารกิจสำคัญเป็นการปลุกปั้นสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย

—

ในฐานะผู้อำนวยการคนปัจจุบัน อะไรที่คุณอยากให้ OKMD "เป็น"

เมื่อได้รับสรรหามาให้รับตำแหน่งนี้ ผมมีความตั้งใจอย่างมาก เพราะประเทศไทยมีปัญหาเรื่องกระบวนการศึกษาและการเรียนรู้ ไม่ใช่แค่เรื่องการศึกษาในระบบอย่างเดียว แต่การเรียนรู้นอกระบบการศึกษา เมืองไทยก็ไม่พร้อม ยังขาดยังไม่ครบอีกเยอะเลย โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่เหมือนจะมี แต่ขาดการเชื่อมโยง ผมจึงอยากให้ OKMD เป็นองค์กรหลักที่นำประเทศไทยไปสู่การเรียนรู้รูปแบบใหม่ พัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในการเรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานด้านแหล่งเรียนรู้สาธารณะในประเทศไทย

นวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่มีหลากหลายมาก ที่ผมเห็นว่าความเด่นของ OKMD อยู่ที่เรามีฐานทักษะการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง หรือที่เรียกว่า Brain-based Learning หรือ BBL หลักการนี้เป็นความเข้มแข็งทางวิชาการที่สำคัญ ที่ OKMD สะสมมาตลอด 19 ปี เพราะฉะนั้นการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ของ OKMD ในอนาคตก็จะเน้นหนักเรื่องพัฒนาสมอง เราจะจับมือกับกรมอนามัยส่งเสริมเรื่องการเล่นเพื่อพัฒนาสมองเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งคนที่สำคัญที่สุดนอกจากเด็กที่เป็นพระเอกของเรื่องนี้คือพ่อแม่ หลายกรณีในเมืองไทยคือพ่อแม่ไม่พร้อม ไม่มีเวลาการส่งสัญญาณให้พ่อแม่ทราบว่า ช่วงอายุก่อนเข้าโรงเรียนสำคัญกว่าช่วงเวลาใดๆ ทั้งสิ้น ที่ลำบากคือมีประชากรบางส่วนที่ยังไม่พร้อมในการเลี้ยงดูให้เด็กๆ เติบโตตามวัยอย่างเต็มที่ ทำให้สมอง การเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนั้น ไม่เทียบเท่ากับเด็กอื่นๆ ก็เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นมา

สังเกตไหม ว่าประชากรชนชั้นกลางขึ้นไป พ่อแม่มีอันจะกิน มักมีลูกน้อย แต่คนที่มีลูกเยอะคือประชากรที่อยู่ชั้นล่างของพีระมิด ทำให้เด็กที่เกิดในชั้นล่างของพีระมิด เป็นเด็กที่มีความเหลื่อมล้ำด้านการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัย เพราะฉะนั้น การพัฒนานวัตกรรมแหล่งเรียนรู้สาธารณะสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น สนามเด็กเล่นตามหลักการ BBL หรือ OKMD Playground ที่ตอบโจทย์ประชากรกลุ่มนี้จึงสำคัญ เชื่อว่า OKMD ได้พัฒนาต้นแบบเรื่องนี้มายาวนานและต่อเนื่อง

ไม่ได้อยู่แค่ในพื้นที่ของชนชั้นกลางอีกต่อไป

ถูกครับ ตอนนี้เรามีโอกาสได้ทำงานกับพันธมิตรหลายส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ หลายๆ แห่งก็เป็นโรงเรียนในบริบททำทาย ทั้งอยู่ในชุมชนแออัด ทั้งห่างไกล เราได้นำต้นแบบสนามเด็กเล่น OKMD Playground ไปใช้ในหลายที่ทั่วประเทศแล้ว เช่น สมุทรสาคร สมุทรสงคราม น่าน

BBL หรือ การเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมองยังอยู่ในบริบทใดได้อีกบ้าง

สังคมไทยมีความรู้เยอะ แต่การรวบรวมเรียบเรียง ประมวลผลความรู้ ยังขาดระบบ และความรู้ที่เยอะที่สุด มักอยู่ในหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ทำงานด้านนั้นมาหลายสิบปี รัฐบาลเองมองเห็นประเด็นสำคัญเรื่องนี้ จึงส่งเสริมให้หน่วยราชการทุกหน่วย ทำการบริหารจัดการความรู้ หรือเรียกว่า Knowledge Management ให้รู้ว่ามีความรู้เรื่องอะไรบ้างและบันทึกไว้เป็นคู่มือ เป็นตำรา หรือแม้กระทั่งบันทึกไว้ว่าใครเป็นเซียนเรื่องนี้ เพื่อป้องกันองค์ความรู้ขาดตอน

ทาง OKMD พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ โดยนำงาน Knowledge Management หรือ KM กับ BBL มาประยุกต์ใช้ จากงานวิจัย 1,000 เล่ม เราทำให้เหลือเป็นหมวดวิชาประมาณ 47 หมวด โดยในแต่ละหมวด เราเจาะเรื่องสำคัญประมาณ 15-20 เรื่อง มาถ่ายทอดโดยใช้กระบวนการของ BBL ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งตอนนี้กลุ่มเป้าหมายสำคัญคือ Smart Farmer ถ้าเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าใจ BCG หรือ Bio Circular Green Economy จะได้ประโยชน์มากที่สุด เพราะผลิตภัณฑ์ของเขาเป็นทั้ง Bio ทั้ง Circular ทั้ง Green ได้ด้วย ขณะเดียวกัน เราก็กำลังพัฒนางานด้าน KM และ BBL กับทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน ซึ่งกำลังจะมีโครงการใหม่ๆ ในเร็วๆ นี้

จากภาพที่เคยมองว่า การเรียนรู้มักจะเกี่ยวข้องกับเด็กๆ นักเรียน นักศึกษา กำลังจะขยายไปในทิศทางไหน

ถ้ามองภาพอนาคต งานของ OKMD ก็ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือพัฒนาการเรียนรู้ใหม่ๆ สำหรับผู้ใหญ่ด้วย เราพยายามทำระบบ Reskill/Upskill ซึ่งอาจจะยังไม่ลงตัวนัก แต่คิดว่ามีแนวทางนะครับ เพราะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไม่ได้หยุดอยู่กับที่ ถ้าทำงานมาพักหนึ่งแล้วอยากจะเปลี่ยนเส้นทาง จะเริ่มต้นอย่างไร

ประเด็นก็คือ คนไทยยังไม่มีจุดเริ่มต้นที่จะติดต่อไม่มีศูนย์บริการคนที่อยากจะเปลี่ยนวิถีการทำงานต่างประเทศมีนะ อย่างสิงคโปร์มี Life Long Learning Institute เขาต้องประเมินเราก่อนว่าเรามีอะไรมาบ้าง มีแบบสอบถาม 4-5 ด้าน เรามีทักษะแบบนี้ประสบการณ์นี้ ต้นทุนนี้ เราอยากเป็นอะไรในอนาคต แล้วนำมาประมวลผล แล้วให้เราไปเจอครูแนะแนวอาชีพ คุณอยากทำอะไร อยากมีชีวิตแบบไหนในบั้นปลายชีวิต กึ่งๆ ไลฟ์โค้ช

ผมกำลังพัฒนาเรื่องนี้อยู่ คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ OKMD ควรจะมีภารกิจนี้ เพื่อรองรับประชากรไทยที่อยากจะเปลี่ยนวิถีการทำงาน ส่วนหนึ่งจาก Digital Disruption ด้วย ถ้ามี OKMD Life Long Learning Institute หรือศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เราจะทำการประเมิน คุณมีอะไรติดตัวมาบ้าง มีเป้าหมายอย่างไร แล้วเราจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาค่อยๆ คุย ค่อยๆ ออกแบบกับคุณ ลดความเสี่ยงให้ Reskill/Upskill ไม่ได้อยู่ที่ตัวเนื้อหาความรู้อย่างเดียว มันอยู่ที่การประเมินตัวเองครั้งแรกด้วย นี่คือสิ่งที่ผมกำลังปลุกปั้น

ทำไมคนวัยทำงานกลายเป็นกลุ่มที่ถูกมองข้ามเมื่อพูดถึงการเรียนรู้

เพราะประเทศไทยยังไม่เคยมีประสบการณ์เรื่องนี้ เราเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่เจริญเติบโตมาตลอด พอได้งานก็ทำไปจนเกษียณ ไม่ต้องคิดอะไรมาก ตอนนี้ไม่ใช่ เหลือเวลาอีก 20 ปีจะเกษียณ บริษัทไม่เอาเราแล้ว ก็ต้องคิดทำนู่นทำนี่แล้ว หรือเด็กรุ่นใหม่บอกว่าที่เรียนมามันใช้ไม่ได้แล้วพี่ ผมทำมาหากินไม่ได้ ไม่มีใครจ้าง ก็ต้องหาทาง Reskill/Upskill นี่คือประเด็นที่ OKMD กำลังจะก้าวไปสู่อนาคต คือเป็นจุดบริการแรกที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนวิถีการทำงานผ่านการเรียนรู้ใหม่ๆ

OKMD ก็ยังมี Big Project อื่นที่ต้องปลุกปั้นด้วย

ใช่ครับ ต้องบอกว่าผู้บริหารคนก่อนๆ ของ OKMD วางรากฐานมาดี พัฒนาแนวคิดว่าประเทศไทยยังขาดศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ ซึ่งแสดงความเป็นไทย ทั้งในเชิงรากเหง้าความเป็นไทยและไทยสู่อนาคต เราได้รับมอบหมายจากรัฐบาลที่จะพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ เป็นวิสัยทัศน์ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มอบหมายให้ OKMD ดำเนินการโครงการในอนาคต นั่นก็คือ โครงการศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติที่ราชดำเนิน และโครงการศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สวนเบญจกิติ

เชื่อว่าศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติที่ราชดำเนินจะส่งสัญญาณให้เห็นภาพว่า รากเหง้าของเราเป็นอย่างไร แล้วในอนาคตเราจะก้าวไปเป็นประเทศที่เน้นความคิดสร้างสรรค์โดยฐานความรู้ที่เรามี

ส่วนศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นภาพว่าคนเมืองหรือสังคมเมืองก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสร้างชีวิตให้มีสมดุลร่วมกับธรรมชาติได้ เพราะฉะนั้น พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้จะเป็นพื้นที่พิเศษ เป็นทั้งพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด และ Active Learning Zone ที่ให้คนมาเรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตยั่งยืนได้หลากหลาย

ฟังดูใหญ่มาก

ยังมีอีกเยอะนะครับ (หัวเราะ) มีอีกโครงการสำคัญกำลังจะเปิดตัวเหมือนกัน พัฒนามาพักหนึ่งแล้ว คือตอนนี้แหล่งเรียนรู้สาธารณะในประเทศไทยไม่ได้มีแค่ทางกายภาพอย่างเดียว แหล่งเรียนรู้ออนไลน์เองก็มีเยอะมาก เราจึงพัฒนาเว็บไซต์หนึ่งชื่อว่า Knowledge Portal ให้บริการและเชื่อมโยงฐานข้อมูลห้องสมุดต่างๆ เกือบ 20 แห่ง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ พอดแคสต์ เพลง มีห้องสมุดหลายๆ รูปแบบที่แตกต่างกัน เชื่อมโยงมาให้อยู่ในแพลตฟอร์มเดียวกัน

"การขับเคลื่อนในอนาคต ผมพยายามเน้นให้มีโฟกัส ว่าคนไทยต้องรู้อะไร รู้แบบไหน ไม่จำเป็นที่จะต้องรู้ทุกเรื่อง"

knowledgeportal.okmd.or.th พูดง่ายๆ คือ อยากรู้เรื่องอะไร สามารถค้นหาในเว็บไซต์นี้ แล้วจะนำไปสู่แหล่งเรียนรู้ของจริงที่เข้าถึงง่าย เป็นภาษาไทย และที่สำคัญคือมีดีกรีระบุให้ว่าเรื่องนี้จริงแท้แค่ไหน ถ้าเป็นงานวิจัยที่มีความชัดเจน ความถูกต้องของเนื้อหาสูง ดีกรี Authenticity ของเนื้อหาก็จะสูงและขึ้นก่อน ทำให้สามารถเข้าถึงเรื่องจริงที่ถูกต้องได้ง่ายขึ้น ซึ่งอาจจะเข้าไม่ถึงใน Algorithm อื่นๆ

มีแรงผลักดันแบบไหนในการทำงานกับ OKMD

ผมว่า OKMD มีรากฐานที่ดีอยู่แล้ว ผู้ใหญ่หลายท่าน ตั้งแต่ประธานท่านแรก อาจารย์พันศักดิ์ วิญญรัตน์ ท่านวางรากฐานไว้ดีอยู่แล้ว ในเชิงของการทำงาน ผมจึงไม่ห่วงเลย

แต่การขับเคลื่อนในอนาคต ผมพยายามเน้นให้มีโฟกัส ในอนาคตว่าคนไทยต้องรู้อะไร รู้แบบไหน ไม่จำเป็นที่จะต้องรู้ทุกเรื่อง และเติมเต็มจุดที่เรายังไม่ได้ทำ คิดว่าภายใน 3 ปี 5 ปี เราวัดผลได้ ไม่อยากมองไกลไปกว่านั้น เพราะว่างานลักษณะขององค์การมหาชน หัวใจสำคัญคือต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งผมถือว่าโชคดีมากที่รัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ เช่นการสนับสนุนให้เกิดศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ 2 แห่งในเวลาใกล้ๆ กัน เพราะฉะนั้น ผมตั้งใจจะยกระดับให้ **งานด้านการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้สาธารณะ งานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต** และ **งานพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบใหม่** ให้เป็นภารกิจที่คนไทยจับต้องได้ในอนาคต

คำว่า "จับต้องได้" จะออกมาในรูปแบบไหน

คนไทยจะได้เห็นอะไรใหม่ วิธีการใหม่ๆ และนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ไม่ใช่พูดลอยๆ เฉยๆ

ช่วยขยายความคำว่า "โฟกัสสิ่งที่คนไทยต้องรู้"

สำหรับอนาคต 10-20 ปีข้างหน้า มี 4 เรื่องที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 เคยมีพระบรมราโชวาทไว้ว่าคนไทยต้องรู้อะไรบ้าง เรื่องที่ 1 คือคนไทยต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับ Health Literacy สุขภาพ ไม่ใช่รู้แค่เรื่องยา เรื่องโรค แต่รู้เรื่องสุขภาพที่เป็นธุรกิจใหม่ เศรษฐกิจใหม่ได้ เช่น ธุรกิจผู้ดูแลผู้สูงอายุ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ Medical Center ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานด้านแพทย์แผนไทยหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะให้เป็นเรื่องสำคัญ

เรื่องที่ 2 คือ Financial Literacy ความรู้ทางการเงิน เป็นความรู้พื้นฐานที่สามารถทำมาหากินได้ ไม่ถูกหลอก รวมไปถึงการมีวินัยทางการเงิน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ที่อาจจะมองว่าการออมไม่ใช่เรื่องสำคัญแล้ว มีเท่าไหร่ใช้เท่านั้น ซึ่งมันจะสร้างปัญหาในอนาคต

เรื่องที่ 3 คือ Digital Literacy เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงโลก อย่างที่ทุกคนรู้ว่า ทุกอย่าง Digitalize อยู่ที่ปลายนิ้วมือเรา อีกหน่อยอาจจะไม่ได้อยู่ปลายนิ้วมือ แต่อยู่ในแว่น อยู่ในอะไรอีกมาก กลายเป็นเทคโนโลยีที่เราต้องตามให้ทัน นอกจากจะทำให้เราใช้ชีวิตสะดวกสบาย สำหรับเด็กรุ่นใหม่ การรู้ลึกเรื่องเทคโนโลยีก็สามารถเป็นอาชีพใหม่ๆ ได้

สุดท้าย คือเรื่อง Sustainability ความยั่งยืน ซึ่งไม่แคล้วเป็นเรื่องพลังงาน สิ่งแวดล้อม ในมุมผมนะ เรื่องภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็น No.1 Threat และเป็นความเสี่ยงสูงสุดของโลกใบนี้ ซึ่งถ้าเราไม่รู้ว่าโลกร้อนเพราะอะไร หรือเรามีส่วนช่วยอย่างไรให้ลดภาวะนี้ได้ เราก็จะกลายเป็นกบนึ่ง

ทั้ง 4 เรื่องนี้สำคัญมาก ผมพยายามกำหนดทิศทางว่า การให้ความรู้ผ่านโครงการต่างๆ กระทั่งใน Museum Siam ก็ดี TK Park ก็ดี หรือส่วนงานอื่นๆ ก็ดี เราพยายามจะชี้ให้เห็นว่า 4 เรื่องนี้สำคัญมาก และเป็นสิ่งที่คนไทยต้องรู้

ในฐานะผู้บริหารองค์กรที่ปลุกให้คนอยากรู้อยากเห็น คุณคิดว่าทักษะอยากรู้อยากเห็นจำเป็นกับงานบริหารด้วยไหม

นิสัยหนึ่งของผมคือเป็นคนช่างสังเกต ทำไมต้องอย่างนี้ ทำไมเป็นอย่างนั้น ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กเหมือนกัน การที่ครอบครัวให้เวลา และมีโอกาสได้ถามและตอบจากการสังเกตเรื่องง่ายๆ รอบตัว ก็เป็นการกระตุกต่อมคิดว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะอะไรอยู่เสมอ

การช่างสังเกต การตั้งคำถาม ว่าเหตุใดถึงเป็นอย่างนี้ เหตุใดมีประวัติศาสตร์อย่างนี้มา อาจจะเป็นทักษะหนึ่งที่ทำให้เราหาทางแก้ปัญหาหรือหาทางออกไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ในฐานะผู้บริหาร

ทำไมมนุษย์ต้อง "อยากรู้"

ถ้ามนุษย์ไม่อยู่ในภาวะที่ต้องเอาตัวรอด อาจจะอยู่ในภาวะที่ไม่อยากรู้อะไรก็ได้ ผมถือว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของภาครัฐที่จะต้องกระตุ้นให้คนไทยอยากรู้ ไม่ใช่เพื่อเอาตัวรอดอย่างเดียว แต่ต้องส่งสัญญาณว่า ถ้าอยู่เฉยๆ วันหนึ่งเราจะไม่รอด

การเรียนรู้สาธารณะแบบไหนที่คุณ "อยากเห็น"

อยากเห็นแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่คนไทยเข้าถึง และสังคมไทยเป็นสังคมอยากรู้ โดยเฉพาะที่อยากเห็นมากที่สุดคือระดับครอบครัว คุณแม่มีเวลาให้ลูก พาลูกมาแหล่งเรียนรู้สาธารณะได้ ไม่ว่าจะเป็นสนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด เพราะถ้าเราละเลยเรื่องการเรียนรู้ หรือแกล้งทำเป็นไม่รู้ ใน 10-20 ปีข้างหน้า คนไทยจะโง่ลง

Knowle dge is the *Passpor t* to the Future

ทิศทางของ องค์ความรู้ในอนาคต กับ OKMD

อนาคตกำลังกดกริ่งยืนรออยู่หน้าประตู

นั่นจึงเป็นเหตุผลที่ทั่วโลกลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ทั้งที่เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ในโลกจริงและแพลตฟอร์มเรียนรู้ทางช่องทางออนไลน์ในโลกเสมือน เพื่อให้เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สามารถพัฒนาคุณภาพประชาชน สร้างคนให้มีศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ในโลกที่ทุกคนพร้อมพุ่งทะยานไปสู่ความเป็นไปได้ใหม่ๆ

ไทยเองก็มีนโยบายการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีความรู้และทักษะใหม่ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อคุณภาพเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนและประชาชนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ OKMD ในฐานะองค์กรบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ได้สร้างกลไกที่จะบริหารจัดการองค์ความรู้ที่สอดรับกับกระแสโลกและความต้องการของทุกช่วงวัย อีกทั้งยังมีแผนสำคัญในการสร้างสาธารณูปโภคทางความรู้มาเสริมความแข็งแกร่งในระบบนิเวศของการเรียนรู้สาธารณะของไทยให้ทันอนาคตที่มาถึงแล้ว

เปิดประตู และร่วมสำรวจอนาคตไปด้วยกัน

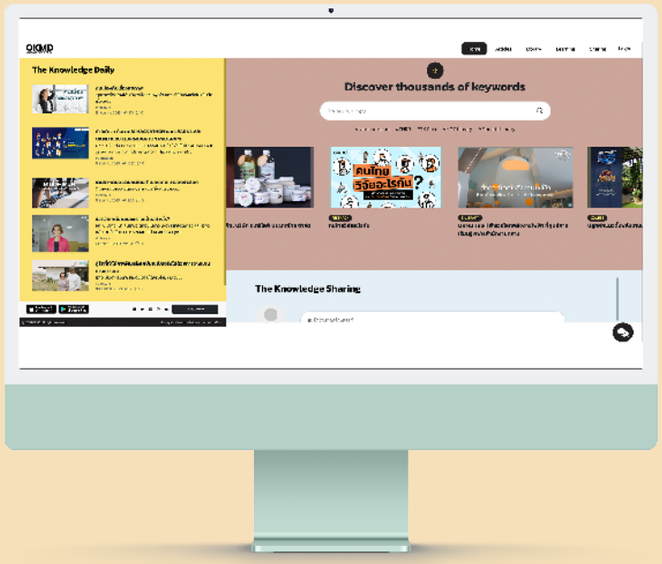

OKMD Knowledge Portal

จากตัวเลขสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2565 พบว่าประชาชนไทยกว่า 55.7 ล้านคน ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นประจำ นี่จึงเป็นโอกาสในการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ขนาดใหญ่ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนี้ เน้นบริหารจัดการความรู้ที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ นำระบบปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ เพื่อถ่ายทอดความรู้ พร้อมกับเร่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกวัย ทุกที่ ทุกเวลา และเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ให้คนไทยเท่าทัน พร้อมปรับตัว และใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ดีขึ้น

เป้าหมายของ Knowledge Portal ไม่ได้หยุดแค่การพัฒนาคน แต่ยังมองไปถึงการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการยกระดับศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเหลื่อมล้ำระหว่างประชาชนในเมืองและชนบท และความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคเศรษฐกิจของประเทศไปพร้อมๆ กัน

New Learning Experience

พื้นที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ “New Normal for Education” ที่ห้องเรียนถูกลดบทบาทลง และเอื้อต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ในช่องทางที่หลากหลาย โดยส่วน e-Library ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ได้บรรจุสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ที่ทันสมัย เช่น อีบุ๊ก อีแมกกาซีน คลิปวิดีโอ แอนิเมชัน หรือพอดแคสต์ และพัฒนาให้เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความรู้ต่างๆ ได้ทั่วโลก เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของคนไทย และความรู้ใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

Knowledge Portal

ศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะออนไลน์ที่ประกอบด้วยคลิปความรู้ในด้านต่างๆ ที่เข้าใจง่าย เป็นมิตรกับคนหลากวัย และพื้นที่ออนไลน์สาธารณะที่สามารถนำข้อมูลความรู้มาแลกเปลี่ยนมุมมอง ความรู้ ความเข้าใจ และเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในประเด็นต่างๆ ของคนที่มีความสนใจร่วมกัน อีกทั้งยังมีหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์ทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ที่ผู้เรียนสามารถนำไปเทียบกับรายวิชาเดียวกันที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อต่อยอดการเรียนรู้ในอนาคต

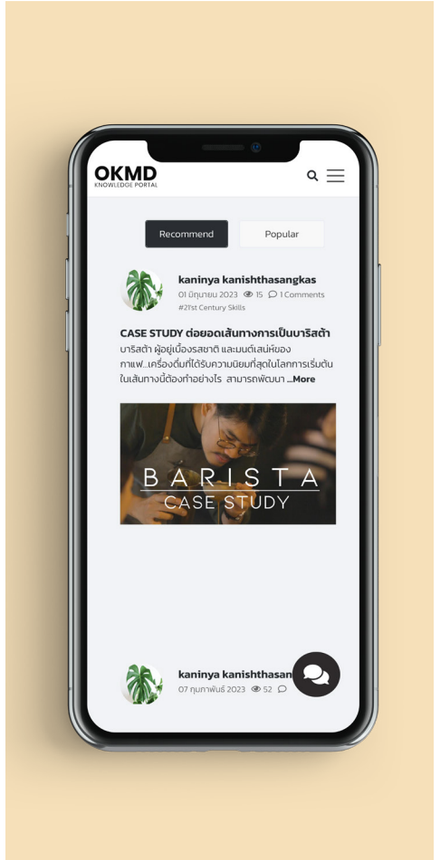

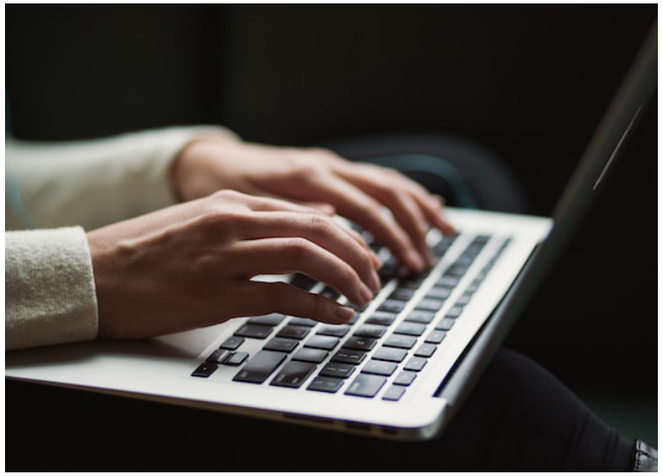

Intelligent System

ระบบรวบรวมและคัดกรองเว็บไซต์ที่เป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับ ใช้บริการสืบค้นได้ผ่านระบบ AI Chatbot และระบบ AI Searching ที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นเว็บไซต์ได้ตรงประเด็นที่ต้องการเรียนรู้อย่างครบถ้วนและหลากหลายแง่มุม และในส่วนงานพัฒนาระบบวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้บริการ ที่เก็บข้อมูล Big Data การใช้งานและวิเคราะห์ข้อมูลแบบอัตโนมัติ เพื่อรายงานสถานการณ์การใช้บริการของประชาชน ปัญหา ความเสี่ยง และข้อคิดเห็น เพื่อใช้ปรับปรุงและพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพอย่างไม่หยุดนิ่ง

OKMD National Knowledge Center

ศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ OKMD

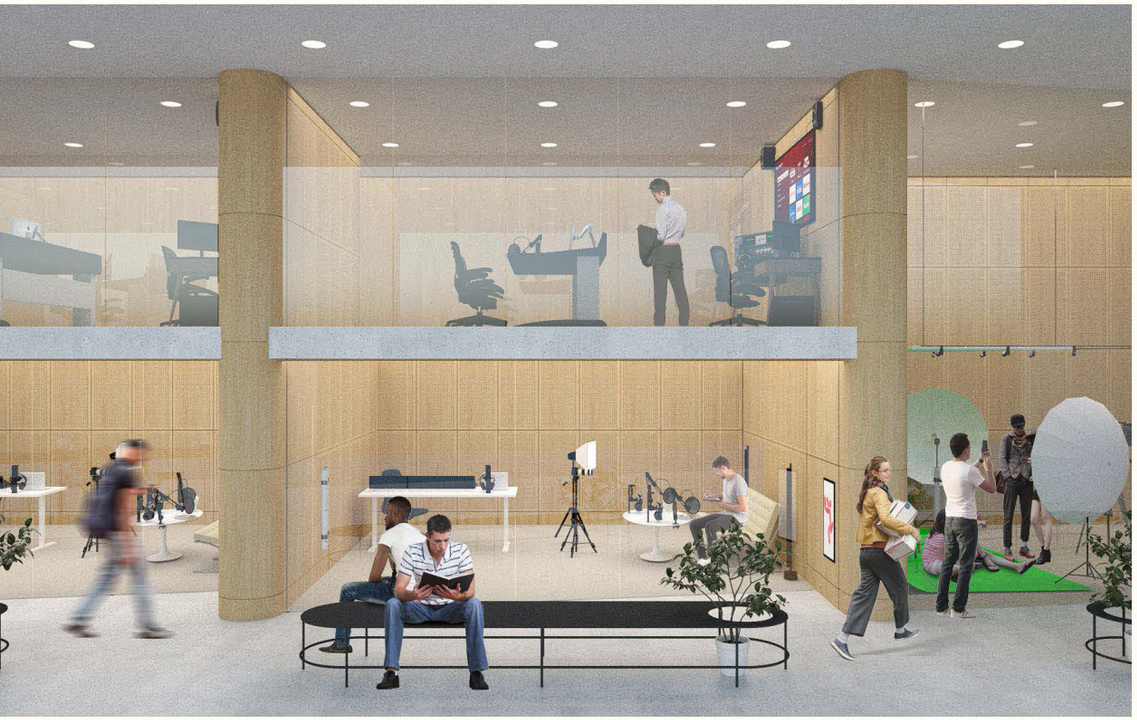

พื้นที่การเรียนรู้แห่งชาติ ที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้จากวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาติกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมให้เกิดการค้นพบศักยภาพเพื่อพัฒนาตัวอย่างไม่หยุดนิ่ง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสร้างสรรค์ จุดประกายความอยากรู้อยากเห็น อยากคิดอยากลอง และอยากแสดงออกอย่างสร้างสรรค์สำหรับคนในทุกช่วงวัย

อีกทั้งยังจะปลุกชีวิตให้ถนนราชดำเนินที่รายล้อมด้วยหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ย่านชุมชน ให้กลายเป็นย่านการเรียนรู้สร้างสรรค์ ดึงดูดผู้คน กิจกรรมทางธุรกิจและสังคม และความมีชีวิตชีวาให้เข้ามาในพื้นที่ เป็นการฟื้นฟูเกาะรัตนโกสินทร์ ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง

โดยศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ OKMD นี้ จะรวมเอาพื้นที่ห้องสมุด ที่รวบรวมและเชื่อมโยงความรู้ที่จำเป็นจากทั่วทุกมุมโลก และกิจกรรมรวมทั้งสื่อการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ รวมทั้ง Library of Things พื้นที่บริการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พื้นที่ Interactive Virtual Space (Metaverse) และ e-Sport และพื้นที่เรียนรู้สำหรับผู้บกพร่องทางร่างกาย รวมทั้งพื้นที่บริการวิชาการ และพื้นที่สำนักงาน ซึ่งจะเป็นพื้นที่ทำการของทั้ง OKMD และหน่วยงานภายใน ซึ่งได้แก่ TK Park และบางส่วนของ Museum Siam ไว้ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาองค์ความรู้ของไทยให้ไปต่ออย่างเข้มแข็ง

Thai Wisdom

คัดสรรเรื่องราวประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ที่โดดเด่นด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ แล้วนำเสนอใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผ่านรูปแบบที่หลากหลาย เข้าใจง่าย สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนในแต่ละช่วงวัย และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง เพื่อสืบสานองค์ความรู้ของแผ่นดินให้แก่คนในรุ่นถัดไป

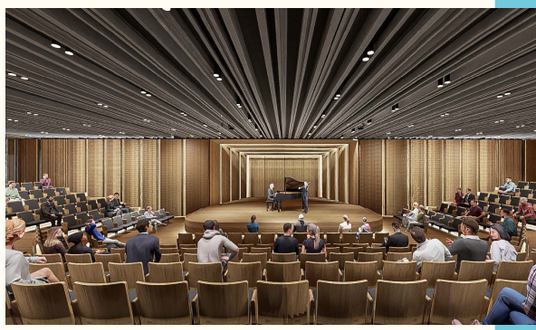

Potential Searching

ส่งเสริมให้เกิดการค้นพบศักยภาพผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างสรรค์ ในพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาทักษะแห่งอนาคต ยกระดับศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สร้างแรงบันดาลใจ ค้นพบศักยภาพ และสร้างสรรค์นวัตกรรมในหลากหลายรูปแบบ โดยบรรจุพื้นที่อเนกประสงค์เพื่อการเรียนรู้ พื้นที่ปฏิบัติการทางนวัตกรรม พื้นที่ปฏิบัติการด้านงานฝีมือ พื้นที่ปฏิบัติการด้านสื่อ และพื้นที่ปฏิบัติการสำหรับเด็ก

Meeting Space

พื้นที่สาธารณะที่มีความยืดหยุ่นทั้งในรูปแบบของหอประชุม พื้นที่จัดนิทรรศการ และพื้นที่นันทนาการที่เหมาะกับคนทุกช่วงวัย ทุกสาขาอาชีพ และทุกช่วงชั้นของสังคม ให้มาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหาในทุกระดับ ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

Future Skills

นำเสนอทักษะแห่งอนาคตที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาของโลก ให้นำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและสร้างสรรค์คุณค่า ควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางสังคม อาทิ ทักษะในการคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะในการตัดสินใจ ทักษะในการเจรจาต่อรอง ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะในการเป็นผู้นำ ผ่านกิจกรรมและหลักสูตรการพัฒนาทักษะความรู้ที่หลากหลาย สร้างสรรค์ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่สอดคล้องกับความต้องการ

สืบสาน
สร้างสรรค์
Exhibition , 1st Floor
Ratchadamneon Knowledge & Culture Avenue

Photo Credit: กรมธนารักษ์

OKMD Sustainable Development Learning Center

โครงการศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กระตุกต่อมคิดประเด็น Sustainable Living Ecosystem ผ่านศูนย์การเรียนรู้ในสวนป่าเบญจกิติ ที่ออกแบบอาคารโรงงานยาสูบเดิมและพื้นที่โดยรอบด้วยแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน ที่ผสมผสานภูมิปัญญาไทยและสากล ให้ความสำคัญกับการดึงพลังงานธรรมชาติอย่างน้ำและลมมาใช้ประโยชน์ มีการจัดการเรื่องขยะอย่างครบวงจร และเอื้อให้ใช้พื้นที่ได้อย่างยืดหยุ่นและหลากหลาย ตอบความต้องการของคนทุกช่วงวัยได้จริง

ภายในอาคารประกอบด้วย 3 พื้นที่หลัก ได้แก่ Inspiring Learning และ Action เพื่อส่งต่อแรงบันดาลใจ ความรู้ คลังปัญญา และต้นแบบแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังมีกิจกรรมอีกหลากหลายเพื่อให้สังคมไทยเรียนรู้ ปรับตัว และเปลี่ยนแปลงสู่ความยั่งยืนด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่ใช่เพียงคำติดปากของยุคสมัยเท่านั้น

Inspiring

พื้นที่สร้างแรงบันดาลใจด้วยนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เพื่อสืบสาน รักษา ต่อยอด พระปณิธานสู่คนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปาชีพ การแปรรูป และวิถีการบริโภคเพื่อดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

Learning

พื้นที่บรรจุคลังปัญญาที่สั่งสมองค์ความรู้ที่หลากหลาย กว้างขวาง และตอบโจทย์ความต้องการของยุคสมัยผ่าน Library in the Park ห้องสมุดมีชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ รวบรวมหนังสือจากทั่วโลก รวมถึงองค์ความรู้และการนำเสนอผลงานวิจัยผ่านการจัดเสวนาหรือนิทรรศการหมุนเวียนของไทยและต่างประเทศ ที่เน้นสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และวิถีการอยู่ร่วมระหว่างมนุษย์และธรรมชาติอย่างยั่งยืน พื้นที่แห่งการลงมือเพื่อเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และพื้นที่เพื่อการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ และแรงบันดาลใจ ผ่านความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความบันเทิง และ OKMD Playground นวัตกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการสมอง (Brain-based Learning: BBL) ที่พัฒนาโดย OKMD สร้างการเรียนรู้ให้เด็กๆ ผ่านการเล่นอย่างสนุกสนาน

Photo Credit: https://www.facebook.com/biztalknews

Photo Credit: https://imd.nmu.ac.th/2023-bma-expo/

Photo Credit: https://www.facebook.com/ASAWOW

Photo Credit: https://www.facebook.com/ASAWOW

Action

Living Museum ที่เน้นสร้างการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกิจกรรมและเวิร์กช็อปที่ได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติหรือสัมผัสประสบการณ์จริง อาทิ พื้นที่เครื่องเล่นเด็กกลางป่าที่ทำให้การเรียนรู้ = ความสนุก ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา พร้อมกับการสร้างสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติให้เด็กๆ พื้นที่เรียนรู้เรื่องการผลิตอาหารในเมือง ตั้งแต่การเพาะปลูก การบริหารจัดการทรัพยากรและพลังงานในการผลิต การแปรรูปไปจนถึงการลงมือปรุงอาหาร เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องอาหารที่ยั่งยืน และขับเคลื่อนประเด็นอาหารปลอดภัยให้สังคม พื้นที่ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรและผู้ประกอบการด้านอาหารปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรเหล่านี้ได้ทดลองออกตลาดและสร้างการเรียนรู้ให้ผู้บริโภค เพื่อสร้างระบบสนับสนุนผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในไทยให้เข้มแข็ง พื้นที่การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะจากอาหารอย่างยั่งยืน มุ่งลดปริมาณขยะจากอาหารที่มากถึง 64% ของปริมาณขยะทั้งหมดของประเทศ พื้นที่ศูนย์กลางการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่สวนป่า ทั้งเรื่องระบบนิเวศพืช-สัตว์ในธรรมชาติ การบริหารจัดการและบำบัดน้ำ ฯลฯ และฐานการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และนวัตกรรมพลังงานในครัวเรือน เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายสังคมคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์

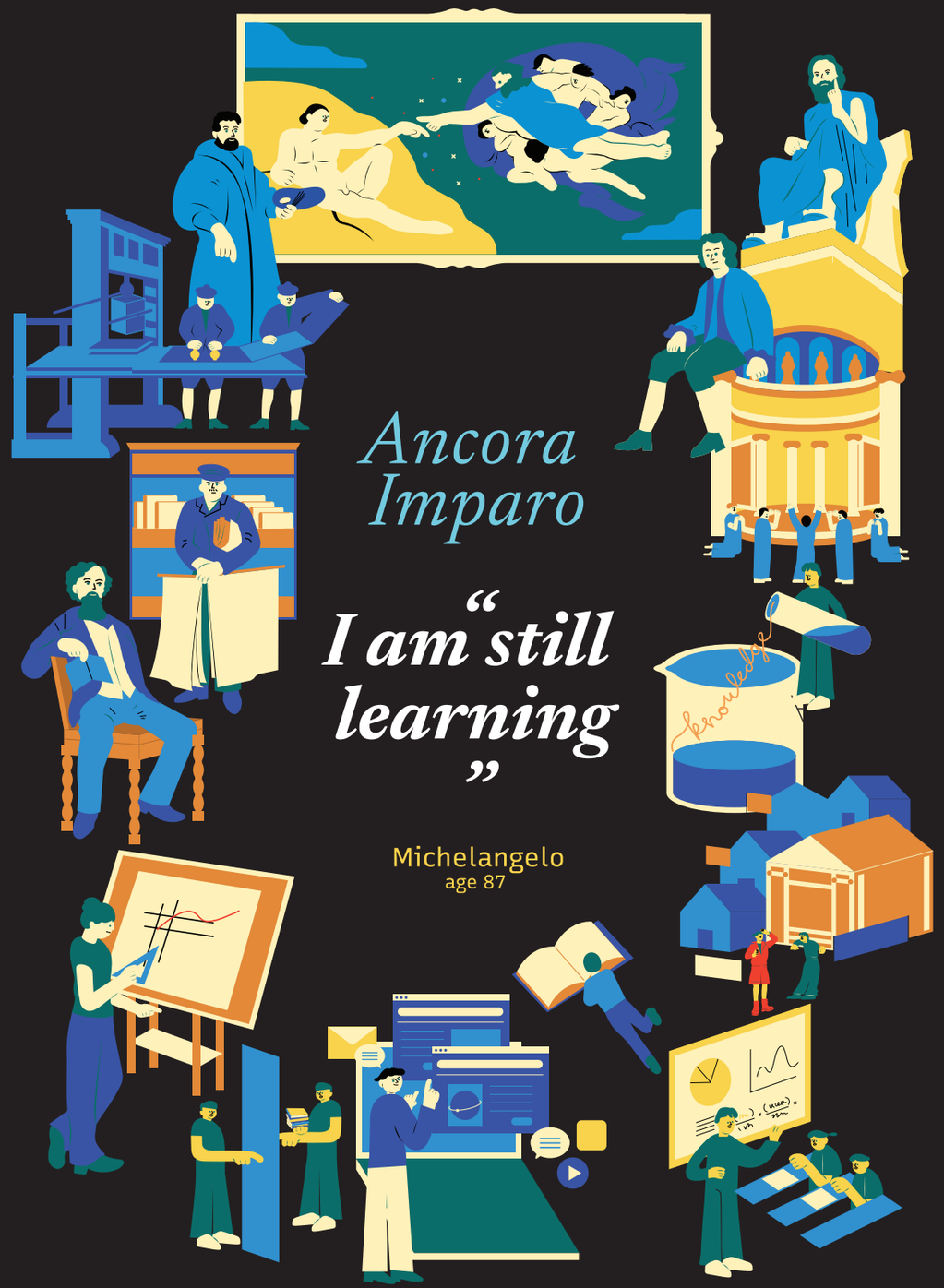

จากความรู้สู่การเรียนรู้ บนถนนสายชั่วชีวิต

ในวัย 87 ปี “มิเกลันเจโล” หรือที่เรารู้จักคุ้นหูว่า “ไมเคิลแองเจโล” (Michelangelo)-ศิลปินชื่อก้องโลกผู้รังสรรค์ภาพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าบนเพดานโบสถ์ซิสทีนในกรุงวาติกันเคยบอกว่า “ข้าพเจ้ายังคงเรียนรู้”

ใช่แล้ว-แม้ในวัยสนธยาแห่งชีวิต “ผู้รู้” ก็จะยังเป็น “ผู้อยากรู้” วันยังค่ำ

เพราะความรู้ที่สลักสำคัญที่สุดในตัวตนของผู้รู้-ก็คือการตระหนักว่าตนเองยังไม่รู้ ตนเองไม่เคยเป็นน้ำเปี่ยมแก้ว ทว่าพร่องอยู่เสมอ กระหายอยู่เสมอ และปรารถนาจะได้รับการเติมเต็มซึ่งความรู้อยู่เสมอ

มีแต่หนทางเช่นนี้เท่านั้น-ที่ความรู้จะคืออำนาจในตัวของมันเอง

ไม่ใช่ “อำนาจ” เพื่อใช้ต่อกรหรือควบคุมผู้อื่น

ทว่าคือ “อำนาจ” ที่ใช้เพื่อการหยั่งรู้-ลึกลงไปในตัวเอง

เป็นความรู้และการเรียนรู้เช่นนี้นี่เอง-ที่สลักสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติอย่างที่สุด

เมื่อความรู้ถูกปลดปล่อย

ในโลกที่ผันผ่านอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปรอยู่เสมอเช่นทุกวันนี้ สิ่งที่เรียกว่า "ความรู้" ยิ่งสำคัญมากกว่าที่เคย เดิมที มนุษย์โบราณกักเก็บสิ่งที่เรียกว่า "ความรู้" เอาไว้บนหอคอยงาช้าง ทั้งในรูปของตำรา คัมภีร์ ทั้งที่เก็บอยู่ในหมู่คนชั้นสูงและสถาบันทางศาสนา ในรูปของคัมภีร์แห่งการรบพุ่งและคัมภีร์แห่งศรัทธาปสาทะในห้องสมุดหลวงและในหอไตรกลางน้ำที่คนทั่วไปจะล่วงล้ำก้ำเกินเข้าไปไม่ได้ หรือไม่ก็ในรูปของภาษาศักดิ์สิทธิ์ เช่น ภาษาฮีบรู ละติน บาลี สันสกฤต หรือภาษาอื่นๆ อันไม่ใช่ภาษาที่ "คนทั่วไป" ใช้กัน ความรู้ในตำราเหล่านั้นจึงถูกกักเก็บเอาไว้สำหรับคนเฉพาะกลุ่มที่เป็นผู้นำของสังคมในมิติต่างๆ เท่านั้น

ทว่านับตั้งแต่นักบุญเจอโรมได้แปลพระคัมภีร์ไบเบิลจากภาษาฮีบรูมาเป็นภาษากรีก "ความรู้" ที่ถูกขังอยู่ในกรงของภาษาก็ได้ถูกปลดปล่อยออกมา จึงอาจเรียกได้ว่า การแปลนั้น ถือเป็นการสร้าง "ประชาธิปไตย" ขั้นแรกๆ ให้กับความรู้ก็ได้ และในโลกประชาธิปไตยสมัยใหม่ เราน่าจะตระหนักใน "คุณค่าร่วม" เดียวกันอย่างปฏิเสธไม่ได้ ว่าไม่มีใครควรกักขังความรู้เอาไว้ในหมู่ของตัวเองเพียงลำพังอีกต่อไปแล้ว เพราะการกระจายความรู้ไปสู่ผู้คนในวงกว้าง จะทำให้ "พลัง" ของสิ่งที่เรียกว่า "ปรีชาญาณรวมหมู่" (Wisdom of the Crowd) ของมนุษย์นั้น ยิ่งทรงพลังและเกิดประโยชน์ในวงกว้างได้มากขึ้น

การปลดปล่อยความรู้สู่ "มวลชน" นั้น ต้องอาศัยเทคโนโลยี เราจะเห็นได้เลยว่าโลกมีการ "ระเบิด" ของความรู้ หลังกูเตนเบิร์กสร้างแท่นพิมพ์ขึ้นมา ทำให้หนังสือที่เคยต้องคัดลอกกันทีละหน้าๆ กว่าจะจบเล่มกินเวลายาวนานเป็นสิบเป็นร้อยปีจนต้องเกิดกองอาลักษณ์คัดลอกหนังสือรุ่นสู่รุ่น ทั้งในอารามและราชสำนักต่างๆ ทั่วโลก กลายมาเป็น "สินค้า" ที่แพร่หลาย ทำให้คนจำนวนมากเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้น ก่อให้เกิดการ "ก้าวกระโดด" ในเชิงการพัฒนาสังคม พัฒนาความรู้ และพัฒนาความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติขึ้นมา

จะเรียกว่าโลก "เจริญ" ขึ้นในฉับพลันก็เห็นจะไม่ผิดนัก

ในโลกปัจจุบัน เทคโนโลยียิ่งเข้ามามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อ "ความรู้" และ "กระบวนการสร้างความรู้" รวมถึง "กระบวนการเรียนรู้" ของมนุษย์มากยิ่งขึ้นไปอีก การก่อกำเนิดของปัญญาประดิษฐ์หรือ AI ทำให้เกิดข้อถกเถียงในเรื่องการสร้างความรู้หลากหลายมิติ แต่ในเวลาเดียวกัน ก็ทำให้มนุษย์ยิ่งตระหนักมากขึ้นว่าการเรียนรู้ไม่ได้สิ้นสุดในห้องเรียน หรือเมื่อเรายังเป็นเด็กนักเรียนเท่านั้น

ทว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ชั่วชีวิต!

เรียนรู้อย่างไรให้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เรียกว่า Life Long Learning นั้น แท้จริงไม่ใช่ของใหม่ แต่มีรากหยั่งลึกย้อนกลับไปถึงยุคกรีกโบราณ กับนักปรัชญาอย่างโสกราตีส ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้เป็น "กระบวนการต่อเนื่อง" ที่แผ่ขยายไปตลอดช่วงชีวิตของคนคนหนึ่ง โสกราตีสเน้นย้ำวิธีการครุ่นคิดตรึกตรองและการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสร้างการเติบโตและพัฒนาการให้กับคนแต่ละคนได้

ในยุคกลางของยุโรป การเรียนรู้ตลอดชีวิตถูก "เก็บ" เข้าไปขังไว้ในอารามมากกว่าจะอยู่เคียงคู่กับประชาชนทั่วไป เหล่าพระในอารามต่างๆ เข้าไปฝึกตนอยู่ในนั้น ทั้งเพื่อเข้าถึงพระเจ้า และเพื่อสืบทอด "ความรู้" ในพระคัมภีร์อย่างต่อเนื่อง โดยไม่รู้ตัว พระเหล่านี้จึงสืบทอดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเอาไว้ด้วยด้วยการทำความเข้าใจกับรหัสนัยทางศาสนาและการสอนสืบต่อกันมา

เมื่อถึงยุคเรอเนสซองส์ในอิตาลี แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงได้ "เลื่อน" (Shift) หรือเปลี่ยนผ่านครั้งใหญ่ ยุคนี้เริ่มเกิดแนวคิดมนุษยนิยม ทำให้ "ศูนย์กลางความรู้" เคลื่อนจากพระเจ้าหรือสถาบันทางศาสนา รวมถึงสถาบันทางสังคมใหญ่ๆ อื่นๆ มาสู่ปัจเจกชน มีการรื้อฟื้นวิธีการเรียนรู้แบบโสกราตีสกลับมาอีกครั้ง รวมถึงการคิดเชิงวิพากษ์ด้วย ยุคนี้จึงเริ่มเกิด "สถาบันการศึกษา" รูปแบบใหม่ ที่ไม่ได้ผูกติดอยู่กับสถาบันทางศาสนาเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้าง "โอกาส" ให้เกิดการเติบโตทางความรู้ในคนหมู่มาก

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 ยิ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันผู้คนออกจากพื้นที่ส่วนตัวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ และต้องเรียนรู้ "ทักษะ" ที่จำเป็นต้องใช้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดระบบเศรษฐกิจใหม่ วิถีชีวิตแบบใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นชัดเจนในงานวรรณกรรมของอังกฤษ โดยเฉพาะงานของชาลส์ ดิกเคนส์ (Charles Dickens) ที่สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมเอาไว้ในนิยายหลายเรื่อง แนวคิดเหล่านี้มีส่วนผลักดันการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ค่อยๆ แข็งแกร่งขึ้นจนมาถึงศตวรรษที่ 20 และในปลายศตวรรษนี้ มนุษย์ก็เผชิญหน้ากับการปฏิวัติดิจิทัล ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่แค่สำคัญเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตของปัจเจกด้วย

หลากหลายสายธารการเรียนรู้

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเสมือน "ร่มใหญ่" ของการเรียนรู้อื่นๆ อีกหลากหลาย เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตผลักดันให้เรากลายเป็น "นักเรียนรู้" (Active Learner) ที่รักในความรู้ จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ อื่นๆ ตามมาอีกมาก เช่น

การเรียนรู้เฉพาะตัว

การเรียนรู้เฉพาะตัวนั้น พูดให้ถึงที่สุดเป็นเหมือนการซื้อเสื้อผ้าสั่งตัด (Tailor-Made) ไม่ใช่เสื้อผ้าสำเร็จรูปมาสวมใส่ มันคือประสบการณ์การเรียนรู้ที่พูดได้เลยว่าไม่เคยมีมาก่อนในอดีต เพราะเทคโนโลยีการเรียนรู้ไม่เอื้อให้มนุษย์สามารถ "ตัดเย็บ" การเรียนรู้เฉพาะตัวขึ้นมาได้ อย่างมากที่สุดเท่าที่ "ระบบการศึกษา" จะให้ได้ก็คือการ "จัดกลุ่ม" เด็กๆ ตามช่วงวัย แล้วสอนเนื้อหาไปตามช่วงวัยนั้นๆ ในระบบที่เรียกกันว่า "โรงเรียน"

แต่ระบบโรงเรียนก็ถูกโลกยุคใหม่ท้าทายมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกิด "โรงเรียนทางเลือก" ขึ้นจำนวนมาก เพื่อนำเสนอวิถีทางใหม่ๆ ในการเรียนรู้ มีแม้กระทั่งการเรียนการสอนที่บ้าน หรือ Home School ที่ผู้ปกครองสามารถเลือกเนื้อหาและวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กได้โดยตรง

แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตัวคนแต่ละคนหรือเป็นการเรียนรู้เชิงปัจเจกนี้ ที่จริงไม่ใช่ของใหม่ แต่นักปราชญ์อย่าง ฌอง-ฌาคส์ รุสโซ (Jean-Jacques Rousseau) เคยเสนอเอาไว้เมื่อหลายร้อยปีก่อน ทว่าไม่สามารถทำได้จริง จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเอื้อให้ทำได้

การเรียนรู้เฉพาะตัว หรือ Personalized Learning เกิดขึ้นได้จากการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น การใช้อัลกอริธึมแห่งการเรียนรู้ (Learning Algorithms) ผ่านการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ด้วย เพื่อ "ตัดเย็บ" การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนรู้ ทั้งในแง่ของเนื้อหาและวิธีการ

การเรียนรู้เฉพาะตัวเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบตามความต้องการของเจ้าตัว เช่น การเรียนรู้ตามจังหวะของตัวเอง (Self-paced Learning) หรือการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นโครงการ (Project-based Learning) ซึ่งผู้เรียนรู้จะได้เลือกกำหนดจังหวะการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ทั้งยังกำกับทิศทางการเรียนรู้ และลงมือทำด้วยตัวเอง

แน่นอนว่า การเรียนรู้เฉพาะตัวนั้น ยังจำเป็นต้องมีผู้ชี้แนะ ซึ่งเราอาจเรียกได้ว่าเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) มากกว่าการเป็นครู (Teacher) ในความหมายดั้งเดิม

การเรียนรู้แบบผสมผสาน

การเรียนรู้แบบใหม่อีกแบบหนึ่งที่ได้รับความสนใจเพราะเกิดสถานการณ์โรคระบาดขึ้นในโลก และกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ก็คือการเรียนรู้แบบผสมผสาน คือการเรียนรู้ที่ "ผสม" ระหว่างการเรียนรู้แบบพบหน้าค่าตากัน กับการเรียนรู้ออนไลน์ หรือที่เรียกว่า Blended Learning

การเรียนรู้แบบนี้ ผู้เรียนจะได้ใช้เวลาบางช่วงอยู่กับ "ครู" หรือ "พี่เลี้ยง" เพื่อให้เกิดการชี้แนะแนวทางการเรียน แล้วจึงใช้เวลาอีกช่วงหนึ่งผ่านการเรียนรู้ด้วยตัวเองแบบออนไลน์ การเรียนรู้แบบนี้มีข้อดีหลายอย่าง เช่น ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ทั้งเรื่องเวลาและเนื้อหา แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือจะเกิดการ "สะท้อน" แนวคิดต่างๆ (Idea Bouncing) ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนด้วย เพราะข้อมูลของผู้สอนตัวต่อตัวมีจำกัด การที่ผู้เรียนไปค้นคว้าต่อเองแล้วนำกลับมาสะท้อนโต้ตอบกับผู้สอน จะทำให้โลกทัศน์ของทั้งผู้เรียนและผู้สอนเปิดกว้างทั้งสองฝ่าย และพร้อมกันนั้นก็ได้ฝึกทักษะทางสังคม เช่น การเคารพซึ่งกันและกัน การสร้างทักษะทางอารมณ์ การยอมรับความแตกต่าง ความเสมอภาค และมิติอื่นๆ อีกมาก ไม่เหมือนการเรียนกับผู้สอนอย่างเดียว หรือเรียนออนไลน์เพียงอย่างเดียว

การเรียนรู้จิ๋ว

การเรียนรู้จิ๋วเกิดขึ้นได้ในหลายมิติ ทั้งในแง่ของพื้นที่ เนื้อหา และกระบวนการ แต่โดยภาพรวมคือการ "ย่อย" กระบวนการเรียนรู้ให้เล็กลง โดยเป้าหมายของการเรียนรู้จิ๋วก็คือการทำให้การเรียนรู้นั้นเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น สนุกขึ้น จึงมีประสิทธิภาพในการส่งต่อซึ่งเนื้อหาต่างๆ สู่ผู้เรียน

ตัวอย่างของการเรียนรู้จิ๋วมีอาทิ การย่อยเนื้อหายากๆ ที่มีขนาดใหญ่ออกมาเป็นเนื้อหาย่อยเล็กๆ มีข้อมูลขนาดพอดีคำ (Bite-sized Information) เพื่อให้ผู้เรียนค่อยๆ "ย่อย" เนื้อหาไปทีละน้อยในเวลาสั้นๆ ซึ่งเหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ที่มักคุ้นชินกับการเสพสื่อขนาดสั้น และมีช่วงเวลาแห่งความสนใจ (Attention Span) น้อย

การเรียนรู้ผ่านการทำงาน

การเรียนรู้แบบนี้เป็นการผสมผสานการเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษาเข้ากับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในการทำงาน โดยสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ เช่น การฝึกงาน (Apprenticeship) การฝึกหัด (Internship) การฝึกอบรมผ่านการทำงาน (On-the-Job Training) รวมไปถึงการ "ทำงานเงา" (Job Shadowing) หรือการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ไปใช้เวลาในการประกบติดตาม หรือแฝงตัวในการทำงาน

นี่คือการเรียนรู้ที่ยึดหลักการ "แสดงให้เห็น" มากกว่าการ "บอกให้รู้" จึงทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรง จึงเข้าใจถึงทักษะที่ต้องใช้ในการทำงานนั้นๆ ที่สำคัญยังช่วยเป็นตัวเชื่อมระหว่างการศึกษากับการจ้างงานจริง (Education/Employment) ด้วย ซึ่งกำลังได้รับความนิยมในหมู่นายจ้าง โดยเฉพาะบริษัทใหญ่ๆ ที่ดึงเอานักเรียนหรือนักศึกษาเข้ามาเรียนผ่านการทำงานไปเลย ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งนายจ้างและลูกจ้างได้เรียนรู้กันและกันโดยอัตโนมัติ

การเรียนรู้ต่างๆ ที่ว่ามาข้างต้น เป็นเพียงรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ บางส่วนเท่านั้นในโลกปัจจุบันที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตทวีความสำคัญมากขึ้น ยังมีรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ อีกมากที่ถูกคิดค้นขึ้นมาให้เหมาะสมกับบริบท ถึงขั้นที่เกิด "นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้" (Learning Designer) ขึ้น เพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย

หลากแหล่งแห่งความรู้ชั่วชีวิต

ทอดตามองไปในโลก เราจะเห็นเลยว่า ประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีการสร้าง "แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต" ไว้มากมาย และหลายแห่งก็ก่อกำเนิดมาเนิ่นนานแล้วด้วยซ้ำ เช่น สถาบันสมิธโซเนียน ในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ของสหรัฐอเมริกา มีการสร้างพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้หลากหลายด้าน ทั้งสังคม วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ในใจกลางเมืองหลวง โดยไม่ได้เฉพาะการจัดแสดงนิทรรศการเท่านั้น ทว่ายังเต็มไปด้วยเลกเชอร์ เวิร์กช็อป และการสร้างประสบการณ์เรียนรู้โดยตรงให้กับผู้สนใจด้วย

หลายมหาวิทยาลัยเปิดคอร์สการเรียนรู้ที่เรียกว่า Extension Course คือเป็นหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้สนใจทั่วไปที่อาจเป็นหรือไม่ได้เป็นนักศึกษาก็ได้ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียในลอสแอนเจลิส (UCLA) หรือ The Harvard Extension School ในเคมบริดจ์ ซึ่งมีตารางการเรียนที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้างสำหรับผู้เรียนรู้จากทุกสาขาอาชีพและทุกช่วงวัย

ในสิงคโปร์ มีการจัดตั้ง The Lifelong Learning Institute ขึ้นที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ นำเสนอโปรแกรมและคอร์สการเรียนรู้สำหรับคนทุกวัย ทั้งในด้านศิลปะ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงการจัดเวิร์กช็อปและเสวนาต่างๆ ตั้งแต่ความรู้เรื่องการเงิน ไปจนถึงสุขภาพ ซึ่งเป็นประเด็นที่คนสูงวัยให้ความสำคัญ

ที่น่าสนใจก็คือ มีเครือข่ายการเรียนรู้ที่เรียกว่า The University of the Third Age หรือ U3A ที่มุ่งเน้นไปในการจัดการเรียนรู้ให้กับคนที่เกษียณแล้วหรือกึ่งเกษียณ เช่นคนที่ใกล้จะถึงวัยชราหรือคนชราที่ยังแข็งแรง เรียกว่า YOLD หรือ Young Old ให้ได้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ โครงการนี้เริ่มจากในฝรั่งเศส ตามด้วยอังกฤษ ยุโรป ออสเตรเลีย แคนาดา และสหรัฐอเมริกา

อีกองค์กรหนึ่งที่ทำงานด้านการเรียนรู้และฝึกอบรมต่อเนื่องสำหรับคนทุกช่วงวัย คือ IACET หรือ The International Association for Continuing Education and Training เป็นองค์กรที่กำกับดูแลมาตรฐานและวิธีปฏิบัติของการเรียนรู้และฝึกอบรมสำหรับผู้สูงวัย โดยใช้คำว่า Continuing Education หรือการศึกษาต่อเนื่อง องค์กรนี้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 1968 ในสหรัฐอเมริกา ในนามของ Continuing Coach Education Unit หรือ CCEU ก่อน และพัฒนาปรับปรุงงานด้านนี้มาตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษ

เกาหลีเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเกิด The Korean National Open University ขึ้นมา เป็นสถาบันการศึกษาที่นำเสนอคอร์สแบบออนไลน์ที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นเพื่อให้คนทุกช่วงวัยเข้ามาเรียนรู้ได้ เช่นเดียวกับไต้หวัน ฮ่องกง และอินเดีย ที่มีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกัน โดยมีทั้งการเรียนรู้ออนไลน์และในพื้นที่จริง

จะเห็นได้เลยว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่ของใหม่ แต่จะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อโลกกำลังก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงวัย และมีความซับซ้อนทางเทคโนโลยี สังคม และความรู้มากขึ้นเรื่อยๆ

ทักษะแบบไหนที่โลกต้องการจากคุณ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในโลกยุคใหม่ แต่คำถามที่สำคัญกว่าก็คือ-แล้วเราควรเรียนอะไรเล่า

คำตอบของการเรียนรู้ยุคใหม่นั้น ได้ฟังแล้วคุณอาจประหลาดใจ เพราะมันเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรือทักษะแบบที่เรียกว่า Hard Skills น้อยกว่าทักษะภายในแบบ Soft Skills เป็นอันมาก

ทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี

โลกยุคใหม่เรียกร้องให้เรามี “ความรู้” ด้านดิจิทัลมากขึ้นมาก เพราะความรู้ด้านนี้เกี่ยวพันกับทั้งการสื่อสาร การใช้และจัดการเงิน และความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและสุขภาวะ ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตยุคใหม่มาก ที่ว่ามาทั้งหมดนี้ เป็นความรู้ที่ต้องค่อยๆ บ่มเพาะ ฟูมฟัก เป็นความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ อย่างรวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ดังนั้น รากฐานของทักษะนี้ จึงคือทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้เราเพิ่มพูนทักษะอื่นๆ ได้รวดเร็วและง่ายขึ้น

ทักษะด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์

ในโลกที่ข้อมูลและการสื่อสารล้นเกินอย่างในปัจจุบัน การมีทักษะด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี คือรากฐานสำคัญของการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ลูกค้า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำงาน ไล่เลยไปจนถึงชีวิตส่วนตัวอย่างเพื่อนหรือครอบครัวด้วย

ทักษะด้านการแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิเคราะห์

ทักษะนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนพูดถึงและรับรู้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่เป็นทักษะที่สร้างให้เกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและขึ้นอยู่กับบริบทอย่างมาก ในโลกปัจจุบันที่ได้ชื่อว่าเป็นโลกหลากโลกทัศน์ (Multiconceptual World) แต่ละคนจะมีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ที่แตกต่างกัน จึงมีมุมมองเฉพาะตัว ทักษะด้านการแก้ปัญหา และคิดเชิงวิเคราะห์จึงสำคัญมาก

ทักษะด้านการปรับตัวและยืดหยุ่น

ความที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับตัวและยืดหยุ่น จะทำให้เกิดความทนทาน (Resilience) ขึ้นมา นั่นหมายความว่า ต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์หรือบริบทรอบข้างอย่างไร ผู้ที่มีทักษะนี้ก็จะปรับตัวให้อยู่รอดในสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยไม่สูญเสียตัวตนที่แท้จริงของตัวเองไป

ทักษะการเป็นผู้นำและการจัดการ

การเป็นผู้นำไม่ใช่เรื่องเดียวกับการเป็นหัวหน้า ทว่ามันคือการทำความเข้าใจกับผู้ร่วมงาน มองไกลไปในอนาคต และเลือกตัดสินใจได้ถูกต้อง พร้อมกับต้องนำพาทีมงานไปข้างหน้าได้อย่างราบรื่นด้วย ดังนั้น ทักษะเรื่องการจัดการและการเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวพันกับความรู้หลายด้าน จึงสำคัญอย่างมากในโลกยุคใหม่

ความฉลาดทางอารมณ์

มีงานวิจัยและการสำรวจจำนวนมาก ที่บ่งชี้ว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะที่จะเป็นที่ต้องการมากที่สุดในอนาคตอันใกล้ เพราะนี่คือความสามารถที่จะรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และจัดการกับอารมณ์ของตัวเองที่ปะทุขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์รอบข้าง ผู้เชี่ยวชาญจำนวนมากเห็นตรงกันว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่ต้อง “มาก่อน” การพัฒนาทักษะอื่นๆ และช่วยให้การพัฒนาทักษะอื่นๆ เป็นไปได้ง่ายและราบรื่นมากขึ้น

ความรู้คือสิ่งที่มีอยู่ที่นั่นที่นี่รายรอบตัวเรา แต่กระบวนการเรียนรู้ คือการนำความรู้นั้นมาหลอมรวมเข้ากับตัวตนของเรา ความรู้และกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นเหมือนกระจกสองด้านที่ส่องสะท้อนซึ่งกันและกัน และช่วยเติมเต็มให้มนุษย์และสังคมโดยรวมเติบโตร่วมกันมากขึ้นเรื่อยๆ

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ความรู้เองก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยเหมือนกัน ดังนั้น เราจึงยิ่งต้อง “เรียนรู้” อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอายุมากเท่ามิเคลันเจโลหรือไม่ก็ตาม

สิ่งนี้เอง-ที่ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

19th ปี okmd

กับการสร้างวัฒนธรรมแห่งการรู้ในสังคมไทย

อยาก รู้

อยากรู้-อยากเห็น:
19 ปีแห่งการสร้างสรรค์ความรู้
ให้สังคมไทยของ OKMD

Contents

สารบัญ

อยากรู้

พร้อมจะมีชีวิต ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตหรือยัง 6

10 วิธีเปลี่ยนตัวเองเป็นนักอยากรู้ (เชิงรุก) 12

- How To 01 เรียนวิธีเป็น ผู้ "ต้องสงสัย" 15
- How To 02 เข้าห้องสมุด อ่านหนังสือให้หลากหลาย 16
- How To 03 ออกไปหาเรื่อง (ไม่คุ้นเคย) ใส่ตัว 18
- How To 04 เรียนใช้สนุก ผ่านประสบการณ์ที่จับต้องได้ 20
- How To 05 ไป Museum Hopping 22
  เรียนทางลัดผ่านพิพิธภัณฑ์
- How To 06 ฝึกให้สมองให้เรียนรู้แบบเต็มคาราเบล! 24
- How To 07 ส่องไอดอล สร้างพลังงานที่ดีต่อใจ 26
- How To 08 ต่อยอดความรู้ สร้างโอกาสทางอาชีพ 27
- How To 09 ลงมือทำ ลงมือทำ ลงมือทำ! 30
- How To 10 หูตากว้างไกล เป็นนักเรียนได้ตลอดชีวิต 32

9 แบบฝึกหัดกระตุ้นทักษะการเป็น ผู้ "ต้องสงสัย" 36

- Exercise 01 เรื่องนี้ "ต้องสงสัย"? 38
- Exercise 02 เขียน-คิด ติดสปีด 42
- Exercise 03 ถามไป ถามกลับ ไม่โกง 44
- Exercise 04 ถ้าหากฉัน... 48
- Exercise 05 อารมณ์ไหน 50
- Exercise 06 แผนที่คลี่คลายปัญหา 54
- Exercise 07 รับบทดาราท่านหนึ่ง 55
- Exercise 08 ออกไปหาเรื่องรอบบ้าน 56
- Exercise 09 ตามล่าวัตถุ "ต้องสงสัย" 60

เราจะอยากรู้อยากเห็น "ไปทำไม?" 61

Learn as if you were to live forever.

พร้อมจะมีชีวิต
ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตหรือยัง

แน่นอน คุณได้ยินคำว่า "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" มาไม่รู้กี่ครั้งต่อกี่ครั้ง

เพราะ Policy Maker ทั่วโลก ยอมรับกันถ้วนหน้ามาค่อนศตวรรษว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือกระบวนการสำคัญและ "จำเป็นอย่างยิ่ง" ต่อพัฒนาการมนุษยชาติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลเดิมๆ หลายสิบปีว่าเครื่องจักรและเทคโนโลยีกำลังได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด มาจนถึงเหตุผลร่วมสมัยอย่างปัญญาประดิษฐ์เก่งกาจขึ้นเรื่อยๆ โรคระบาดที่สร้างผลกระทบต่อโลกในวงกว้าง ไหนจะปัญหาโลกร้อนที่รอเล่นงานเราอยู่ทุกเมื่อ การเรียนรู้ในห้องเรียนผ่านระบบการศึกษาจึงไม่เพียงพออีกต่อไป และเราสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มันก็ฟังดูเข้าท่าและสมเหตุสมผลดี ถ้าโลกรอบตัวอัพเดตเวอร์ชันใหม่อยู่ตลอด จนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ในระดับรายวัน มนุษย์อย่างเราๆ ก็ต้องอัพเดตเวอร์ชันใหม่ตาม นักเรียนที่ยังอยู่ในห้องเรียนก็ยังต้องขวนขวายหาความรู้ที่ไม่อยู่ในกรอบของหลักสูตรเพื่อการแข่งขันให้ทันหรือล้ำคนอื่น คนทำงานก็ต้องเร่ง Reskill/Upskill หรือหาลู่ทาง New Skill เผื่อเปลี่ยนสายงาน จึงไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจ ที่เหล่าผู้บริหารฝ่ายพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวเองล้วนย้ำแล้วย้ำเล่ากระตุกให้คนทำงานไม่อาจหยุดนิ่ง!

แม้แต่กับวัยเกษียณที่เคยวาดฝันไว้ตอนหนุ่มสาวว่า ถ้าเกษียณเมื่อไหร่จะได้หยุดพักโดยที่จะไม่ต้องทำอะไรเลย แต่เทรนด์ล่ามาใหม่ก็นิยามพวกเขาว่าเป็น Silver Gen ที่คึกคัก ไม่ยอมให้ความชรามาพรากชีวิต มีกำลังซื้อ ชอบเที่ยว ช่างเรียนรู้ สนุกกับเทคโนโลยี และเป็นวัยที่พร้อมเรียนรู้ใหม่อีกครั้ง!!

ถามตัวเองกันอีกที ไม่ว่าจะอยู่ในวัยเรียน วัยทำงาน หรือวัยเกษียณ คุณเข้าใกล้คำว่า "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" มากน้อยแค่ไหน

ถ้าครูมอบหมายให้เขียนบทความเรื่องที่ตัวเองสนใจ แต่ลอกคำตอบ ChatGPT มาส่ง เข้าอบรมคอร์สสั้นออนไลน์เพื่อให้เงินเดือนขึ้น แต่ไม่เข้าใจสิ่งที่เรียนสักอย่าง หรือเข้าถึงเทคโนโลยีได้แม้ในวัยเกษียณ แต่ไม่มี Media Literacy ส่งต่อข้อมูลบิดเบือนไปในวงกว้าง นั่นอาจแปลได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่คิดว่าใช้อยู่ ไม่ทำให้เราเข้าถึง "ความรู้" มากขึ้นเลย

อาจไม่ใช่คำตอบเหมารวม แต่ก็เป็นไปได้ว่า สิ่งที่หลายคนยังขาด คือความอยากรู้อยากเห็น

เพราะเราไม่อาจเข้าถึงความรู้ หากเราไม่อยากรู้เสียก่อน

อยากรู้ไหม ทำไม "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ถึงสำคัญ?

"จำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการมนุษยชาติ" ไม่ใช่คำใหญ่โตที่พูดไปอย่างนั้น แต่ในยุคที่ทรัพยากรทางธรรมชาติร่อยหรอ ทักษะการบริหารสิ่งที่เหลืออยู่ให้ใช้ต่อไปได้นานๆ จึงกลายเป็นสิ่งจำเป็น องค์การระดับโลก รัฐชาติ ผู้นำองค์กร หรือบริบทต่างๆ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญกับ "ทรัพยากรมนุษย์" ที่จริงๆ ก็น้อยลงไปด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้น ทุนที่หายใจได้ กินข้าวได้ และผลาญทรัพยากรเก่งอย่างเราๆ จึงต้องอัพเกรดให้เป็นทรัพยากรชั้นดี มีคุณภาพ ให้เร็วที่สุด

เล่ากว้างๆ อาจจะยังไม่เห็นภาพชัดเจนนัก มาทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นกันดีกว่า

การเรียนรู้ตลอดชีวิต สำคัญกับระบบเศรษฐกิจ

อย่างที่เล่าไปว่าการศึกษา (Education) อาจไม่เพียงพอ เราจึงต้องทำให้มันกว้างขวางขึ้นด้วยคำว่า การเรียนรู้ (Learning) ที่แตกแขนงออกมาเป็น การเรียนรู้ใหม่ (Relearning) เพื่อโอบรับทักษะใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการใหม่ในโลกที่หมุนเร็วอย่างที่ว่าไป จะเรียนคอร์สสั้นออนไลน์ หรือจัดการองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายในองค์กรให้เป็นระบบมากขึ้นเพื่อส่งต่อ ก็ยิ่งช่วยให้องค์กรคล่องตัวขึ้น

หรือจากที่เราเคยถูกขู่ให้กลัวว่า AI จะมาแย่งงาน เราจะตกงานกันหมด!!! แต่ในความจริงแล้ว ทรัพยากรมนุษย์ได้ถูกถ่ายโอนไปยังตำแหน่งงานที่ดีกว่า ใช้ความรู้ความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรให้ถูกที่ แล้วปล่อยให้ AI ทำงานแทนเพื่อลดต้นทุน เมื่อได้รับการจัดการอย่างถูกฝาถูกตัว องค์กรก็จะเข้มแข็ง ผลประกอบการดีขึ้น เศรษฐกิจภาพรวมก็ดีขึ้นตามกันมา

มากไปกว่านั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่การเรียนรู้ในกระบวนการแบบเดียวแบบเดิมเท่าที่เห็นและมี แต่คือความเป็นไปได้หลากหลายที่เราจะได้ทำความเข้าใจศักยภาพของตัวเอง และจะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ของตัวเองไปสู่ความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างที่เราต้องการ ว่ากันว่ากระบวนการเรียนรู้ใหม่ คือการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงระหว่างตัวตนที่เราเป็นอยู่ (Being) กับตัวตนที่เราอาจจะเป็นไปในอนาคต (Becoming) ซึ่งมีความเป็นไปได้ไม่รู้จบ พร้อมรองรับกับระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ก้าวไปไม่หยุดนิ่งได้ทันการณ์

ถ้าสถิติบอกว่า มนุษย์งานยุคนี้จะเปลี่ยนงาน 10-15 ครั้งตลอดอายุการทำงาน การเตรียมพร้อมสู่ความเป็นไปได้ใหม่ๆ จึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกแล้ว

การเรียนรู้ตลอดชีวิต สำคัญกับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

เราจะขยัน ช่างเรียนรู้ และกระตือรือร้นให้เถ้าแก่รวยเอา รวยเอา ไปทำไม? ถ้าใครไม่สนใจเรื่องความก้าวหน้าทางอาชีพ หรือตัวเลข GDP ประเทศที่สูงขึ้น แต่รู้ไหมว่า การเรียนรู้ก็ส่งผลกับสุขภาพและคุณภาพชีวิตของเราแบบเต็มๆ งานวิจัยด้านสุขภาพพบว่า จิตใจที่กระฉับกระเฉง พร้อมเรียนรู้ ช่วยลดความเสี่ยงโรคอัลไซเมอร์ และความเสื่อมของสมองที่มาพร้อมอายุ และยังส่งผลอย่างมากในการทำให้เรา "พึงพอใจในชีวิต" เพราะตระหนักถึงคุณค่าและการมีอยู่ของตัวเอง

อีกประเด็นเล็กๆ แต่น่าสนใจ คือการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เรามีใจที่เปิดกว้าง และสามารถ "ทำอะไรได้ด้วยตัวเอง" มากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่ทุกคนพร้อมแชร์ข้อมูล วิธีทำ และความเชี่ยวชาญให้กันได้ง่ายๆ DIY Culture จึงไม่ใช่กลุ่มก้อนเล็กๆ ของคนชอบงานประดิษฐ์ทำมือในฐานะงานอดิเรกอีกต่อไป แต่คือการประกาศตนว่า เราสามารถทำอะไรเองได้ ซึ่งนั่นมาพร้อม Self-esteem ที่เพิ่มความมั่นคงทางจิตใจได้เต็มๆ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต สำคัญกับการสร้างสังคมที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย (ได้จริงๆ)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตและต่อเนื่อง สร้างให้เรามี Critical Thinking หรือความคิดเชิงวิเคราะห์ที่มากไปกว่าแค่รู้หรือเข้าใจ แต่ส่งผลให้มุมมองของเราแตกต่างไปจากเดิม เห็นความเชื่อมโยงของตัวเรากับคนอื่นและสังคม ไม่อยู่ในกรอบคิดเดิมๆ ที่มีตัวเองเป็นศูนย์กลาง

นอกจากวิธีคิดล้วนๆ จะเปลี่ยนให้เราเป็นคนมีความรับผิดชอบ เพราะเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเรากับคนอื่นจริงๆ ยังทำให้เราอยู่ร่วมกับสังคมหลากรุ่นที่หลากหลายได้อย่างเข้าใจ ยืดหยุ่น พร้อมโอบรับ และเปิดกว้าง ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง สามารถแลกเปลี่ยนคุณค่าและความต้องการที่แตกต่างกันอย่างมีอารยะ ไม่ใช่การแบ่งเขาแบ่งเรา ฉันถูก เธอผิด อย่างที่เคยเป็นมา

ฟังดูเป็นสังคมที่น่าอยู่ขึ้นมากเลย ว่าไหม?

เริ่มที่เราอีกแล้วเหรอ?

ทั้งใช่และไม่

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเริ่มต้นที่เราในฐานะผู้เรียนรู้ ขณะเดียวกัน รัฐก็จำเป็นต้องสร้างระบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้เช่นกัน รัฐต้องสร้างระบบสาธารณูปโภคทางความรู้ ให้ประชาชนได้อยู่ในวงจรการเรียนรู้ไม่รู้จบ ในระบบนิเวศที่ถูกต้องเหมาะสม อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย พัฒนาครูผู้สอน ปรับปรุงหลักสูตรให้ร่วมสมัย สร้างโอกาสและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นมิตรกับคนทุกช่วงวัย โดยไม่ลืมที่จะกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ด้านความรู้ หรือพูดง่ายๆ ว่า ทำให้คนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ผ่านนโยบายที่ดึงดูดใจต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้คนในประเทศ "อยากรู้" และรักในการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของเขา

หน้าที่รัฐ เราอาจทำให้แค่เร่งรัดรบเร้า แต่หน้าที่เรา เริ่มได้ที่ "อยากรู้" ตั้งแต่ตอนนี้

How to be an Active Learner

10 วิธีเปลี่ยนตัวเอง เป็นนักอยากรู้ (เชิงรุก)
ภายใต้การสนับสนุนของ OKMD

เราอาจรู้สึกว่าความก้าวหน้าของโลกยุคนี้ก็ท่วมท้นมากพออยู่แล้ว ทำไมโลกจึงยังต้องการมนุษย์ที่มีทักษะของ “นักอยากรู้เชิงรุก” อีกล่ะ ตอบแบบสั้นๆ ง่ายๆ ก็คือ เพราะโลกไม่เคยหยุดเปลี่ยนแปลงเลย

สามปีหลังโควิด-19 โลกยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ตั้งแต่วิกฤตด้านสภาพภูมิอากาศ ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว สงคราม ไปจนถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบ Generative AI ที่สร้างสรรค์เนื้อหาหลากหลายได้อย่างน่าทึ่งและท้าทายความสามารถของมนุษย์ในเวลาเดียวกัน

ขณะเดียวกัน โควิด-19 ก็เป็นตัวเร่งให้ผู้คนปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไปโดยสิ้นเชิง ห้องเรียนและออฟฟิศถูกเคลื่อนย้ายไปสู่แพลตฟอร์มออนไลน์จนกลายเป็นเรื่องปกติใหม่ ในทางกลับกันก็ก่อให้เกิดช่องว่างทางการศึกษา

องค์การสหประชาชาติเปิดเผยว่ามีเด็กและเยาวชนมากถึง 244 ล้านคน ที่ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาใน ค.ศ. 2021 เพราะไม่มีโอกาสเข้าถึงการเรียนออนไลน์ ขณะที่งบประมาณการศึกษาในหลายประเทศถูกปรับลดลง[1]

อนาคตของการเรียนรู้ จะเดินไปในทิศทางไหน

หนึ่งในแนวทางที่จะช่วยให้เราพร้อมที่จะรับมือกับอนาคตที่ไม่แน่นอน คือ การเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แทนที่จะรับฟังผู้สอนฝ่ายเดียวเหมือนในอดีต การเรียนรู้เชิงรุกนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การคิด ถกเถียง แลกเปลี่ยน สำรวจ จนถึงสร้างสรรค์ งานวิจัยด้านการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การนำการเรียนรู้เชิงรุกมาปรับใช้กับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังชี้ว่าอัตราการลาออกหรือเลิกเรียนกลางคันยังลดลงอีกด้วย[2]

การเรียนรู้แบบนี้ ไม่เพียงพัฒนาการเรียนรู้ของทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แต่ยังช่วยเตรียมความพร้อมของวัยทำงานให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว ลดช่องว่างทักษะในตลาดแรงงาน และเป็นแรงกระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแต่ละช่วงวัยได้เช่นกัน

Active Learning
มีประโยชน์อย่างไรบ้าง

- กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น
- พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์
- เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา
- จุดไฟไอเดียสร้างสรรค์
- สนับสนุนการทำงานร่วมกัน
- ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร
- รู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- ทบทวนและทำความเข้าใจสิ่งที่ได้เรียนรู้

นี่คือ 10 ขั้นตอนสู่การเป็นนักอยากรู้อยากเห็น (เชิงรุก) ที่จะช่วยปรับเปลี่ยนมุมมองความคิด และพัฒนาทักษะ ให้เราก้าวทันโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทายและความไม่แน่นอน

HOW TO 01

เรียนวิธีเป็น ผู้ “ต้องสงสัย”

การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับความสงสัยได้อย่างไร

จริงๆ แล้ว สมองของเรามีสิ่งที่เรียกว่า “ระบบการให้รางวัล” เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เรากระตือรือร้นหาคำตอบและเมื่อค้นพบ ร่างกายจะหลั่งสารโดพามีน ทำให้เรารู้สึกพึงพอใจเหมือนได้รางวัลตอบแทน[3] ไม่เพียงเท่านั้น สมองของคนที่อยากรู้อยากเห็น มักจะอยู่ในสภาพที่พร้อมเรียนรู้ และสามารถจดจำข้อมูลใหม่ๆ ได้นานกว่าคนทั่วไป ทั้งยังช่วยให้เราตัดสินใจได้ดีขึ้นอีกด้วย[4]

ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)

เป็นทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะทำให้เราเอาตัวรอดได้ในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา และยังเป็นเชื้อเพลิงชั้นดี ที่มาช่วยจุดประกายให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วย

เราสามารถฝึกฝนทักษะและสร้างทัศนคติของการเป็น ผู้ “ต้องสงสัย” ด้วยตัวเองได้ง่ายๆ ดังนี้

ขยันตั้งคำถาม:

การตั้งคำถามนับเป็นส่วนที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ลองกระตุ้นให้ตัวเองสังเกตและตั้งคำถามกับสิ่งที่พบเจอในแต่ละวัน เริ่มจากคำถามง่ายๆ เช่น ในหนึ่งวันทำกิจกรรมอะไรบ้าง และใช้เวลาไปกับกิจกรรมใดมากที่สุด นอกจากจะได้ฝึกตั้งคำถามแล้ว ยังได้สำรวจความคิดและไลฟ์สไตล์ของตัวเองไปด้วย

สงสัยในสิ่งที่สนใจ:

ถ้านึกไม่ออกว่าจะตั้งคำถามเรื่องอะไร ให้เอา “ความสนใจของตนเอง” เป็นที่ตั้ง แล้วค้นหาข้อมูลใหม่ๆ เกี่ยวกับหัวข้อเหล่านั้น การเรียนรู้จะสนุกมากขึ้นเมื่อเริ่มต้นจากสิ่งที่เราสนใจ

สนุกกับการไม่รู้ (บ้างก็ได้):

ความไม่รู้ จะกระตุกต่อมความอยากรู้อยากเห็นในตัวเรา และช่วยให้เราเปิดรับมุมมองความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ถ้าใครอยากเติมไฟในการเรียนรู้ ลองเริ่มต้นจากการใช้ “ความสงสัย” เป็นแรงผลักดันไปสู่การค้นหาข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ๆ กันเลย

HOW TO

02 เข้าห้องสมุด อ่านหนังสือให้หลากหลาย

การอ่านหนังสือให้หลากหลายมีข้อดีหลายอย่าง หนึ่งในนั้นคือ ช่วยเพิ่มความรู้ และความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับโลกรอบๆ ตัว โรงเรียนที่มีผลคะแนนสูงด้านการอ่าน มักเป็นโรงเรียนที่นักเรียนเข้าถึงสื่อการอ่านหลากหลายประเภทที่มีคุณภาพ[5] และยังมีงานวิจัย[6] ค้นพบว่าการอ่านหนังสือหลากหลายประเภท ช่วยให้เราได้คะแนนสูงขึ้นในการทดสอบการอ่านจับใจความ เมื่อเรียนภาษาต่างประเทศ

และไม่จำเป็นต้องอ่านแต่หนังสือความรู้ เพราะการอ่านเรื่องแต่งก็มีประโยชน์ในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น[7] อันเป็นทักษะสังคมที่สำคัญ และการอ่านหนังสือหลายหลายแนว จะทำให้เราค้นพบแนวหนังสือที่ชื่นชอบ และอ่านจนเป็นนิสัย[8] นอกจากนี้ การอ่านอย่างต่อเนื่อง จะเปิดประตูพาเราเข้าไปในโลกแห่งความรู้ที่มีความเป็นไปได้อีกมากมายรออยู่

OKMD RECOMMENDED

TK Park

ใครที่ชอบหนังสือแบบเล่ม ชอบสัมผัสหนังสือแบบจริงๆ ชวนออกไปสนุกกับการอ่านหนังสือที่ TK Park ต้นแบบห้องสมุดมีชีวิต ทั้งสาขา Central World และ True Digital Park ซึ่งมากกว่าชั้นหนังสือเรียงราย ยังมีโซนต่างๆ ให้เรียนรู้มากมายทั้งดนตรี มัลติมีเดีย ศิลปะ รวมถึงกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ต่างๆ อย่างเช่น กิจกรรมทำสมุด ประดิษฐ์ของเล่น นอกจากนี้ยังมีมุมที่นั่งพักผ่อนสำหรับคนที่เรียนมาจนเหนื่อย ทำงานมาจนล้า สามารถมาเติมพลังได้ที่นี่

TK Read

ถ้าไม่สะดวกเดินทางหรือต้องการข้อมูลแบบทันที เราอาจหลงลืมไปว่ายังมีห้องสมุดดิจิทัล TK Read ที่เข้าถึงได้ทั้งผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ซึ่งสามารถยืมอ่าน E-Book ได้ทางออนไลน์ และค้นหาหนังสือที่จัดเป็นหมวดหมู่ไว้ได้อย่างง่ายดาย เมื่อครบกำหนดเวลาหนังสือจะถูกคืนเข้าไปในระบบโดยอัตโนมัติ นับว่าเป็นบริการที่สะดวกสบายมากๆ แค่มีอุปกรณ์อ่าน E-Book คุณก็สามารถเข้าถึงหนังสือเป็นพันเล่มจากที่บ้านได้เลย

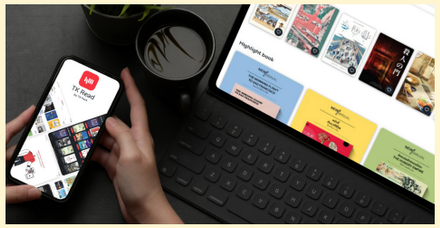

Library Alive

หากต้องการประสบการณ์ในห้องสมุดแบบเต็มเปี่ยมไปด้วยชีวิตชีวา แนะนำให้ไปเข้าร่วมกิจกรรมหลากหลายในโครงการความร่วมมือระหว่าง OKMD กรุงเทพมหานคร TK Park และสำนักพิมพ์มติชน ที่พาไปเที่ยวเรียนรู้ห้องสมุดในการดูแลของกรุงเทพมหานคร ซึ่งบางคนอาจยังไม่รู้จัก อาทิ

- ชวนกันนั่งรถไฟไปห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร และร่วมทำกิจกรรมซ่อมหนังสือแสนรักที่ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้บางบอน
- เข้าร่วมฟังเสวนาเรื่อง “จากกลอนสดถึงแร็ปเปอร์” กับภาษาในมุมมองที่แตกต่างไป และความงอกงามของภาษาไทย ณ ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้บ้านจิรายุ-พูนทรัพย์
- ชวนเด็กๆ ล้อมวงฟังนิทานบนลานหญ้า และทำความรู้จักหุ่นยนต์ MBOT ฝึกควบคุมหุ่นยนต์ผ่านแอปพลิเคชัน ณ ห้องสมุดรมณีย์ทุ่งสีกัน
- พูดคุยในประเด็นสถานะของประเทศไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทขบวนการเสรีไทย ณ ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์เสรีไทยอนุสรณ์

HOW TO

03

ออกไปหาเรื่อง (ไม่คุ้นเคย) ใส่ตัว

"เพราะการเรียนรู้ไม่ได้อยู่แค่ในห้องเรียน" ประโยคนี้ไม่ได้กล่าวเกินจริงแต่อย่างใด มีหลายๆ งานวิจัยที่เห็นตรงกันว่า การออกไปเรียนรู้ในสถานที่ใหม่ๆ เปิดโอกาสให้เราได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาได้ดีกว่าการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ นอกจากนี้ การสำรวจพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคย จะยิ่งกระตุ้นให้เรารู้สึกตื่นเต้นและสนุกกับการเรียนรู้ไปด้วย[9]

การออกไปยังสถานที่ไม่คุ้นเคยที่ง่ายและใกล้ตัวที่สุด เราแนะนำให้พาตัวเองออกไปสัมผัสเทศกาลหรือชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น ทักษะการสังเกตการณ์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การจัดการข้อมูล และทักษะการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ศิลปะ และประวัติศาสตร์ เพราะเทศกาลหรือพิพิธภัณฑ์มักจะมีการนำเสนอหรือสื่อสารเนื้อหาด้วยวิธีที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการไปในตัว

OKMD RECOMMENDED

Night at the Museum Festival

การชมพิพิธภัณฑ์ยามค่ำคืน นับเป็นกิจกรรมที่ตอบโจทย์คนที่อยากออกจากคอมฟอร์ตโซนไปสัมผัสกับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ๆ ดูสักครั้ง ทั้งบรรยากาศความมืด และการออกแบบแสงสี ทำให้ผู้เข้าชมรู้สึกตื่นเต้นไปกับการผจญภัยในโลกของพิพิธภัณฑ์ในยามค่ำคืน

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็ได้ชมความสวยงามของอาคารในยามค่ำคืนไปในตัว

Night at the Museum Festival เป็นเทศกาลประจำปีที่จัดขึ้นตั้งแต่ปี 2559 ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ไทย Museum Thailand พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมา มีพิพิธภัณฑ์ที่เข้าร่วมมากถึง 20 แห่งทั่วกรุงเทพฯ และอีก 23 ในเขตปริมณฑลและต่างจังหวัด เช่น Museum Siam ซึ่งมาในธีม "มูเตลู" ที่นำเสนอความเชื่อของคนไทยในมุมร่วมสมัยและการต่อยอดโอกาสทางธุรกิจ และพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เปิดโอกาสให้เด็กๆ และคนทั่วไปได้เรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์กลางคืนชนิดต่างๆ เป็นต้น

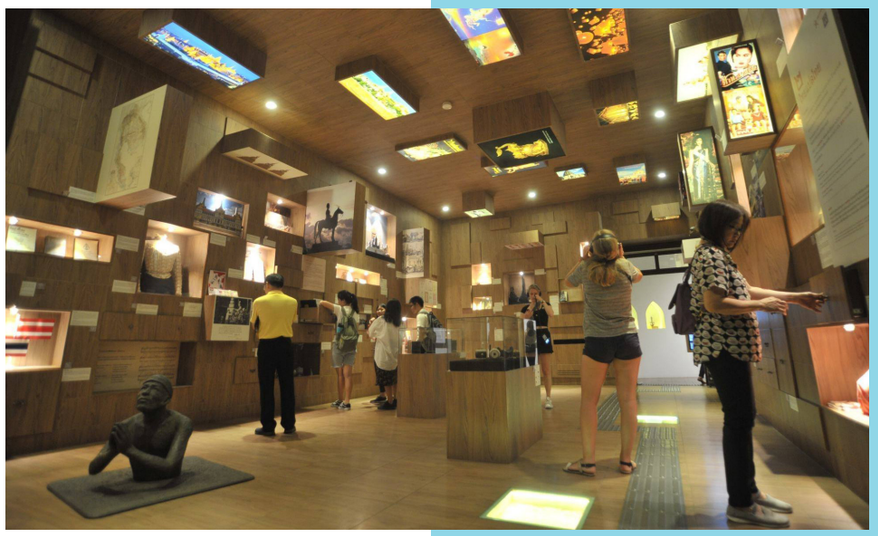

HOW TO 04

เรียนให้สนุก ผ่านประสบการณ์ ที่จับต้องได้

เคยสังเกตไหมว่าเรามักจะลืมสิ่งที่เคยเรียนไปอย่างรวดเร็ว เป็นเพราะเราไม่ได้ตั้งใจเรียนมากพอ สิ่งที่เรียนไม่ตรงกับความสนใจของเรา หรือที่ผ่านมาเราเรียนรู้แบบผิด ๆ กันแน่?

ที่จริงแล้ว ระบบการศึกษาในอดีตนั้นมักเป็นการเรียนการสอนแบบให้ท่องจำมากกว่าความเข้าใจ ทำให้เรานำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้ยาก และลืมไปในที่สุด

ในทางกลับกัน การเรียนรู้แบบ Active Learning เปิดโอกาสให้เราได้สัมผัสกับประสบการณ์ด้วยตัวเอง หรือ Experiential Learning ทั้งผ่านการทำกิจกรรม และออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ทำให้สามารถจดจำข้อมูลที่เรียนรู้และนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้นั่นเอง[10] นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ยังช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อเผชิญกับปัญหาก็สามารถคิดหาทางแก้และตัดสินใจได้ดีขึ้น

OKMD RECOMMENDED

MUSEUM SIAM

ใครอยากเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เข้าถึงได้ง่าย และเป็นมิตรกับคนทุกเพศทุกวัย ขอแนะนำ Museum Siam พิพิธภัณฑ์ต้นแบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในรูปแบบ Play+Learn = เพลิน ที่เป็นมากกว่าพื้นที่จัดแสดงวัตถุทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่จะพาผู้คนเข้าไปตั้งคำถามกับสิ่งที่เห็น ทดลองทำกิจกรรม และสัมผัสประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งในรูปแบบนิทรรศการ กิจกรรม และงานอีเวนต์ โดยไฮไลต์ที่ไม่ควรพลาดคือนิทรรศการถาวรชุด “ถอดรหัสไทย” ที่จะได้เรียนรู้ดังนี้

ความเป็นไทยคืออะไร นิทรรศการนี้ไม่ตอบคำถามเราตรงๆ แต่จะพาไปเรียนรู้พัฒนาการ “ความเป็นไทย” ผ่านบริบททางสังคมในแต่ละยุคสมัย พร้อมกับชวนเราตั้งคำถามและวิเคราะห์ว่าอัตลักษณ์ของไทยคืออะไรกันแน่ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่หลอมรวมวัฒนธรรมของผู้คนหลากเชื้อชาติเข้าด้วยกัน เช่น ตะวันตก มลายู จีน เปอร์เซีย มอญ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าความหลากหลายคือไทยแท้

นิทรรศการนี้แบ่งเป็น 14 ห้อง แต่ละห้องมีวิธีการนำเสนอเรื่องราว สอดแทรกกิจกรรม และใช้เทคโนโลยีสื่อผสมต่างกันไป เช่น ห้องไทยรึเปล่า? ที่ตั้งคำถามว่าหุ่นจำลองของเลดี้กาก้าที่สวมใส่ชฎานั้นเป็น “ไทย” หรือไม่ และห้องไทยวิทยา ที่จำลองบรรยากาศเสมือนจริงของห้องเรียน 4 ยุค สะท้อนถึงห้องเรียนในฐานะเครื่องมือของรัฐบาลทุกยุคสมัยที่ใช้ปลูกฝังความเป็นไทยให้กับเยาวชน

ศูนย์ความรู้กินได้

สำหรับคนที่ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และพัฒนาธุรกิจของตนเอง OKMD ได้จัดทำโครงการศูนย์ความรู้กินได้ โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อกระจายองค์ความรู้ไปสู่ท้องถิ่นผ่านห้องสมุดประชาชนและวิทยาลัยชุมชนในแต่ละภูมิภาค นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ผู้ประกอบการชุมชนได้เรียนรู้แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการให้สอดคล้องกับเทรนด์และความต้องการของผู้บริโภค โดยนำ “ต้นทุนท้องถิ่น” มาต่อยอดและเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจ สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

ธุรกิจที่เข้าร่วมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนครอบคลุมหลายประเภท ตั้งแต่อาหาร หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์สปา ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม เช่น “บุญอำไพ” แบรนด์ขนมไทยยอดนิยมในงานบุญจากนครปฐม “เฉดสี” แบรนด์ผ้าย้อมสีธรรมชาติ ที่ได้แรงบันดาลใจจากป่าชายเลนสตูล และ “Dikota” แบรนด์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติที่สืบทอดภูมิปัญญาและมรดกวัฒนธรรมยะลา

HOW TO

05 ไป Museum Hopping เรียนทางลัดผ่านพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ไม่ได้มีหน้าที่แค่จัดเก็บและจัดแสดงวัตถุที่สำคัญเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะกับคนทุกเพศทุกวัย การศึกษาโดย ฟอล์ค และ เดิร์กคิง (Falk and Dierking)[11] พบว่า การไปพิพิธภัณฑ์เป็นวิธีที่ช่วยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ทำให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่มากขึ้นอีกด้วย

การไปพิพิธภัณฑ์เปรียบได้กับทางลัดในการเรียนรู้ที่พาเราไปสำรวจโลกของสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน ไปจนถึงความเป็นไปได้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต สิ่งประดิษฐ์ วิทยาศาสตร์ ประวัติของแบรนด์ ไปจนถึงเรื่องราวการต่อสู้ของผู้คนแต่ละยุคสมัย จะเอาสาระแบบเร็วๆ ก็ตอบโจทย์ หรือจะใช้เวลาดื่มด่ำกับข้อมูลทั้งวันก็ทำได้

อย่างไรก็ดี ผู้คนเริ่มตั้งคำถามว่าพิพิธภัณฑ์ยังจำเป็นอยู่ไหม ในยุคที่เราเข้าถึงข้อมูลมหาศาลในโลกออนไลน์ได้ในเสี้ยววินาที? ทางพิพิธภัณฑ์ทั่วโลกเองก็ตระหนักถึงประเด็นนี้และพยายามปรับตัวให้ทันกับไลฟ์สไตล์ของผู้คนที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เช่น เตรียมความพร้อมให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมใหม่ๆ[12] สร้าง Community ที่เปิดรับความหลากหลายและให้ผู้คนมาพบปะกันจริงๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนยุคนี้โหยหามากเป็นพิเศษหลังสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย

OKMD RECOMMENDED

Museum Thailand

ประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้มากมายที่รอเราไปปักหมุดและสนุกกับการเรียนรู้ ถ้านึกไม่ออกว่าจะเริ่มจากที่ไหน ลองเข้าไปค้นหาข้อมูลได้จากเว็บไซต์ www.museumthailand.com และแอปพลิเคชัน Museum Thailand ซึ่งมีข้อมูลการให้บริการและที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์กว่า 1,500 แห่งทั่วประเทศ พร้อมระบบนำทาง GPS ตอบโจทย์สาย Museum Hopping ที่ชอบตระเวนเที่ยวตามพิพิธภัณฑ์ต่างๆ แบบไม่ต้องกลัวหลง ใครมีแผนไปเที่ยวต่างจังหวัดและอยากแวะพิพิธภัณฑ์ด้วย ก็สามารถเปิดแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ ดูข้อมูลเกี่ยวกับนิทรรศการและกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ที่อยากไป และวางแผนเที่ยวล่วงหน้ากันได้เลย

HOW TO 06

ฝึกใช้สมองให้เรียนรู้ แบบเต็มคาราเบล!

จะดีแค่ไหน ถ้าเราได้เรียนรู้อย่างเหมาะสมกับช่วงวัยและความถนัดของเรา? การจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง หรือ Brain-based Learning (BBL) คือวิธีที่จะช่วยตอบโจทย์นั้น โดย BBL คือการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับโครงสร้างและการทำงานของสมองของคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน ตลอดจนถึงวัยสูงอายุ และที่สำคัญ BBL ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้ศักยภาพตนเอง มีความสามารถในการเรียนรู้ การทำงาน ไปจนถึงการแก้ปัญหาด้านวิชาชีพและปัญหาชีวิต พร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

สมองเรียนรู้อย่างไร ตามหลัก BBL

- สมองเรียนรู้จากการสัมผัสตรงผ่านหู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ
- สมองเรียนรู้และจดจำได้ดีเมื่อสมองส่วนอารมณ์เปิด
- สมองต้องการทั้งอาหารกายและอาหารใจ
- สมองมีวงจรหลักสำหรับการเรียนรู้ 2 วงจร คือ แบบตั้งใจ และไม่ตั้งใจ
- สมองเรียนรู้จากของจริงไปสู่สัญลักษณ์
- สมองเรียนรู้และจดจำผ่านการลงมือปฏิบัติ

การจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL ต้องทำอย่างไร

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ BBL นั้น ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวย คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก มีขั้นตอนง่ายๆ ที่เรียกว่า “STEP UP”

- Set up: เตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเริ่มกระบวนการจัดการเรียนรู้
- Tie-in: ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อที่จะเชื่อมโยงเป็นความรู้ใหม่
- Engage: กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน
- Perform: เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ลองผิดลองถูก แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง
- Use: เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในบริบทต่าง ๆ
- Pack: ร่วมกันสรุปความคิดรวบยอดจากบทเรียนทุกครั้ง

OKMD RECOMMENDED

BBL in Factory

เป็นโครงการความร่วมมือระหว่าง OKMD กับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ที่ดำเนินการมาเป็นปีที่ 4 โดยใน พ.ศ. 2562 ใช้ชื่อว่า “โครงการพัฒนาและขยายผลแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานภาคการผลิตในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกตามหลักการพัฒนาสมอง” ซึ่งเป็นการนำหลักการ BBL ที่ OKMD ดำเนินการศึกษาวิจัย ไปใช้ออกแบบวิธีการสอนงานพนักงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ (EEC) ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 50 แห่ง มีพนักงานที่ได้รับการสอนงานตามหลักการพัฒนาสมอง จำนวนทั้งสิ้น 1,620 คน

การสอนงานตามหลักการพัฒนาสมองมี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมผู้เรียน การแสดงวิธีการปฏิบัติงาน การให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ซึ่งหลังจากพนักงานได้รับการสอนงานตามหลักการพัฒนาสมองแล้ว ผลิตภาพของพนักงานสูงขึ้น โดยผลิตชิ้นงานได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 39 ใช้เวลาในการทำงานลดลงร้อยละ 73 และปริมาณของเสียลดลงร้อยละ 159 สะท้อนให้เห็นว่า การสอนงานตามหลักการพัฒนาสมอง สามารถช่วยให้แรงงานบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทักษะ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของแรงงาน

OKMD Playground

สนามเด็กเล่นที่ออกแบบโดยยึดหลักการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง (BBL) และพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุล โดยมีการออกแบบพื้นที่เชิงกายภาพ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระตุ้นการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า มีรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับพัฒนาการ เหมาะสมกับช่วงวัย ในพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ เพื่อให้เด็กได้เล่นอย่างมีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน สมองเปิดพร้อมรับการเรียนรู้อย่างเต็มที่

องค์ประกอบหลักของ OKMD Playground คือต้องมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น อากาศถ่ายเทสะดวก สะอาด ปลอดภัย อุปกรณ์เครื่องเล่นมีความหลากหลาย มีขนาดและลักษณะที่เหมาะสมกับช่วงวัย ทนทานแข็งแรง มีการบริหารจัดการเวลาในการใช้พื้นที่ และมีสัดส่วนผู้ดูแลอย่างเหมาะสม อีกทั้งต้องมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสาระความรู้ มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายตามความถนัด และความสนใจของเด็ก ซึ่งจัดเป็นฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน ดังนี้

- **บ้านต้นไม้** เน้นให้เด็กปีนป่าย มุดลอด ห้อยโหน พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่-มัดเล็ก
- **ลานดินทราย** เป็นพื้นที่เล่นอิสระ กระตุ้นประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว
- **ลานเล่นน้ำ** สระเล่นน้ำขนาดเล็ก กระตุ้นการรับสัมผัส ให้เด็กสนุกสนาน ผ่อนคลาย
- **ลานนิทาน** เป็นพื้นที่นั่งและทำกิจกรรมร่วมกัน พัฒนาทักษะทางภาษาแบบไม่ตั้งใจ
- **ลานจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ แบบ Active Learning** พื้นที่ทำกิจกรรมผ่านการลงมือปฏิบัติ

OKMD และภาคีเครือข่าย อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มูลนิธิสุทธิพงศ์ ศรีวิกรม์ มูลนิธิศุภนิมิตร และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ร่วมกันพัฒนาและขยายแนวคิดสนามเด็กเล่น OKMD Playground ไปมากกว่า 450 แห่งทั่วประเทศ

HOW TO 07

ส่องไอดอล สร้างพลังงานที่ดีต่อใจ

นอกจากการออกไปหาสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์แล้ว ไอดอลหรือบุคคลต้นแบบก็เป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน การใช้ชีวิต หรือแม้แต่ทัศนคติการมองโลก ที่สำคัญเราสามารถถอดบทเรียนจากสิ่งที่บุคคลต้นแบบได้ลองผิดลองถูก รวมไปถึงวิธีคิด วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้คือสารตั้งต้นของความคิดสร้างสรรค์ จุดประกายความคิด และกระตุ้นให้เราเกิดความอยากรู้ อยากลองสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ในแบบฉบับของตัวเอง

OKMD RECOMMENDED

- **รางวัลไทยสร้างสรรค์ รางวัลพระราชทานในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**

สิ่งที่ท้าทายยิ่งกว่าการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการ คือจะทำอย่างไรให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการเหล่านั้นสามารถตอบโจทย์ทางธุรกิจได้? การถอดบทเรียนจากผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เป็นหนึ่งวิธีที่ช่วยให้เราได้เรียนรู้ จากคนต้นแบบผู้มีประสบการณ์จริง การได้เห็นธุรกิจสร้างสรรค์ที่เกิดจากมันสมองของคนไทย เติบโตและประสบความสำเร็จ เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจที่จะช่วยกระตุ้นให้เราเกิดไอเดียใหม่ พร้อมกับมองเห็นความเป็นไปได้ทางธุรกิจ

"โครงการต้นแบบการคัดเลือกธุรกิจสร้างสรรค์ดีเด่น" หรือ "รางวัลไทยสร้างสรรค์" เป็นแรงบันดาลใจชั้นดีสำหรับผู้ที่อยากริเริ่มธุรกิจสร้างสรรค์ หรือสนใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพราะเราจะได้เห็นแนวคิดการทำธุรกิจ ตั้งแต่การคิดไอเดียจากปัญหาที่พบ การสร้างผลิตภัณฑ์ให้แตกต่างไปจากตลาด ด้วยการต่อยอดสินทรัพย์ทางปัญญาท้องถิ่น และการออกแบบโมเดลธุรกิจ ยกตัวอย่างเช่น

บริษัท ไวเบรโต จำกัด ได้ออกแบบแซกโซโฟนจากวัสดุโพลิเมอร์ โดยขึ้นรูปด้วยการฉีดผ่านแม่พิมพ์ (Mold Injection) ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมใหม่ อีกทั้งยังตอบโจทย์ทั้งเรื่องราคาที่ถูกกว่า น้ำหนักเบา และดูแลรักษาไม่ยาก โดยที่ยังคงคุณภาพเสียงเทียบเคียงกับแซกโซโฟนจากทองเหลือง

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรกต อินเตอร์เนชั่นนอล ได้สร้างสรรค์โคมไฟและสินค้าสำเร็จรูปร่วมสมัยที่ประดิษฐ์จากไม้ไผ่ โดยนำวิธีคิดของการสร้างสรรค์งานศิลปะชั้นสูงผนวกเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้านในการผูกมัดไม้ไผ่ นอกจากสร้างชิ้นงานที่สวยงามน่าประทับใจ ยังใส่ใจในเรื่องการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง โดยดึงเอาคนท้องถิ่นมาร่วมเป็นทีมงานในกระบวนการผลิตและให้ผลตอบแทนที่เหมาะสม

บริษัท ตาล จำกัด ได้ยกระดับแบรนด์ชาขาวให้ได้รับการยอมรับในตลาดโลก โดยนำเข้าชาคุณภาพสูงจากมณฑลฟูเจี้ยน สาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้ผู้เชี่ยวชาญและเครื่องจักรที่ดีที่สุดในการผลิตชา และจำหน่ายโดยเน้นตลาด Hi-end ที่มีอยู่ในยุโรปและเอเชีย เช่น ห้างสรรพสินค้าในลอนดอน ปารีส เบอร์ลิน โตเกียว

HOW TO 08

ต่อยอดความรู้ สร้างโอกาส ทางอาชีพ

นอกจากสื่อต่างๆ ที่มีให้ค้นหามากมายแล้ว วิธีที่จะได้ความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องบางเรื่องคือการศึกษาจากงานวิจัย และการค้นคว้าที่เคยมี รวมทั้งเวทีเสวนาต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่เราสนใจ ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้เราต่อยอดโอกาสใหม่ๆ ได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ขอแค่เรารู้ที่มา และเลือกมาใช้อย่างเหมาะสม เพราะการเรียนรู้ไม่ได้อยู่แค่ในห้องเรียน และด้วยองค์ความรู้ที่เหมาะสม ถูกที่ถูกเวลา ประชาชนจะสามารถพัฒนาตนเอง และยกระดับคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศได้

OKMD RECOMMENDED

TK Forum

เน้นการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดบทสนทนา โดยในปี 2023 จัดในหัวข้อ “Library Possible: The Creative Solutions for Better Library Service” มาหาคำตอบไปด้วยกันว่า “เป็นไปได้ไหม ที่ห้องสมุดจะเป็นมากกว่าพื้นที่อ่านหนังสือ และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเราได้” งานนี้มีวิทยากรตบเท้าเข้ามาให้ความรู้มากมายทั้งจากในไทยและต่างประเทศ

ส่องโอกาสสร้างอาชีพ

เป็นการนำเสนอความรู้เพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เตรียมพร้อมด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อเข้าสู่ตลาดงานได้อย่างภาคภูมิ ในโครงการจะมีความรู้สร้างแรงบันดาลใจ ที่สามารถนำไปต่อยอดอาชีพได้ ตัวอย่างหัวข้อเช่น ต่อยอด 5 ธุรกิจสร้างสรรค์สาขาอาหาร เชื่อมต่อไอเดียยุคดิจิทัล โดยในแต่ละหัวข้อ หากนำมาต่อยอดอย่างจริงจังก็จะสามารถพาไปเจอโอกาสดีๆ ได้มากมาย

Knowledge Festival

จัดขึ้นเพื่อกระตุกต่อมคิดและสร้างแรงบันดาลใจให้ชาวไทย ผ่านเวทีรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ และกิจกรรมมากมาย โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจ เช่น “ไท(ย)ม์ แมชชีน เมื่อเทรนด์โลก (ย้อนสู่) ภูมิปัญญาไทย” เป็นการระดมความคิดให้กับนักธุรกิจรุ่นใหม่ สามารถนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการสร้างอาชีพ พัฒนาธุรกิจ อันนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถของประเทศในอนาคต “มันส์สมอง | พื้นที่แห่งความรู้ในศตวรรษที่ 21” ซึ่งนำเสนอนวัตกรรมการเล่นกับความรู้

Modern Thai Silk

เน้นพัฒนาและส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผ้าไหมไทย โดยใช้องค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ผสานกับเทรนด์การออกแบบระดับโลก เพื่อผลักดันให้ไหมไทยเป็นนวัตกรรมระดับนานาชาติ มีการทำสื่อต่างๆ ที่นำไปใช้ได้มากมาย ทั้ง Look Book เอกสารแนวทางการออกแบบสำหรับผู้ประกอบการ และสำหรับบุคคลทั่วไป

Knowledge Box

คลิปวิดีโอเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับอาชีพ เจาะลึกในทักษะของอาชีพต่างๆ เช่น บาริสตา ฟู้ดสไตลิสต์ คุ้กกิ้งสตูดิโอ โรงแรมแมว ขายภาพออนไลน์ ช่างภาพโดรน การทำความเข้าใจการทำงานของ AI ซึ่งเป็นทักษะอาชีพที่กำลังมาแรงในยุคนี้ แบ่งเป็นตอนๆ เพื่อให้ง่ายสำหรับการศึกษาด้วยตนเอง

HOW TO

09

ลงมือทำ ลงมือทำ ลงมือทำ!

"เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ" หรือ "การเรียนรู้จากประสบการณ์" เป็นหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะเราได้มีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของประสบการณ์นั้น ยิ่งเมื่อเราได้ลงมือทำด้วยตัวเอง สิ่งที่ได้เรียนรู้จะแปรเปลี่ยนเป็นบทเรียนที่เราจำได้ขึ้นใจ

เช่นเดียวกับความผิดพลาด เราสามารถนำบทเรียนเหล่านี้ไปปรับใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำอีกได้ การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ และปล่อยให้ตัวเองได้ลองผิดลองถูก ลองพลาดบ้าง จึงเป็นหนทางที่เราจะไปสู่ความสำเร็จได้

ลองก้าวออกจากพื้นที่ที่คุ้นเคย และอย่ากลัวที่จะลงมือทำอะไรเป็นครั้งแรก

ขั้นตอนง่ายๆ ถ้าอยากปรับเปลี่ยนตัวเองให้กล้าที่จะลงมือทำ[13]

- **เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ:** ลองทำในสิ่งที่คุณไม่เคยทำมาก่อน เช่น งานอดิเรก การไปในสถานที่ใหม่ๆ การฝึกทักษะที่เปิดโอกาสให้เราได้ลงมือทำด้วยตัวเอง
- **เข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ:** มองหาโอกาสที่จะได้ทำกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่ให้เราได้เรียนรู้จากการลงมือทำ
- **ฝึกฝนและปฏิบัติ:** การฝึกฝน และลงมือทำบ่อยๆ จะทำให้เราเกิดทักษะ และความชำนาญ
- **สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น:** การได้พบปะและมีส่วนร่วมกับผู้คนหรือชุมชน จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้จากการแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน และช่วยกระตุ้นความทรงจำของเรา เชื่อมโยงกับบุคคลที่เราได้ปฏิสัมพันธ์ร่วมด้วย
- **ทบทวนประสบการณ์:** แบ่งเวลามาทบทวนว่าเราได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมบ้างจากการลงมือทำ เมื่อได้มองเห็นบทเรียน และประโยชน์จากประสบการณ์เหล่านี้ จะยิ่งช่วยให้เรากล้าที่จะลงมือทำ และไม่กลัวที่จะผิดพลาดอีกต่อไป

HOW TO 10

หูตากว้างไกล เป็นนักเรียนได้ตลอดชีวิต

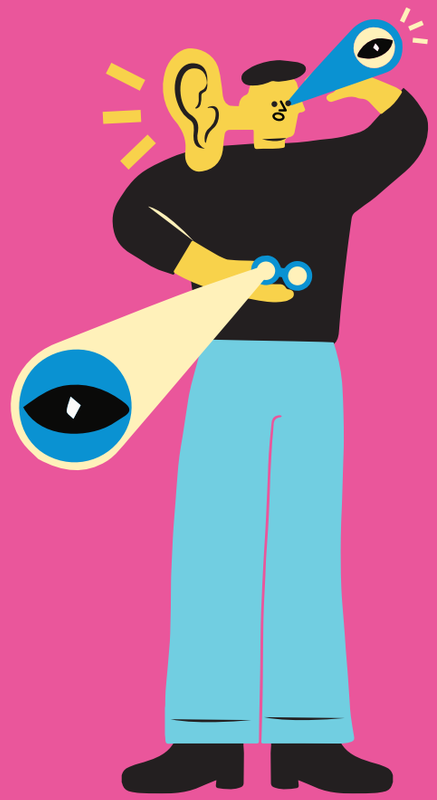

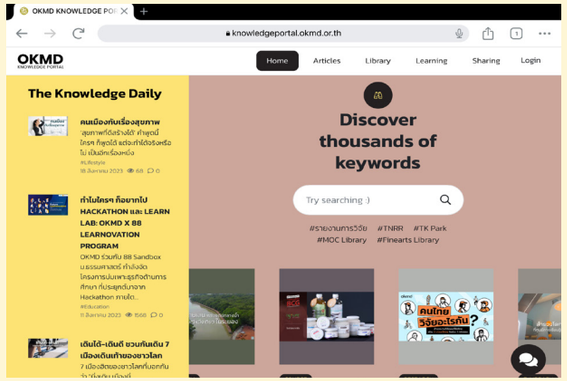

ทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในวันนี้กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเพราะคนส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติและแอปพลิเคชัน AI ได้ในวงกว้างและแทบจะเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเราไปโดยปริยาย ดังนั้นแค่มีความรู้จากตำราจึงไม่เพียงพออีกต่อไป[14]

ขณะเดียวกันเทคโนโลยีเหล่านี้ยังช่วยให้เราเข้าถึงองค์ความรู้ที่หลากหลายได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสาร เวิร์กช็อป หรือแพลตฟอร์มเรียนออนไลน์ระดับโลกอย่าง MasterClass ที่เปิดโอกาสให้เราได้เรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาอาชีพโดยตรง เช่น ผู้กำกับ นักเขียนบทภาพยนตร์ นักแสดง ช่างฝีมือ ช่างแต่งหน้า เชฟ นักฟิสิกส์ เป็นต้น

หนทางที่จะรับมือกับอนาคตที่ผันเปลี่ยนตลอดเวลาได้ก็คือ สนุกกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการอัพเดตข่าวสาร ความรู้ใหม่ๆ คอยพัฒนาทักษะที่มีอยู่ให้แหลมคม และเติมเต็มสิ่งที่ยังไม่มีโดยลืมที่จะหาเวลาพักและเติมพลังชีวิตของตัวเองอยู่เสมอ

OKMD RECOMMENDED

Knowledge Portal

การเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิตคงไม่สามารถฝึกฝนได้ในวันเดียว OKMD จึงลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น ผ่านระบบการเรียนรู้สาธารณะที่ให้บริการองค์ความรู้ 3 รูปแบบ

- e-Library: แหล่งจัดเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในรูปแบบ E-book
- Knowledge Center: แหล่งรวมสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบสั้น ในรูปแบบพอดแคสต์ คลิปวิดีโอ และแอนิเมชัน
- AI Searching System: ระบบการค้นหาที่ใช้ AI ช่วยรวบรวมและคัดกรองเว็บไซต์ที่เป็นประโยชน์ และยังมีบริการแชตบอตช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูลอีกด้วย

The KOMMON

ใครมองหาแหล่งรวมเนื้อหาและชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แนะนำให้เข้ามาชมเว็บไซต์ The Kommon สื่อออนไลน์ของ TK Park ที่อัดแน่นด้วยเนื้อหาสาระตั้งแต่พื้นที่การเรียนรู้ ห้องสมุด นวัตกรรมการเรียนรู้ ไปจนถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและเทรนด์การเรียนรู้ที่น่าจับตามอง นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่อิสระให้คนเข้ามาแชร์ความคิดเห็นร่วมกัน

References

บรรณานุกรม

[1]United Nations. UN Secretary-General issues call to action and vision for way forward at UN Summit. https://www.un.org/africarenewal/magazine/september-2022/over-130-countries-agree-reboot-their-education-systems

[2] Eddy, S. L., Brownell, S. E., Thummaphan, P., Lan, M. C., & Wenderoth, M. P. (2015). Active learning narrows achievement gaps for underrepresented students in undergraduate science, technology, engineering, and math. PLoS ONE, 10(3), e0120674. https://doi.org/ 10.1371/journal.pone.0120674

[3]Gruber, M.J., Gelman, B.D., & Ranganath, C. (2014). States of curiosity modulate hippocampus-dependent learning via the dopaminergic circuit. Neuron, 84(2), 486-496. doi: 10.1016/j.neuron.2014.08.060. Retrieved from https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25284006/

[4]Emily Boudreau. A Curious Mind: How educators and parents can encourage and guide children's natural curiosity — in the classroom and at home. Retrieved from https://www.gse.harvard.edu/news/uk/20/11/curious-mind

[5]Scholastic. (n.d.). Kids who read. Retrieved from http://teacher.scholastic.com/products/paperbacks/kids.who.read.htm

[6]Öztürk, İ., & Gökçe, D. (2015). The effects of genre-based instruction on ESP learners' reading comprehension. English Language Teaching, 8(1), 170-183. https://doi.org/ 10.5539/elt.v8n1p170

[7]Kidd, D. C., & Castano, E. (2013, October 4). Novel finding: Reading literary fiction improves empathy. Scientific American. Retrieved from https://www.scientificamerican.com/article/novel-finding-reading-literary-fiction-improves-empathy/

[8]Alexander, K., & Bray, M. (2017). The impact of school libraries on learning. Centre for Longitudinal Studies, University College London. Retrieved from https://cls.ucl.ac.uk/wp-content/uploads/2017/02/School_Librarian.pdf

[9]Lieberman, G. A., & Hoody, L. L. (1998). Closing the achievement gap: Using the environment as an integrating context for learning. State Education and Environment Roundtable. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED438259.pdf

[10]Kolb, D. A., & Boyatzis, R. E. (1999). Experiential learning theory: Previous research and new directions. In R. J. Sternberg & L. F. Zhang (Eds.), Perspectives on cognitive, learning, and thinking styles (pp. 227-247). Routledge.

[11]Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2016). The museum experience revisited. Routledge.

[12]MuseumNext. (n.d.). Why We Need Museums Now More Than Ever. Retrieved from https://www.museumnext.com/article/why-we-need-museums-now-more-than-ever

[13]Kolb, D. A. (1984). Experiential learning:Experience as the source of learning and development. Prentice Hall.

[14]McKinsey & Company. (2020). The skills revolution and the future of learning and earning. Retrieved from https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/the-skills-revolution-and-the-future-of-learning-and-earning

9

EXERCISES FOR ACTIVE LEARNER

9 แบบฝึกหัด
กระตุ้นทักษะการเป็น ผู้ "ต้องสงสัย"

ไม่ใช่คนช่างสงสัยและอยากรู้ ไม่ใช่มนุษย์จอมคันปากอยากถาม แต่ก็ไม่ได้แปลว่าคุณจะหมดโอกาสเปลี่ยนตัวเองเป็นนักอยากรู้เชิงรุกเสียหน่อย หรือต่อให้คุณเป็นได้แล้ว แต่ทักษะการขี้สงสัยก็ไม่ควรถูกปล่อยทิ้งร้าง มีเวลาว่างก็ควรจะลับคมฝึกฝนให้พร้อมใช้อยู่เสมอ

9 แบบฝึกหัดกระตุ้นทักษะการเป็นผู้ "ต้องสงสัย" ที่คุณจะได้ลองเล่นต่อไปนี้ เราออกแบบขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือง่ายๆ ที่จะช่วยปลุกความอยากรู้อยากเห็นให้กับคนทุกเพศทุกวัย ผ่านการคิด จดบันทึก ขีดเขียน วาดรูป เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ขอเพียงคุณมีกระดาษ ปากกา และความขี้สงสัยเป็นเชื้อเพลิง ใช้เวลาสั้นๆ ก็จุดไฟติดแล้ว!

แบบฝึกหัด 01: → **เรื่องนี้ "ต้องสงสัย"?**
แบบฝึกหัด 02: → **เขียน-คิด ติดสปีด**
แบบฝึกหัด 03: → **ถามไป ถามกลับ ไม่โกง**
แบบฝึกหัด 04: → **ถ้าหากฉัน...**
แบบฝึกหัด 05: → **อารมณ์ไหน**
แบบฝึกหัด 06: → **ผังคลี่คลายปัญหา**
แบบฝึกหัด 07: → **รับบทดาราท่านหนึ่ง**
แบบฝึกหัด 08: → **ออกไปหาเรื่องรอบบ้าน**
แบบฝึกหัด 09: → **ตามล่าวัตถุ "ต้องสงสัย"**

*เลือกเล่นได้โดยไม่ต้องเรียงลำดับ

แต่ถ้ายังไม่รู้จะเริ่มเล่นอย่างไร ในช่วงท้ายของแต่ละแบบฝึกหัด เรามีแขกรับเชิญจำนวน 8 ชีวิต ผู้เป็นตัวอย่างของ Active Learner หรือนักอยากรู้เชิงรุก เราไปขอให้พวกเขาที่กำลังขะมักเขม้นกับการขับเคลื่อนความอยากรู้อยากเห็นของตัวเองให้กระเพื่อมอยู่ในหลากหลายวงการ ทั้งตัวเล็กและใหญ่ ช่วยสละเวลามาเปิดซิงแบบฝึกหัด พร้อมนั่งพูดคุยตอบคำถามกันแบบสั้นๆ

อ่านบทสัมภาษณ์จบแล้ว ถ้าหากเผลอยิ้มขึ้นมา เกิดความรู้สึกอยากออกไปสงสัย ไม่อยากนั่งอยู่เฉย ๆ นั่นเป็นสัญญาณว่าคุณพร้อมลงมือทำแบบฝึกหัดด้วยตัวเองแล้วล่ะ

EXERCISE 01 EXERCISE EXERCISE

อุ่นเครื่องด้วยการฝึกการตั้งคำถาม
เพื่อกระตุ้นความอยากรู้
อยากเห็นในตัวเรา

เรื่องนี้ "ต้องสงสัย"?

How to play

ตั้งคำถามกับสิ่งที่เราพบเจอในชีวิตประจำวัน
แต่ไม่เคยสังเกตหรือไม่รู้ที่มาที่ไป เช่น
ฉันสงสัยว่า ยางลบทำมาจากอะไร มีที่มาอย่างไรบ้าง?
ฉันสงสัยว่า ทำไมรถเมล์ถึงไม่มีทางขึ้นสำหรับผู้ใช้วีลแชร์?
เมื่อสงสัยแล้ว ลองพยายามหาคำตอบด้วยวิธีไหนก็ได้
(เสิร์ชกูเกิลก็ไม่ว่ากัน)

Name	For the Beginner ลองเริ่มต้นจากการตั้งคำถามแบบ Informative Questions ได้แก่ ใคร (Who) / อะไร (What) / ที่ไหน (Where) / เมื่อไหร่ (When) / อย่างไร (How) / ทำไม (Why)
ฉันสงสัยว่า	คำตอบ
คำตอบ	ฉันสงสัยว่า
ฉันสงสัยว่า	คำตอบ
คำตอบ	ฉันสงสัยว่า

อย่ากลัวที่จะผิด
ให้ความสงสัยพาเรา
ไปหาคำตอบเลย

Level Up!

อัพเลเวลไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เราอยากรู้จริงๆ
โดยเลือกใช้คำถามที่เฉพาะเจาะจงกับเหตุการณ์
ที่กำลังเผชิญ เช่น

a ปัญหาที่เรากำลังเจออยู่ในตอนนี้คืออะไร เกิดจากอะไร
เราสามารถหาคำตอบหรือขอคำแนะนำจากใครได้บ้าง

b สำรวจอารมณ์ของตัวเองก่อนหมดวัน

Skills

- ฝึกการตั้งคำถาม
- การสังเกตผู้คนและสิ่งรอบตัว
- เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา

สุนทร ใจมาบุตร
โค้ชไตรกีฬา

ผู้ใช้วีลแชร์ที่ทำงานเป็น Endurance Sport Coach มากกว่า 9 ปี สุนทรมีชื่อเล่นว่า กระสุน ที่บ่งบอกถึงความแข็งแกร่งแน่วแน่ไม่แพ้ตัวตนของเขา เพราะนอกจากเป็นผู้สอน เขายังเป็นนักไตรกีฬาที่ลงแข่งประจำและมีรูทีนซ้อมถึง 10 กว่าชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถ้านับว่ากีฬาเป็น "ชีวิต" กระสุนในวัย 36 ปีก็สาดเทเวลาว่างที่พอมีเหลือให้กับการเดินทาง เที่ยวทะเล และขึ้นเขาเป็น "จิตใจ"

EXERCISE 01 EXERCISE EXERCISE

อุ่นเครื่องด้วยการฝึกการตั้งคำถาม
เพื่อกระตุ้นความอยากรู้
อยากเห็นในตัวเรา

เรื่องนี้ "ต้องสงสัย"?

How to play

ตั้งคำถามกับสิ่งที่เราพบเจอในชีวิตประจำวัน
แต่ไม่เคยสังเกตหรือไม่รู้ที่มาที่ไป เช่น
ฉันสงสัยว่า ยางลบทำมาจากอะไร มีที่มาอย่างไรบ้าง?
ฉันสงสัยว่า ทำไมรถเมล์ถึงไม่มีทางขึ้นสำหรับผู้ใช้วีลแชร์?
เมื่อสงสัยแล้ว ลองพยายามหาคำตอบด้วยวิธีไหนก็ได้
(เสิร์ชกูเกิลก็ไม่ว่ากัน)

Name สุนทร ใจมาบุตร	For the Beginner ลองเริ่มต้นจากการตั้งคำถามแบบ Informative Questions ได้แก่ ใคร (Who) / อะไร (What) / ที่ไหน (Where) / เมื่อไหร่ (When) / อย่างไร (How) / ทำไม (Why)
ฉันสงสัยว่า การที่เราพานักกีฬาไปไกลๆ ผลักดันเขาสุดกำลัง เป็นความปรารถนาดีต่อคน 1 คน หรือเป็นความต้องการของคน 1 คน (เราเอง)	คำตอบ เคยถามแล้ว เขาบอกว่าอยากช่วย แต่บางทีแยกไม่ออกว่าจะซับพอร์ต หรือจะสงสาร พูดตรงๆ เรื่องความช่วยเหลือ ถ้าเราไม่ต้องการ เราจะไม่พูดนะ อยากให้มองทุกคนปกติ ถ้าไม่เอ่ยปาก ก็ทำตัวปกติกับเราได้เลย ถ้าเราไม่ได้จริงๆ เราจะพูดครับ
คำตอบ เราพบว่ายังอยากเล่นกีฬาอยู่ตลอด แต่กดดันตัวเอง ไม่อยากไปอยู่ในจุดที่อาจสัมเหลวอีก พิการมา 10 ปี โค้ช 9 ปี แต่เรา FEEL FREE ทุกครั้ง ที่ได้ออกกำลัง ตอนนี้ก็อยากกลับไปเป็นนักกีฬาอีกครั้ง พยายามเตรียมตัวทุกด้านให้มีโอกาสลงแข่งโอลิมปิก อย่างที่ตั้งใจ	ฉันสงสัยว่า ทำไมคนเห็นคนพิการ แล้วต้องสงสาร
ฉันสงสัยว่า อะไรทำให้คนอยากใช้ชีวิต	คำตอบ ตอนนี้เราอยู่เพื่อทำประโยชน์นะ ทำการกุศลหาเงินทุนจัดหาอุปกรณ์ให้ผู้พิการหน้าใหม่ เป็นอีกโอกาสที่อาจทำให้เขากลับมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง (นักถึงคนที่เป็นแล้วนอนนิ่งๆ ทำอะไรไม่ได้ เหมือนเราตอนนั้น)
คำตอบ ของไทยเขาเอาห้องน้ำผู้ใช้วีลแชร์กับผู้สูงอายุมารวมกัน สถานที่ราชการบางที่ทางลาดอย่างกะแข่ง EXTREME SPORT ลานจอดรถนี่ ปัญหาโลกแตกมาก ต้องมีคนช่วยเข็น ไปห้างคนเดียวไม่ได้เลย ฟุตบาทนี่ไม่ต้องพูดถึง	ฉันสงสัยว่า มีสิ่งที่ใช้ได้จริงสำหรับคนพิการ ในประเทศนี้มั้ย

อย่ากลัวที่จะผิด
ให้ความสงสัยพาเรา
ไปหาคำตอบเลย

Level Up!

อัพเลเวลไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เราอยากรู้จริงๆ
โดยเลือกใช้คำถามที่เฉพาะเจาะจงกับเหตุการณ์
ที่กำลังเผชิญ เช่น

a ปัญหาที่เรากำลังเจออยู่ในตอนนี้คืออะไร เกิดจากอะไร
เราสามารถหาคำตอบหรือขอคำแนะนำจากใครได้บ้าง

b สำรวจอารมณ์ของตัวเองก่อนหมดวัน

Skills

- ฝึกการตั้งคำถาม
- การสังเกตผู้คนและสิ่งรอบตัว
- เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา

1. ความรู้ล่าสุดที่ได้เรียนรู้คือเรื่องอะไร?

เพิ่งรู้ว่าผู้หญิงซีเรียสเรื่องการกินมาก มีน้องเล่าให้ฟังว่าเขาทะเลาะกับแฟนเพราะแฟนจะกินหอยทอด แต่เขาซื้อผัดไทยไปให้ แล้วแฟนโมโหมาก ถึงเรามองว่าเรื่องเล็ก แต่ผู้หญิงเขามองว่าเป็นเรื่องใหญ่นะ

2. มีอะไรที่อยากเรียนรู้ อยากทำเป็นอีกบ้างในช่วงนี้?

อยากเรียนรู้และใช้ชีวิตในต่างประเทศ เพราะอยู่ไทยต้องพยายามมากเกินไป มันยากนะสำหรับคนพิการที่มีความป่วยรุนแรงในระดับสูง เราต้องมีสถานที่ที่เอื้ออำนวยในการใช้ชีวิต ผมอยากมีอิสระ อยากได้ชีวิตกลับมาดีที่ผมได้ผ่านการรับรอง Certified Coach ใน 3 ประเทศ อนาคตอาจได้มีโอกาสเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในต่างประเทศในฐานะโค้ชคนหนึ่ง อีกเป้าหมายคือการกลับเข้าสู่วงการกีฬาในฐานะนักกีฬา ผมอยากผ่านการคัดตัวเพื่อลงแข่งโอลิมปิกให้ได้

3. ถ้าเลือกได้ อยากให้แถวบ้านมีพื้นที่การเรียนรู้แบบไหนอีก?

อยากให้มีศูนย์การเรียนรู้แก้เบื่อ เหมือนเป็นชุมนุมหลายๆ ชุมนุมในนั้น เพราะบางคนไม่รู้ว่าตัวเองชอบหรือไม่ชอบอะไร จะได้ลองทำหลายๆ อย่างแบบที่ได้ลองเรียนรู้กับมันจริงๆ

Photo Credit: กฤษฎา กางบุญเรือง

นักรบ มูลมานัส
นักสร้างภาพประกอบ

นักรบแห่งวงการสร้างสรรค์ร่วมสมัยแห่งยุคนี้ ที่เป็นทั้งนักสร้างภาพประกอบ นักเขียน และศิลปิน นักรบสนใจสิ่งเก่าๆ วัฒนธรรมและประเพณีนิยม ใส่ใจในการตั้งคำถามและตีความความเป็นไทย ประวัติศาสตร์และเรื่องเล่า งานของนักรบโดดเด่นในการสร้างจุดเชื่อมระหว่างโลกอดีตกับปัจจุบันผ่าน Visual จัดจ้านในการถ่ายทอดมุมมองโดยรอบของแต่ละเรื่องราว แล้วตัดแปะประกอบกันออกมาเป็นงานคอลลาจที่แสนละเอียดลออ รวมไปถึงในงานเขียนเช่นกัน ที่นักรบเลือกจะนำเสนอในมุมที่อาจถูกมองข้ามหรือต่างออกไป

1. ทำไมความสงสัยหรือการตั้งคำถาม ถึงเป็นวัตถุดิบในการทำงานของคุณ

ส่วนประกอบสำคัญในการทำงานของเราก็คือความสงสัยใคร่รู้นี่แหละ เราว่ามันเป็นคำถามที่มองจากมุมที่ต่างกันของความคิดสร้างสรรค์ ความสงสัยมันเป็นบ่อเกิดที่ดีมากในการทำในเรื่องที่คนทำคุ้นเคยหรือคนทั่วไปพูดถึงกันเยอะมากแล้ว การตั้งคำถามจะช่วยให้เรามองในมุมที่ไม่เคยเห็น มันทำให้เราได้สำรวจทั้งข้างนอก ข้างใน และรอบๆ เรื่องนั้น แล้วเราค่อยเลือกหยิบเรื่องที่เราอยากเล่าออกมา

2. ในฐานะนักสร้างภาพประกอบที่อินเรื่องวัฒนธรรมและศิลปะ คุณอยากตัดแปะพื้นที่การเรียนรู้ให้เป็นแบบไหน

พื้นที่ที่ผู้คนทุกเพศทุกวัยรู้สึกสบายและปลอดโปร่งที่จะเรียนรู้ เราชอบไอเดียของห้องสมุดมนุษย์ แต่ก่อนเราอาจจะคิดว่าองค์ความรู้มันมีอยู่ในหนังสือ แต่พอเราได้มีโอกาสคุยกับผู้คน สิ่งที่เขาพูด สิ่งที่เขาทำมันน่าสนใจมากเลย ซึ่งเราบอกเขาให้ลองเขียนหนังสือสิ เขาก็บอกว่าวิธีการสื่อสารของเขามันไม่ใช่วิธีการเขียน เราเลยเชื่อในเรื่องของผู้คน เราเชื่อว่าถ้ามี Community ที่รวมคนทำงานสร้างสรรค์ในแต่ละพื้นที่ เวลา หรือ แขนงที่ไม่เหมือนกันได้มาพบปะพูดคุยกัน แล้วขยายสิ่งเหล่านี้ออกไปให้ทั้งคนที่เขาสนใจอยู่แล้วหรือไม่เคยสนใจได้เห็นผลงานหรือสิ่งที่อยากสื่อสาร อย่างน้อยมันได้เปิดโลกให้คนอื่นๆ เห็นการขับเคลื่อน เราว่าชาติเรามีความคิดสร้างสรรค์มากมายที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ แต่ยังขาดความสามารถในการมองเห็น (Visibility) ถ้าเราทำให้เกิดสิ่งนี้ จะช่วยทำให้ความคิดสร้างสรรค์ยั่งยืนได้อีกทาง

3. ถ้าให้ตั้งคำถามอะไรก็ได้หนึ่งคำถาม จะถามว่าอะไรและถามใคร

เราขอถามว่า “ทำไมคำว่าสงสัยในสังคมเรา ดูมีบริบทด้านลบเยอะ” ขอถามคนที่ตำหนิติเตียนหรือถามผู้คนที่สงสัยว่าทำไมถึงสงสัย เพราะเราว่าความสงสัยใคร่รู้มันเป็นบวกมากๆ เลย มันตามมาซึ่งการตั้งคำถามและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น แต่ในสังคมไทย ดูเป็นด้านลบเยอะ เช่น ทำไมเราต้องสงสัยกับสิ่งเหล่านี้ที่มันถูกสร้างมาอย่างดีแล้ว ซึ่งถ้าเราลองคิดเรื่องนี้มากขึ้น เปลี่ยนความกระหายใคร่รู้ไปในทางสร้างสรรค์ มันก็อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นเล็กๆ ที่จะนำสังคมเราไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เปิดกว้างทางความคิดมากขึ้นได้

EXERCISE 01

อุ่นเครื่องด้วยการฝึกการตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นในตัวเรา

เรื่องนี้ “ต้องสงสัย”?

How to play

ตั้งคำถามกับสิ่งที่เราพบเจอในชีวิตประจำวัน
แต่ไม่เคยสังเกตหรือไม่รู้ที่มาที่ไป เช่น
ฉันสงสัยว่า ยางลบทำมาจากอะไร มีที่มาอย่างไรบ้าง?
ฉันสงสัยว่า ทำไมรถเมล์ถึงไม่มีทางขึ้นสำหรับผู้ใช้วีลแชร์?
เมื่อสงสัยแล้ว ลองพยายามหาคำตอบด้วยวิธีไหนก็ได้
(เสิร์ชกูเกิลก็ไม่ว่ากัน)

Name → นักรบ มูลมานัส

For the Beginner → ลองเริ่มต้นจากการตั้งคำถามแบบ Informative Questions ได้แก่ ใคร (Who) / อะไร (What) / ที่ไหน (Where) / เมื่อไหร่ (When) / อย่างไร (How) / ทำไม (Why)

ฉันสงสัยว่า ตัวเราเป็นอย่างไร ในอนาคตกันใกล้ หรือไกล

คำตอบ อาจจะต้องเริ่มจากระบบการศึกษา จะเป็นไปได้ไหม แทนที่เราจะมุ่งเน้นทักษะ เพื่อสายงานไม่กี่ด้าน อาจจะเป็นการเน้นรู้จักหา art appreciation จะดีไหม?

คำตอบ ภาวะโลกร้อน ต้องเป็นหนึ่งในประเด็นที่ทุกภาคส่วนและเราทุกคนใส่ใจ → แล้วในส่วนของเรา จะช่วยประเด็นนี้ได้ยังไง → คิดต่อ

ฉันสงสัยว่า ทำอย่างไร ถึงจะทำให้พัฒนาให้คนค่าแก่เห็นความสำคัญกับสิ่งปะและงานสร้างสรรค์มากขึ้น

ฉันสงสัยว่า ผู้คนในแวดวงงานของฉันสามารถทำอะไรได้บ้างกับปัญหาสิ่งแวดล้อมนี้

คำตอบ อาจจะต้องเกิดจากการจับกลุ่มคุยกัน แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ งานนี้น่าจะต้องเป็นงานกลุ่ม นอกจากสิ่งปะจะช่วยทางในการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ แล้วจะมีความเป็นไปได้ด้านอื่นไหม

คำตอบ ตัวเราเป็นนักศึกษา ปรรพาภาษ ไม่ค่อยเชี่ยวชาญกับการตั้งคำถาม หากยังไม่ดีขึ้นมากนัก หรือว่าต้องหาคนช่วยกันให้เกิดขึ้นได้อย่างไร → คิดต่อ

ฉันสงสัยว่า ทำไมในสังคมของเราผู้คนถึงไม่ค่อยสงสัย

อย่างตัวที่จะเติมให้ความสงสัยพาเราไปหาคำตอบเลย

Level Up!

อัพเลเวลไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เราอยากรู้จริงๆ โดยเลือกใช้คำถามที่เฉพาะเจาะจงกับเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญ เช่น

- a ปัญหาที่เรากำลังเจออยู่ในตอนนี้คืออะไร เกิดจากอะไร เราสามารถหาคำตอบหรือขอคำแนะนำจากใครได้บ้าง
- b สำรวจอารมณ์ของตัวเองก่อนหมดวัน

รู้อะไร

- ฝึกการตั้งคำถาม
- การสังเกตผู้คนและสิ่งรอบตัว
- เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา

EXERCISE 02

เขียน-คิด ติดสปีด

ฝึกคิดแบบโฟกัสประเด็น
และเสนอความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

How to play ตอบคำถาม 5 ข้อต่อไปนี้
โดยใช้เวลาตอบแต่ละข้อไม่เกิน 2 นาที

Name →

✱ แนะนำให้เขียน
ไอเดียแรกที่ผุดขึ้นมาในหัว

Skills
- ฝึกการคิดวิเคราะห์และหาคำตอบภายใต้เวลาจำกัด
- พัฒนาทักษะการเขียน
- นำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ได้จริง

1. สิ่งที่ทำให้คุณหัวเราะออกมาได้ใน 30 วินาที คืออะไร และเพราะอะไร

2. เลือกภาพยนตร์ ซีรีส์ หนังสือ หรือเกม ที่เปลี่ยนมุมมองความคิดของคุณมา 1 เรื่อง พร้อมเหตุผลสั้นๆ

3. เหตุการณ์ล่าสุดที่ทำให้คุณต้องตัดสินใจเรื่องยากๆ คืออะไร ผลลัพธ์เป็นยังไง

4. อะไรคือกิจกรรมที่อยากลองทำสักครั้งในชีวิต คิดว่าความท้าทายและประโยชน์ที่จะได้รับคืออะไร

5. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและการเรียนรู้ของคุณคืออะไร (บุคคล เหตุการณ์ สิ่งของ หรืออะไรก็ได้) พร้อมเหตุผลสั้นๆ

EXERCISE 02

เขียน-คิด ติดสปีด

ฝึกคิดแบบโฟกัสประเด็น
และเสนอความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

How to play ตอบคำถาม 5 ข้อต่อไปนี้
โดยใช้เวลาตอบแต่ละข้อไม่เกิน 2 นาที

Name → ใยไหม.

✱ แนะนำให้เขียน
ไอเดียแรกที่ผุดขึ้นมาในหัว

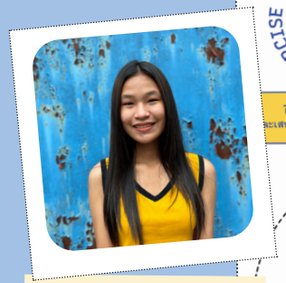

ศิริรัตน์ ไตรพิทักษ์
พนักงานรับจ้าง
(พาร์ตไทม์)

ใยไหม ในวัย 17 ปี คือนักเรียน กศน. หรือการศึกษานอกระบบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ใช้เวลาเรียนแค่ในวันอาทิตย์ แต่ใช้เวลาว่างของวันธรรมดาไปกับการทำงานพาร์ตไทม์ทั้งหมด จากสถิติ ใยไหมเป็นเด็กเสิร์ฟมาแล้ว 5 ร้าน รับจ้างในงานอีเวนต์ 1 งาน ล่าสุดยังรับผูกโบของชำร่วยด้วยอีกหนึ่ง เมื่อถามว่าทำไมขยันจัง เธอตอบเสียงใสว่าอยากหาเงินเรียนด้วยตัวเอง เพื่อแบ่งเบาภาระที่บ้าน

Skills
- ฝึกการคิดวิเคราะห์และหาคำตอบภายใต้เวลาจำกัด
- พัฒนาทักษะการเขียน
- นำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ได้จริง

1. สิ่งที่ทำให้คุณหัวเราะออกมาได้ใน 30 วินาที คืออะไร และเพราะอะไร

ทำท่าตลก.

2. เลือกภาพยนตร์ ซีรีส์ หนังสือ หรือเกม ที่เปลี่ยนมุมมองความคิดของคุณมา 1 เรื่อง พร้อมเหตุผลสั้นๆ

เกม หม้อไฟแห่งความสุข
เหตุผล เล่นแล้วมีความสุขใจ ปล่อยวาง
อยากเปิดร้านตามในเกม

3. เหตุการณ์ล่าสุดที่ทำให้คุณต้องตัดสินใจเรื่องยากๆ คืออะไร ผลลัพธ์เป็นยังไง

เรื่องงาน
ผลลัพธ์
ต้องทำงานเป็นไปอย่างที่ต้องการ แต่ในบางเรื่อง
ก็ไม่ได้เป็นอย่างที่ต้องการ.

4. อะไรคือกิจกรรมที่อยากลองทำสักครั้งในชีวิต คิดว่าความท้าทายและประโยชน์ที่จะได้รับคืออะไร

ผจญภัย รู้สึกว่ามีความท้าทาย
ได้ประโยชน์หลายอย่าง
ได้รู้จักการเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่างๆ

5. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและการเรียนรู้ของคุณคืออะไร (บุคคล เหตุการณ์ สิ่งของ หรืออะไรก็ได้) พร้อมเหตุผลสั้นๆ

บุคคล (คุณพ่อ) = จะอยู่เบื้องหลังในการคิดแต่การใช้งานรู้ทั้งสองฝ่าย คุณพ่อจะคอยแนะนำและให้ข้อคิดต่างๆ

1. ความรู้ล่าสุดที่ได้เรียนรู้คือเรื่องอะไร?

ไปทำงานแล้วได้อยู่ฝ่ายสวัสดิการ เลยได้รู้ว่าการสั่งอาหารต้องคำนวณปริมาณให้พอดี กินง่ายสะดวก และต้องคำนวณเวลาให้ส่งอาหารให้ดี อีกอย่างเวลาทำงานกับคนเยอะๆ เราต้องกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้นค่ะ เพราะต้องทำงานเป็นทีม

2. มีอะไรที่อยากเรียนรู้ อยากทำเป็นอีกบ้างในช่วงนี้?

อยากเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้เก่งขึ้น แบบที่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้รู้เรื่องค่ะ

3. ถ้าเลือกได้ อยากให้แถวบ้านมีพื้นที่การเรียนรู้แบบไหนอีก?

อยากให้มีแหล่งศึกษาเรื่องใหม่ๆ มีคอร์สเรียนขนาดสั้นที่สามารถเลือกเรียนได้ตามแบบที่เราอยากเรียน อยากให้มีคอร์สสอนทำอาหาร ทำขนม คอมพิวเตอร์ และก็ศิลปะค่ะ

EXERCISE 03 EXERCISE EXERCISE

ถามไป ถามกลับ ไม่โกง

How to play จับคู่สัมภาษณ์กัน โดยตั้งคำถามจาก Fun Fact เรื่องใกล้ตัว หรือประเด็นร่วมสมัยที่เป็นที่ถกเถียงกัน เน้นรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ฝึกฟังแบบไม่ตัดสิน จับคู่แชร์ความเห็นในประเด็นเดียวกัน	อาจเพิ่มความสนุกด้วยการยกระดับเป็น Quick-Fire Interview โดยผู้เล่นจะต้องแข่งกันตอบคำถามโดยใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที ถามแล้วต้องตอบเลย		
ชื่อผู้ทำแบบฝึกหัด	ชื่อคู่สัมภาษณ์	ความสัมพันธ์	วันที่สัมภาษณ์

1. เวลารู้สึกหมดไฟ ขาดแรงจูงใจในการเรียนหรือทำงาน คุณทำอย่างไร

คู่ของฉันตอบว่า

ฉันตอบว่า

2. ทำไมกรุงเทพฯ จึงเป็นเมืองที่รถติดตลอดเวลา

คู่ของฉันตอบว่า

ฉันตอบว่า

3. อะไรคือปัญหาที่คุณมักเจอเวลาใช้ระบบขนส่งสาธารณะ

คู่ของฉันตอบว่า

ฉันตอบว่า

4. เมืองน่าอยู่ในความคิดของคุณ ควรเป็นแบบไหน

คู่ของฉันตอบว่า

ฉันตอบว่า

คุณได้อะไรจากการจับคู่สัมภาษณ์ครั้งนี้

Skills
- ☑ ฝึกฟังแบบ active listening
- ☑ ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น

เอกราช มัจฉาธิคุณ
เกษียณอายุราชการ

ถึงแม้ว่า เอกราช มัจฉาธิคุณ ในวัย 76 ปี จะกรอกเอกสารช่องอาชีพว่า ธุรกิจส่วนตัว แต่จริงๆ แล้วอาชีพของเอกราชนั้นหลากหลายสุดๆ ตามนิสัยส่วนตัวที่ไม่เคยหยุดเรียนรู้ เขาคืออดีตเกษตรกรประมงกุ้งกุลาดำและผู้ผลิตน้ำปลา ปัจจุบันเป็นนักร้องประกวดมือสมัครเล่น เป็นนักลงทุน เป็นเจ้าของธุรกิจจัดจำหน่ายกะปิ และเป็นประธานชมรมเพลงสันติมิตร สมุทรปราการ เข้าปีที่ 5 แล้ว (และน่าจะปีที่ 6 ด้วย)

EXERCISE 03 EXERCISE EXERCISE

ถามไป ถามกลับ ไม่โกง

How to play จับคู่สัมภาษณ์กัน โดยตั้งคำถามจาก Fun Fact เรื่องใกล้ตัว หรือประเด็นร่วมสมัยที่เป็นที่ถกเถียงกัน เน้นรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ฝึกฟังแบบไม่ตัดสิน จับคู่แชร์ความเห็นในประเด็นเดียวกัน	อาจเพิ่มความสนุกด้วยการยกระดับเป็น Quick-Fire Interview โดยผู้เล่นจะต้องแข่งกันตอบคำถามโดยใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที ถามแล้วต้องตอบเลย		
เอกราช มัจฉาธิคุณ	ใส่ย	ลูกสาว - พ่อ	19 Apr. 2023
ชื่อผู้ทำแบบฝึกหัด	ชื่อคู่สัมภาษณ์	ความสัมพันธ์	วันที่สัมภาษณ์

1. เวลารู้สึกหมดไฟ ขาดแรงจูงใจในการเรียนหรือทำงาน คุณทำอย่างไร

คู่ของฉันตอบว่า
นั่งสมาธิ พักผ่อน ร้องเพลง ทำแบบนี้มาตลอด 30-40 ปีแล้ว

ฉันตอบว่า
นั่งนิ่งๆ นอน ใครชวนไปไหนก็ไป ลองทำงานดู ทำเรื่องไร้ประโยชน์ เดี๋ยวมันขายเองเมื่อไหร่เมื่อนั้น

2. ทำไมกรุงเทพฯ จึงเป็นเมืองที่รถติดตลอดเวลา

คู่ของฉันตอบว่า
จำนวนรถมันเกินถนน ประชาชนแออัดเกินไป

ฉันตอบว่า
(ทำหน้าเซ็ง) ผังถนนไม่เอื้ออำนวย ถึงได้มีพวกพอใจสที่ (เหมือนจะ) จำเป็นปับย่อนศร

3. อะไรคือปัญหาที่คุณมักเจอเวลาใช้ระบบขนส่งสาธารณะ

คู่ของฉันตอบว่า
ไม่เคยใช้เลย ขับรถส่วนตัวซึ่งเป็นส่วนมาก นานๆหลายเดือนหลายปีจะได้ใช้รถไฟฟ้าสักครั้ง

ฉันตอบว่า
ตัวเองใช้ไม่บ่อย มีขึ้นรถไฟฟ้าบ้าง ให้คำตอบได้ไม่ดี เท่าคนที่สุดควันรถบนรถเมล์แน่นอน

4. เมืองน่าอยู่ในความคิดของคุณ ควรเป็นแบบไหน

คู่ของฉันตอบว่า
ต้องมีอากาศที่ดี ประชากรไม่แออัด ไม่มีขโมย ส่งเสริมสุขภาพที่ดี

ฉันตอบว่า
อากาศดีไม่มีฝุ่นเยอะเกิน จัดการบริหารความสะอาดและขยะได้ มีสถานที่ออกกำลังกายที่ทุกคนเข้าถึงได้ มีพื้นที่สีเขียว จัดการด้านพลังงาน และน้ำดื่ม สำหรับทุกคนได้

คุณได้อะไรจากการจับคู่สัมภาษณ์ครั้งนี้
ได้คิดทบทวน และระบายออก ได้คุยกัน เห็นมุมมองที่ทั้งมองมุม เดียวกันและมองคนละมุม

Skills
- ☑ ฝึกฟังแบบ active listening
- ☑ ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น

1. ความรู้ล่าสุดที่ได้เรียนรู้คือเรื่องอะไร?

เทคนิคการร้องเพลง หาเรียนเอาจากยูทูบรายการ The Golden Song เวทีเพลงเพราะ เวลาดูจะเอาคำวิจารณ์จากกรรมการในรายการมาปรับใช้กับตัวเอง

2. มีอะไรที่อยากเรียนรู้ อยากทำเป็นอีกบ้างในช่วงนี้?

อยากฟื้นภาษาจีนกลางเพิ่ม ผมรู้ภาษาจีนตั้งแต่เมื่อ 60-70 ปีที่แล้ว ตอนนี้การสื่อสารต่างๆ มันต้องใช้ภาษาจีนเยอะขึ้น เลยอยากพูดให้คล่อง เผื่อเอาไว้ใช้สื่อสารให้ดียิ่งขึ้น

3. ถ้าเลือกได้ อยากให้แถวบ้านมีพื้นที่การเรียนรู้แบบไหนอีก?

อยากให้มีศูนย์เรียนรู้การร้องเพลงลูกกรุง อยากให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ต่อยอดการร้องเพลง คุณค่าของเพลงลูกกรุงคือความหมายที่ลึกซึ้ง สละสลวย เป็นศิลปะ อยากให้มีครูเพลงมาหาช้างเผือกแถวนี้ไปประกวด

ศานนท์ หวังสร้างบุญ
รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คนเคลื่อนเมืองตัวยง ผู้ปลุกปั้นโฮสเทลแบบ Inclusive สู่ SATARANA เครือข่ายประชาสังคมที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง ทั้ง TRAWELL กลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน MAYDAY! กับการผลักดันขนส่งสาธารณะให้เข้าถึงกลุ่มผู้ใช้งานจริง ATTENTION กลุ่มนักออกแบบการสื่อสารเพื่อเป็นปากเสียงให้ชุมชน LOCALL ระบบเดลิเวอรี่อาหารในชุมชน เรื่อยมาจนถึงบทบาทปัจจุบันในฐานะรองผู้ว่าฯ กทม. ที่รับผิดชอบงานด้านการเรียนรู้ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วม ผู้มุ่งหวังจะสร้าง Better Bangkok ให้เกิดขึ้นจริง

1. ในฐานะคนขับเคลื่อนเมือง อะไรเป็นสิ่งขับเคลื่อนให้ทำงานได้ในหลากหลายบทบาท

เรารู้สึกว่ามันมีสิ่งที่เราไม่รู้อีกเยอะ โลกนี้กว้างใหญ่ แล้วเวลาที่เราเจอสิ่งที่เราไม่รู้ เราก็จะอยากรู้ เหมือนดึงดูดให้เราไปหา อยากกระโจนไปหามันเรื่อยๆ เราชอบอยู่ในพื้นที่ที่ตัวเองรู้สึกไม่คุ้น แล้วทุกวันคือการเรียนรู้ มันเป็นเหตุผลที่ทำให้เราอยากทำงาน อยากใช้ชีวิต เพราะความไม่รู้มันทำให้เราต้องขวนขวาย ทำให้เราสนุกกับการค้นหา อย่างตอนนี้เรากำลังสนุกกับ Open Source เพราะเพิ่งไปเจอ Community หนึ่งที่เขาทำด้านนี้ เลยคิดว่าจะต่อยอดอย่างไรได้อีกบ้าง

2. จากวันแรกจนวันนี้ หาคำตอบในการทำงานเมืองอย่างไร

จากการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งพอเมืองมันเปลี่ยนเร็ว ผมว่าการมีส่วนร่วมมันไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นทางเดียวที่เราจะต้องฟัง ยิ่งงานโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งมันจะเป็นของที่คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้ใช้งาน การมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยน ฟังและเรียนรู้โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่มันยิ่งจำเป็นมากขึ้น

3. ถ้าพูดถึงการเรียนรู้ คิดว่าจะสร้างความอยากรู้อยากเห็นให้คนในเมืองได้อย่างไร

ผมว่าทุกคนต้องการที่จะเรียนรู้ แค่ขาดการส่งเสริมเพื่อให้เข้าถึง อย่างเรามีสวนเบญจกิติ สวนเชิงนิเวศแห่งแรกที่ทำให้คนมาเรียนรู้ระบบนิเวศได้ง่ายมาก มันก็เลยสร้างการเรียนรู้อย่างง่ายได้ทันที หรืออย่างตอนนี้ กทม. มีห้องสมุดชุมชน 34 แห่ง จริงๆ แล้วเราไม่ได้ต้องการห้องสมุดที่สวยงามหรือใหญ่ แต่ต้องเป็นห้องสมุดที่เข้าถึงง่ายที่สุด สิ่งที่ กทม. อยากทำในเชิงนโยบายคือบ้านหนังสือ ซึ่งเราอยากส่งเสริมชุมชนหรือร้านหนังสืออิสระให้เป็นบ้านหนังสือของ กทม. ได้ หรือการเข้าถึงแบบออนไลน์ ผมอยากต่อยอดจาก TK Read ที่ยืมหนังสือออนไลน์ได้ มีคนอ่านไปเป็นแสนคนแล้ว เรามีผู้ใช้ที่พร้อมจะเข้ามาอ่านหนังสือไม่น้อยเลย

4. พื้นที่การเรียนรู้สำหรับคนเมืองที่ กทม. วางแผนไว้เป็นอย่างไร

การออกแบบให้คนบังเอิญมาเจอกันจริงๆ เมืองเป็นสังคมที่นับวันยิ่งโดดเดี่ยว บางคนไม่ได้เห็นกรุงเทพฯ เป็นที่ที่ใช้ชีวิตด้วยซ้ำ เรามองเรื่องการเชื่อมต่อกับผู้คน อย่างการทำให้มีพื้นที่สาธารณะเยอะขึ้น ทำให้สวนสาธารณะที่คนมาออกกำลังกายอย่างเดียว สามารถใช้ประโยชน์อย่างอื่นบ้างได้ไหม หรือสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจให้คนมาเจอกันมากขึ้น อย่างปีที่แล้ว เราทำโครงการ Library Alive ร่วมกับ OKMD ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดประโยชน์กับผู้ใช้งานห้องสมุด กทม. แล้ว งานนี้ก็ทำให้เห็นไฟในตัวของข้าราชการ กทม. ที่รับผิดชอบงานนี้ ที่ได้มองเห็นความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่อย่างหลากหลายยิ่งขึ้น จึงดีมากที่ได้ร่วมงานกัน

EXERCISE 03 EXERCISE EXERCISE

ถามไป ถามกลับ ไม่โกง

How to play

จับคู่สัมภาษณ์กัน โดยตั้งคำถามจาก Fun Fact เรื่องใกล้ตัว หรือประเด็นร่วมสมัยที่เป็นที่ถกเถียงกัน เน้นรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ฝึกฟังแบบไม่ตัดสิน จับคู่แชร์ความเห็นในประเด็นเดียวกัน	อาจเพิ่มความสนุกด้วยการยกระดับเป็น Quick-Fire Interview โดยผู้เล่นจะต้องแข่งกันตอบคำถามโดยใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที ถามแล้วต้องตอบเลย		
ศานนท์ หวังสร้างบุญ	เอกวรัญญู อัมระปาล	เพื่อนร่วมงาน	20/4/2023.
ชื่อผู้ทำแบบฝึกหัด	ชื่อคู่สัมภาษณ์	ความสัมพันธ์	วันที่สัมภาษณ์

1. เวลารู้สึกหมดไฟ ขาดแรงจูงใจในการเรียนหรือทำงาน คุณทำอย่างไร

คู่ของฉันตอบว่า

- หาของกินอร่อย

ฉันตอบว่า

หาอะไรกิน.

2. ทำไมกรุงเทพฯ จึงเป็นเมืองที่รถติดตลอดเวลา

คู่ของฉันตอบว่า

ขนส่งสาธารณะยังไม่ดี

ฉันตอบว่า

- ผังเมือง

3. อะไรคือปัญหาที่คุณมักเจอเวลาใช้ระบบขนส่งสาธารณะ

คู่ของฉันตอบว่า

- ร้อน

ฉันตอบว่า

ไม่รู้ข้อมูล.

4. เมืองน่าอยู่ในความคิดของคุณ ควรเป็นแบบไหน

คู่ของฉันตอบว่า

1) สวย หลากหลาย
2) สะดวก เข้าถึงได้

ฉันตอบว่า

ต้นไม้ร่มรื่น + ขี่จักรยานได้
ไม่ต้องแข่งขันกันมากเกินไป.

คุณได้อะไรจากการจับคู่สัมภาษณ์ครั้งนี้

ได้เห็นลายมือของคู่สัมภาษณ์.

Skills

- ฝึกฟังแบบ active listening
- ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น

EXERCISE 04 EXERCISE EXERCISE

ถ้าหากฉัน...

ฝึกคิดนอกกรอบ ใช้ความสงสัย และสร้างสรรค์ ในการหาคำตอบ

How to play

ตอบคำถามจากสถานการณ์เชิงสมมติ 4 ข้อต่อไปนี้

Name →

Skills
- ใช้ความคิดสร้างสรรค์
- คิดนอกกรอบ เพื่อค้นหาไอเดีย และความเป็นไปได้ใหม่ๆ
- นำไปปรับใช้กับการคิดหาวิธีแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ถ้าหากฉัน... ได้ตั๋วเดินทางไปเที่ยววอกาศ	ถ้าหากฉัน... ตื่นขึ้นมาแล้วพบว่าไม่ต้องเรียน /ทำงานอีกต่อไป	ถ้าหากฉัน... สามารถสื่อสารกับสัตว์ได้หนึ่งชนิด
ฉันจะจัดกระเป๋าเดินทางอย่างไร และอะไรคือสิ่งที่ขาดไม่ได้	ฉันจะออกแบบ รูทีนการใช้ชีวิตในแต่ละวันอย่างไร	คุณจะเลือกสื่อสารกับสัตว์ชนิดไหน และสื่อสารว่าอะไรเป็นประโยคแรก
CHECK-LIST / MUST-HAVE	เช้า / สาย / เที่ยง / บ่าย / เย็น / ดึก	

ถ้าหากฉัน... เป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ

บ้านหรือที่อยู่อาศัยของฉัน จะมีหน้าตาเป็นอย่างไร
(พื้นที่ให้วาด)

Photo Credit: วิณารัตน์ อรุณสุขสว่าง

พิมพ์พิชชญา อรุณสุขสว่าง
นักเรียน

พิชา เด็กอนุบาลยอดนักพูด (เก่ง) ที่เคยเป็นทั้งพิธีกรงานโรงเรียน ประกวดหนูน้อยนักเล่านิทานได้รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 แถมยังเป็นนักเรียนดีเด่นในอายุแค่ 6 ขวบอีกด้วย เด็กหญิงพิชาดูแลตัวเองเก่งพอๆ กับดูแลเด็กชายพาชิ (น้องชายคนเดียวของเธอ) ล่าสุดน้องพิชากำลังจะก้าวขึ้นไปเป็นพี่ ป.1 แล้วนะ

EXERCISE 04 EXERCISE EXERCISE

ถ้าหากฉัน...

ฝึกคิดนอกกรอบ ใช้ความสงสัย และสร้างสรรค์ ในการหาคำตอบ

How to play

ตอบคำถามจากสถานการณ์เชิงสมมติ 4 ข้อต่อไปนี้

Name → ด.ญ.พิมพ์พิชชญา อรุณสุขสว่าง

Skills
- ใช้ความคิดสร้างสรรค์
- คิดนอกกรอบ เพื่อค้นหาไอเดีย และความเป็นไปได้ใหม่ๆ
- นำไปปรับใช้กับการคิดหาวิธีแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ถ้าหากฉัน... ได้ตั๋วเดินทางไปเที่ยววอกาศ	ถ้าหากฉัน... ตื่นขึ้นมาแล้วพบว่าไม่ต้องเรียน /ทำงานอีกต่อไป	ถ้าหากฉัน... สามารถสื่อสารกับสัตว์ได้หนึ่งชนิด
ฉันจะจัดกระเป๋าเดินทางอย่างไร และอะไรคือสิ่งที่ขาดไม่ได้	ฉันจะออกแบบ รูทีนการใช้ชีวิตในแต่ละวันอย่างไร	คุณจะเลือกสื่อสารกับสัตว์ชนิดไหน และสื่อสารว่าอะไรเป็นประโยคแรก
CHECK-LIST: เสื้อผ้า, น้ำ, อาหาร, กล้องถ่ายรูป, ไฟฉาย / MUST-HAVE: โทรศัพท์	เช้า: กินข้าว สาย: นั่งเล่นระบายสี เที่ยง: กินข้าว บ่าย: นั่งดูTV เย็น: กินข้าว ดึก: นอน	นก สวัสดี เราชื่อพิชา นะเธอช่วยพาเรา บินไปดูบนท้องฟ้า หน่อย สักนิดอยาก ลองจับก้อนเมฆจัง

ถ้าหากฉัน... เป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ

บ้านหรือที่อยู่อาศัยของฉัน จะมีหน้าตาเป็นอย่างไร

1. ความรู้ล่าสุดที่ได้เรียนรู้คือเรื่องอะไร?

โลมามันไม่ใช่ปลาค่ะ เพราะพิชาฟังเพลง โลมาไม่ใช่ปลา โลมาเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มันออกลูกเป็นตัวนะคะ ไม่ใช่ไข่ ถ้าสังเกตเวลาว่ายน้ำหางปลาจะปัดซ้ายขวาค่ะ แต่โลมาหางของมันจะปัดขึ้นปัดลงค่ะ

2. มีอะไรที่อยากเรียนรู้ อยากทำเป็นอีกบ้างในช่วงนี้?

อยากทำอาหารเป็นค่ะ จะทำข้าวไข่ดาวไข่เจียวเป็นอย่างแรก ถ้าทำได้แล้วก็อยากลองทำกินเองอีกค่ะ เช่น มักกะโรนี ข้าวผัดไส้กรอก พิซซ่า น้องพิชาอยากทำให้คุณพ่อคุณแม่และน้องลองทานดูค่ะ

3. ถ้าเลือกได้ อยากให้แถวบ้านมีพื้นที่การเรียนรู้แบบไหนอีก?

อยากให้มี Kid Club เข้าไปก็จะมีมุมอ่านหนังสือค่ะ ปีนบันไดขึ้นข้างบนแล้วก็อ่านหนังสือได้ด้วย บางวันก็อยากให้คุณครูมาสอนเพนต์เสื้อ เพนต์ร่ม เพนต์กระเป๋า สอนทำอาหาร ทำขนม ปลูกผักค่ะ น่าจะสนุกน่าดูเลยนะคะ

EXERCISE 05

ฝึกสำรวจอารมณ์ความรู้สึก เพื่อเรียนรู้ที่จะรับมือได้อย่างทันท่วงที

อารมณ์ไหน

How to play → ระบายสีบนวงกลมที่บ่งบอกความรู้สึกนึกคิดของตัวเองในช่วงนี้ (เลือกได้มากกว่า 1) แล้วตอบคำถาม

Skills
- การประเมินตัวเอง
- การจัดการความรู้สึก

Name →

Excited ตื่นเต้น

เมื่อรู้สึกตื่นเต้น
ฉันจะแชร์มันกับคนใกล้ชิด ด้วยวิธีไหน

Focused มีสมาธิ

เมื่อรู้สึกมีสมาธิ
ฉันมักพบว่าตัวเอง
อยู่ในสภาพแวดล้อมแบบไหน

Loved เป็นที่รัก

เมื่อรู้สึกเป็นที่รักจากใครบางคน
ฉันแสดงออกว่าฉันประทับใจ
ในตัวพวกเขายังไง

Curious สงสัย

เมื่อรู้สึกสงสัย อะไรก่อะพาความสงสัย
ของฉันไปสู่ความรู้ใหม่ ๆ ได้

Open-minded เปิดใจ

เมื่อรู้สึกเปิดใจ
ฉันมักใช้มันในการทำความเข้าใจเรื่องอะไร

Disappointed ผิดหวัง

เมื่อรู้สึกผิดหวัง
ทำอย่างไรฉันจึงก้าวผ่านมันมาได้

Impatient ใจร้อน

เมื่อรู้สึกใจร้อน
วิธีเตือนตัวเองให้ช้าลงของฉันคืออะไร

Nervous กังวล

เมื่อรู้สึกกังวล
อะไรทำให้ใจฉันสงบลงได้

Bored เบื่อ

เมื่อรู้สึกเบื่อ
อะไรที่มักพาฉันออกไป
จากตรงนั้นได้

Frustrated ท้อแท้

เมื่อรู้สึกท้อแท้
ฉันจะใช้คำพูดขอความช่วยเหลือ
จากคนรอบตัวอย่างไร

วีรพร นิติประภา
นักเขียน

นักเขียนรุ่นคุณแม่ยังเฟี้ยว เจ้าของดับเบิลซีไรต์ที่ไม่เพียงสร้างงานเขียนที่มีแรงกระเพื่อมต่อสังคมต่อทั้งนักอ่านรุ่นเก่าและใหม่ แต่ยังคอยส่งเสียงตั้งคำถามยั่วเย้าให้เกิดการขบคิดต่อประเด็นสังคมอยู่หลังแป้นพิมพ์ในโลกออนไลน์ และยังเป็นกระบอกเสียงในฐานะแม่ที่มีลูกเป็นคนรุ่นใหม่อีกด้วย

ลดทอนอีโก้ของเราเลย อีโก้นี่น่ากลัวทีเดียว พอคุณมีอีโก้ คุณจะนึกว่าคุณเก่งและฉลาด แล้วจะสนใจคนอื่นน้อยลง ถ้าคุณไม่มีอีโก้ คุณก็จะไปต่อของคุณได้

การเรียนรู้เป็นธรรมชาติของมนุษย์มาตั้งแต่ต้น เราเกิดมาเราเรียนรู้การเดิน การพูด การที่เราไม่เรียนรู้ มันเป็นเรื่องของสังคมโดยแท้ เราอยากไปเรียนภาษาฝรั่งเศสจะมีเพื่อนถามว่าอยากรู้ไปทำไม หรือสังคมบีบให้เราเอาความรู้ไปโยงกับอาชีพการงาน ต้องเรียนเพื่อไปต่อยอดเป็นอาชีพ ซึ่งจริงๆ แล้วอยากรู้อะไรก็เรียนอันนั้น ทำงานอะไรก็อีกเรื่องหนึ่ง

4. ในฐานะแม่ของคนรุ่นใหม่ สร้างบรรยากาศหรือทำอย่างไรให้พวกเขามีทักษะการอ่าน

เราต้องเข้าใจว่า เราต้องไม่เลือกหนังสือให้เขา บ้านเรามีหนังสือเยอะมาก หิ้งไม่พอใส่ด้วยซ้ำ เราวางหนังสือตามขั้นบันได ดังนั้น ลูกจะเลือกอ่านอะไรก็ได้ แม้แต่เล่มที่หมิ่นเหม่ทางศีลธรรม ถ้าอยากให้เขาเป็นนักอ่านที่ดี คุณอย่าไปเลือกให้เขา สองคืออย่าไปยุ่งกับเขา เขาจะกินข้าวไปอ่านไปก็เรื่องของเขา และแน่นอนเราก็จะมีเวลาอ่านของเราด้วย ถ้าพ่อแม่ไม่อ่านหนังสือ คุณจะหวังให้ลูกอ่านหนังสือได้อย่างไรในเมื่อคุณเป็นโลกทั้งใบของเขา ในโลกของเขาก็เห็นแค่คุณ

1. ทำไมถึงแสดงความคิดเห็นของคุณบนโซเชียลมีเดียอย่างสม่ำเสมอ

การตั้งคำถามมันจำเป็นสำหรับทุกโลก จำเป็นสำหรับทุกคน เราไม่จำเป็นต้องคาดคั้นหรือเอาเรื่อง เพราะการถกเถียงสำคัญกว่าการตัดสิน อย่างน้อยที่สุด เราต้องตั้งคำถามว่าทำไมมันถึงเป็นแบบที่มันเป็น การอ่านหนังสือของเราด้วยแหละที่ช่วยให้เราตั้งคำถาม พอเราอ่านหนังสือเยอะๆ มันจะมีลักษณะแบบนี้ขึ้นมาเอง ในหนังสือเราจะเห็นคนนี้เลือกทำหรือคิดแบบนี้ คนนั้นเหมือนคนนี้แต่เลือกทำอีกแบบ โจทย์มันหลากหลาย มันจะมีคำถามขึ้นมาเอง เรานั่งเล่นเฟซบุ๊กอยู่ทุกวันโดยไม่ตั้งแฟนเพจ เพราะอยากดูอยากรู้จักคนที่จะมาเป็นเพื่อน แต่เราก็ถูกเอาไปแขวนบ่อยไปจากสิ่งที่โพสต์ ก็ขอบคุณนะคะ

2. ในขณะที่โดนแขวนบ้างในบางครั้ง แต่ก็ยังเข้ากับเด็กรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี

เราชอบโลกนี้มากขึ้นทุกวัน เราไว้วางใจในคนอายุน้อยๆ ในทิศทางที่โลกจะไปต่อ โลกกำลังจะกลับตัวอย่างรวดเร็วมากกว่าที่เราเข้าใจ เราต้องมีระบบที่ดำรงรักษาคนหนุ่มสาวให้เขายังอยู่ในประเทศ เวลาอยู่กับเด็กๆ เราไม่ได้ทำตัวกลมกลืนนะ แค่ทำตัวเฉยๆ เราถามเขาว่าปัดทินเดอร์ยังไง เขาก็เล่าให้เราฟัง แชร์ให้ฟังว่าเขากำลังขมขื่นเรื่องอะไร เขาอยากได้เรื่องอะไร เวลาอยู่กับเด็กๆ เราไม่ตัดสินว่าอะไรถูกอะไรผิด เขาก็อยากคบเราเป็นเพื่อน เป็นแม่ เป็นยาย เป็นป้า

3. คุณเริ่มเขียนหนังสืออย่างจริงจังและได้รับรางวัลในช่วงอายุ 50 คุณมีวิธีสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร

เราเป็นคนน่ารำคาญน่ะ เพราะเราไม่ได้ตั้งคำถามทางสังคมอย่างเดียว แต่เราตั้งคำถามกับทุกอย่าง เอาเข้าจริงๆ ตอนเด็กพอเราถามก็เหมือนคนเขาไม่ตอบ บอกว่าจะรู้ไปทำไม พอถามแล้วไม่ตอบ เราเองก็กลับไปหาคำตอบในหนังสือต่อ ซึ่งถ้าคุณอ่านหนังสือ 3 เล่ม คุณจะรู้สึกว่าคุณรู้เยอะมากเลย ฉันเจ๋งกว่าคุณ เพราะคุณไม่รู้เรื่องนี้ แต่ถ้าคุณอ่าน 1,000 เล่ม คุณจะรู้ว่าทุกอย่างที่คุณรู้ ถูกรู้มาหมดแล้วในโลกที่มีหนังสือ 40,000 ล้านเล่ม มันจะ

EXERCISE 05

ฝึกสำรวจอารมณ์ ความรู้สึก เพื่อเรียนรู้ที่จะรับมือได้อย่างทันท่วงที

อารมณ์ไหน

How to play → ระบายสีบนวงกลมที่บ่งบอกความรู้สึกนึกคิดของตัวเองในช่วงนี้ (เลือกได้มากกว่า 1) แล้วตอบคำถาม

Skills
- การประเมินตัวเอง
- การจัดการความรู้สึก

Name ⟶ ศิวพร นิติประภา

Excited ตื่นเต้น
เมื่อรู้สึกตื่นเต้น ฉันจะแชร์มันกับคนใกล้ชิด ด้วยวิธีไหน
โดนไปมาก.

Focused มีสมาธิ
เมื่อรู้สึกมีสมาธิ ฉันมักพบว่าตัวเอง อยู่ในสภาพแวดล้อมแบบไหน
อ่านหนังสือ.

Loved เป็นที่รัก
เมื่อรู้สึกเป็นที่รักจากใครบางคน ฉันแสดงออกว่าฉันประทับใจ ใน่ด้วยพวกยายยังไง
การอ่าน.

Curious สงสัย
เมื่อรู้สึกสงสัย อะไรที่จะพาความสงสัยของฉันไปสู่ความรู้ใหม่ ๆ ได้
หนังสือ.

Open-minded เปิดใจ
เมื่อรู้สึกเปิดใจ ฉันมักใช้มันในการทำความเข้าใจเรื่องอะไร
ความคิด

Disappointed ผิดหวัง
เมื่อรู้สึกผิดหวัง ทำอย่างไรฉันจึงก้าวผ่านมันมาได้
ตื่นหนังสือ

Impatient ใจร้อน
วิธีเตือนตัวเองให้ช้าลงของฉันคืออะไร
ห่วงลูก. หลังมาก.

Nervous กังวล
เมื่อรู้สึกกังวล อะไรทำให้ใจฉันสงบลงได้
เขาห่วงมักทุกวัน เพิ่งเขาม

Bored เบื่อ
เมื่อรู้สึกเบื่อ อะไรที่มักพาฉันออกไป จากตรงนั้นได้
หนังสือ.

Frustrated ท้อแท้
เมื่อรู้สึกท้อแท้ ฉันจะใช้คำพูดขอความช่วยเหลือ จากคนรอบตัวอย่างไร
กองหนังสือ.

EXERCISE 06

แผนที่คลี่คลายปัญหา

ฝึกแก้ปัญหา
ด้วยวิธีคิดแบบ
Mind Mapping
เพื่อวิเคราะห์หาทางออก

How to play

เขียนปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่แล้วหาความเป็นไปได้
เพื่อช่วยในการตัดสินใจหาทางออกที่ดีที่สุด

Name ---------→

Skills ✓ การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา ✓ การตัดสินใจ

MY PROBLEM ---------→ ปัญหาที่ฉันกำลังเผชิญอยู่ตอนนี้คือ

คิดว่าสาเหตุของปัญหา มาจากอะไรได้บ้าง

CAUSE 1

CAUSE 2

CAUSE 3

จากสาเหตุที่ว่ามา นำไปสู่ตัวเลือกของทางแก้ไข อะไรบ้าง

CHOICE 1

CHOICE 2

CHOICE 3

แต่ละตัวเลือก ส่งผลกระทบอย่างไร ต่ออะไรบ้าง

EFFECT 1

EFFECT 2

EFFECT 3

ทางแก้ปัญหา ที่ฉันเลือก

MY DECISION	เหตุผลที่เลือก

EXERCISE 07

รับบทดาราท่านหนึ่ง

How to play

จับคู่หรือกลุ่ม สร้างสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง
ใช้ประเด็นร่วมสมัย โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ
และแก้ไขปัญหา จากนั้นจึงนำบทเรียนที่ได้มาจดบันทึก

ฝึกเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับผู้อื่น
ประยุกต์ทักษะผ่านการ
จำลองสถานการณ์

Skills
- ✓ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Brain-based Learning
- ✓ สำรวจมุมมองและทำความเข้าใจวิธีคิดของผู้อื่น
- ✓ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

เลือกบทบาทสมมติหลัก
จากอาชีพต่อไปนี้ (วงเลือก 1)

ครู / นักบิน / ผู้บริหาร
นักรีวิว / Vlogger / ผู้จัดการฝ่ายขาย
ครีเอทีฟ / นักการตลาด / เจ้าของแกลเลอรี
ผู้ประกอบการ / ผู้นำประเทศ
หรือกำหนดเอง .....

ผู้ร่วมกิจกรรม (2 คนขึ้นไป)

รับบทเป็น

1 ---------→

2 ---------→

3 ---------→

เลือกสถานการณ์ที่ตัวละครจะต้องเผชิญ	เขียนสถานการณ์จำลอง
A. สถานการณ์แบบง่าย ตัวอย่าง สินค้าขายดีจนขาดสต็อก ต้องใช้เวลาผลิตและขนส่ง นาน 3 เดือน ในฐานะผู้ประกอบการ คุณจะสื่อสารและโน้มน้าวให้ลูกค้า ยังอยากซื้อสินค้าของคุณได้อย่างไร	
B. สถานการณ์ขั้นวิกฤต ตัวอย่าง เพจของคุณถูกทัวร์ลง เพราะสื่อสารผิดพลาด โดยมีประเด็นอ่อนไหวเรื่องการแบ่งแยกเพศ ทำให้คนบนโซเชียล เข้าใจผิดและโกรธเคือง ในฐานะ Social Media Manager คุณจะแก้สถานการณ์อย่างไร	

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจำลองสถานการณ์

EXERCISE 08

ฝึกการสังเกต
และตั้งคำถามกับ
สิ่งรอบตัว
ผ่านมุมมองที่
ไม่เคยคิดมาก่อน

ออกไปหาเรื่องรอบบ้าน

Name

How to play

ลองมองสถานที่ที่คุณเห็นทุกวันด้วยสายตาใหม่ๆ
และตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่พบเจอ จากนั้นลองหาคำตอบ
จากการสังเกต ถามไถ่จากผู้คน โดยให้กูเกิ้ลเป็นทางออกสุดท้าย

1.
ที่มาของถนน
หรือซอยบ้าน

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ _____

2.
คนข้างบ้านชื่ออะไร
เป็นคนแบบไหน มีไลฟ์สไตล์อย่างไร

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ _____

4. _____

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ _____

6. _____

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ _____

3. _____

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ _____

5. _____

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ _____

Skills

- การสังเกตสิ่งรอบตัว
- การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน
- เปิดมุมมองที่กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น

ณฐพล บุญประกอบ
ผู้กำกับภาพยนตร์

ไก่คือผู้กำกับภาพยนตร์สารคดี (เรื่องล่าสุดคือ Come and See) มิวสิกวิดีโอ และโฆษณาในนามสตูดิโอ Underdoc คนเขียนบทภาพยนตร์และซีรีส์ ผู้มีสายตาพิเศษในการถ่ายทอดผลงานที่สะท้อนและเชื่อมโยงให้เห็นประเด็นทางสังคมที่หลากหลาย นอกจากอาชีพไก่ยังมีงานอดิเรกเป็นการทำพอดแคสต์คุยกับคนเรื่องความรู้รอบตัวและเรื่องอื่นๆ ที่มากไปกว่าหนังและซีรีส์

1. จากผลงานที่ผ่านมา สังเกตว่าคุณมักเข้าไปหาประเด็นสังคมที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนเสมอ อะไรทำให้เลือกทำสิ่งนั้นๆ

น่าจะเป็นความอยากรู้อยากเห็นของผม ด้วยงานสารคดีที่ปลายทางมันเปลี่ยนไปเรื่อยๆ มันเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้พบคำตอบหรือพาไปเจอคำถามใหม่ๆ โดยที่เราไม่มีทางรู้เลยว่าสิ่งที่เราไปเจอคืออะไร แล้วเปลี่ยนไปอย่างไร ผมว่าความอยากรู้อยากเห็นเป็นธรรมชาติของมนุษย์อยู่แล้ว เวลาไปแนะนำหรือบรรยายนักศึกษา ผมจึงมักจะบอกว่า ไม่ต้องทำหนังเพื่อเปลี่ยนโลก หรือสื่อสารเรื่องที่ให้มันสั่นสะเทือนสังคม เพราะถ้าเราไม่อยากรู้จริงๆ แรงมันอาจจะตกได้ ให้ความอยากรู้อยากเห็นมันผลักให้เราออกไปทำดีกว่า

2. ความอยากรู้อยากเห็นเข้ามามีบทบาทในชีวิตคุณอย่างไร

มันพาเราไปอยู่ในโลกที่ไม่คุ้นเคย โลกที่หาไม่ได้จากที่อื่น ผมมีประสบการณ์ที่เปลี่ยนชีวิตผมไปคือไปออกค่ายอาสา มันเหมือนได้ออกมาจากบับเบิล ได้รู้ว่าโลกไม่ได้เป็นแบบที่คุณคิดหรือที่คุณโตมานะ ไม่ได้บอกว่ามันดีหรือเลวนะ แค่ต่างออกไป ทำให้เราสงสัย เปรียบเทียบแบบละเอียดอ่อนขึ้น เรียกว่าไม่รีบตัดสินมั้ง เพราะรู้ว่ามันมีมิติที่ซับซ้อนไปกว่าสิ่งที่เรารู้มาตลอด เหมือนบับเบิลที่เราอยู่มันใหญ่ขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังเป็นอีกบับเบิลหนึ่งอยู่ดี

3. พื้นที่การเรียนรู้ที่สนับสนุนแวดวงภาพยนตร์น่าจะเป็นอย่างไร

ผมคิดว่ามันน่าจะมีพื้นที่ให้คนมาแชร์ความสนใจกัน ไม่ว่าจะฉายหนังร่วมกัน หรือมีอุปกรณ์กองกลางให้ยืม แม้ว่าสื่อออนไลน์มันเร็วขึ้นเรื่อยๆ AI ก็ฉลาดขึ้นเรื่อยๆ แต่ผมว่า Engagement ต่อคนด้วยกัน ต่อข้อมูล ต่อความสัมพันธ์หรือสิ่งที่ทำตรงหน้า มันยังทดแทนไม่ได้ด้วยโลกเสมือน สิ่งสำคัญของพื้นที่แบบ Physical ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย ชมรม หรือจะเป็นห้องเพื่อน มันทำให้เรียนรู้วิธีการสื่อสาร วิธีการอ่าน หรือเรียนรู้อารมณ์กัน การนั่งล้อมวงที่เราตั้งใจฟังสิ่งที่เราอาจจะไม่ได้อยากฟังมากหรือมันไม่ถูกหูเรา แต่เราถูกจำกัดให้ฟังด้วยพื้นที่ หรือเวลาที่ได้คุยกับคนที่มีพื้นฐานความรู้มากกว่า โดยไม่ต้องมีฟอร์ม ทำให้เราเรียนรู้ที่จะฟังและเข้าใจความต่าง ในขณะที่โลกเสมือน บางทีเราเลือกเองได้หมด

EXERCISE 08

ออกไปหาเรื่องรอบบ้าน

ฝึกการสังเกต และตั้งคำถามกับสิ่งรอบตัว ผ่านมุมมองที่ไม่เคยคิดมาก่อน

Name ไก่ ณฐพล บุญประกอบ

How to play ลองมองสถานที่ที่คุณเห็นทุกวันด้วยสายตาใหม่ๆ และตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่พบเจอ จากนั้นลองหาคำตอบจากการสังเกต ถามไถ่จากผู้คน โดยให้ภูเก็ตเป็นทางออกสุดท้าย

1. ที่มาของถนนหรือซอยบ้าน

หมู่บ้านชื่อ "ลัดดาวัลย์" ไปแจ้งที่มาแต่ไม่รู้ว่าหมู่บ้านเป็นโครงการสร้างโดย PLAN ARCHITECT 30 กว่าปีแล้ว ปัจจุบันอาศัยอยู่นานครอบครัว

เพื่อนบ้าน "น้องวาน" ซึ่งเป็นปลาย

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์

2. คนข้างบ้านชื่ออะไร เป็นคนแบบไหน มีไลฟ์สไตล์อย่างไร

ชื่อ คุณปู่ เป็นคนคุยง่าย อาศัยอยู่กับพี่ชาย ที่เหมือนจะเป็นร้างทอง ทำงานกลางคืน นอนกลางวัน พี่ชายท้าผมคำแรกในวันที่ซื้อบ้านว่า "กลัวผีมั้ย"

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ คุณปู่และพี่ชาย

4. ข้างๆ หมู่บ้านคืออะไร 1

โรงงานตามผู้น้อยตับ ตอนแรกก็งงว่าชื่อบ้านนี้จะมีปัญหาเรื่องกลิ่นจากโรงงานนี้ แต่ผลจากโรงงานบอกว่า ไม่มีวันปล่อยกลิ่นเหม็นคือสมบัติของนายจ้าง ให้รู้ออกไปแน่นอน"

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ เพื่อนบ้านท่านหนึ่ง

6. ปัญหาในหมู่บ้าน

มีคนร้องเรียนว่าอย่าให้อาหารแมว แต่ถุงตามบ้านผมแกเป็นคนรักแมว ก็ให้ทุกวัน แม่จ่าโดนด่า แกก็ขึ้นไปให้อาหารจากชั้น 3 แทน

เพื่อนข้างบ้าน ที่ไปเป็นข้างทอง

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์

3. คนอื่นๆ ในหมู่บ้าน

มีคุณป้าท่านหนึ่ง ซึ่งได้รับรับฉายาว่า เป็นเหมือน "เจ้าที่" ของหมู่บ้าน เธอทำงานเป็นอดีตเลขาอดีตนายกโดนรัฐประหาร ปัจจุบันคุณป้าทำงานอยู่ที่มูลนิธิ.. "ป้าที่มีตาเป็นเรือนกัน"

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ คุณป้าเล่าให้ฟังเอง

5. ข้างๆ หมู่บ้านคืออะไร 2

หมู่บ้านแบ รเดล์หรูที่ถูกก่อสร้าง มีข่าวแว่วมาว่า ตอนผมขุดบ้านเสือ มีโบราณ มีบูเหมือนต่างอัน เห็นหน้าแข็ง หวุดออกไปที่ไซต์ก่อสร้าง แต่ไม่มีผู้ถูกบ้โลกแต่อย่างใด

ผู้ให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ ปัจจุบันครอบครัว

Skills

- การสังเกตสิ่งรอบตัว
- การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน
- เปิดมุมมองที่กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น

EXERCISE 09

ฝึกการตั้งคำถาม
และคิดเชิงวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์
พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น

Skills
- การเรียนรู้ธรรมชาติ
- การมีส่วนร่วมกับผู้คนและชุมชน

ตามล่าวัตถุ “ต้องสงสัย”

How to play

1. ชวนเพื่อนไปสวนสาธารณะ ตามหาวัตถุ “ต้องสงสัย” มาให้ได้รวมกัน 9 อย่าง (มีไกด์ไลน์ให้ลองหา)
2. ลองทำความรู้จักสิ่งที่เป็นวัตถุ “ต้องสงสัย” แต่ละชิ้น แล้วผลัดกันอธิบายว่าสิ่งที่เลือกมานั้น ชวนกระตุ้นความสงสัยอย่างไรบ้าง
3. สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการค้นพบ วัตถุ “ต้องสงสัย” แล้วจดบันทึกหรือวาดเป็นภาพก็ได้

สวน .....

วันที่ .....

เวลา .....

ผู้ร่วมกิจกรรม

1 .....
2 .....
3 .....
4 .....
5 .....

NEXT STATION

ลิสต์สถานที่ที่อยากไปตามหาวัตถุ “ต้องสงสัย” ครั้งหน้า

☐ .....
☐ .....
☐ .....
☐ .....
☐ .....

1. นก คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:	2. คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:	3. คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:
4. คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:	5. จุกไม้ คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:	6. คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:
7. ก้อนหิน คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:	8. คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:	9. คำอธิบาย: เหตุผลที่เลือก:

เราจะอยากรู้อยากเห็น “ไปทำไม?”

ลองหลับตาจินตนาการถึงเมืองในฝัน ที่เต็มไปด้วยพื้นที่การเรียนรู้ มองไปทางซ้ายก็พิพิธภัณฑ์ มองไปทางขวาก็ห้องสมุด ทุกคนในชุมชนสามารถเดินไปถึงพื้นที่สาธารณะได้ภายในไม่กี่นาที เปี่ยมไปด้วยโครงสร้างและกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ คิดดูสิว่าเมืองจะดีและน่าอยู่ขนาดไหน

แต่ภาพเมืองในฝันที่ว่าก็คงยังไม่สมบูรณ์ พื้นที่แห่งการเรียนรู้ดูแห้งเหี่ยว เหมือนมีอะไรที่ขาดหายอยู่ดีใช่หรือเปล่า หากผู้คนในภาพฝันนั้นไม่มีความอยากรู้อยากเห็นในแววตา ใช้ชีวิตแบบไม่เคยมีเครื่องหมายคำถาม ไม่มีข้อสงสัยกับสิ่งรอบตัวใดๆ หากเป็นเช่นนั้น การสร้างพื้นที่ให้คนเรียนรู้ ก็แทบจะไม่มีความหมายเลย

และนี่คือเหตุผลสำคัญที่ตลอด 19 ปีที่ผ่านมา OKMD ไม่ได้ทำงานในฝั่งของการสร้าง Supply หรือพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเราเท่านั้น แต่ยังทำงานในฝั่งกระตุ้น Demand หรือก่อไฟแห่งความอยากรู้อยากเห็นที่มีอยู่ในผู้คนให้ลุกโชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ อีกมากมายด้วย

และนี่น่าจะเป็นคำตอบได้ว่า เราจะอยากรู้อยากเห็นไปทำไม?

okmd

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น 18 ถนนวิภาวดีรังสิต
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทรศัพท์ 02-105-6500
www.okmd.or.th

ออกแบบโดย บริษัท ไอแอลไอ จำกัด
33 ซอยประดิพัทธ์ 17 ถนนประดิพัทธ์
แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
www.ili-co.me

ข้อมูลภายในหนังสือเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป
และไม่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์

อนุญาตให้ใช้ตามสัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์
แสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-ไม่อนุญาตแบบเดียวกัน 3.0 ประเทศไทย